„Cartea cu neobişnuită cerere de cumpărare, cartea care oferă experienţele adevărate ale unor oameni care au fost declaraţi clinic „morţi”, descrieri atât de similare, atât de vivace, atât de pozitive, încât ele pot schimba viziunea despre viaţă a omenirii, viziunea lumii despre moarte şi despre supravieţuirea spirituală veşnică”.

Istoria apariţiei cărţii: Ed. L-a Nov, 1975: Ed. H-a Dec. 1975; Ed. Ili-a Martie 1976; Ed. IV-a Mai 1978. Până în iunie 1981 – 34 ediţii.

NEW YORK, Bantam Books 1975

Dr. RAYMOND MOODY

VIAŢĂ DUPĂ VIAŢĂ

Traducere: V. ZATUŞEVSCHI

INVESTIGAREA UNUI FENOMEN

SUPRAVIEŢUIREA DINCOLO DE MOARTEA TRUPEASCĂ

PREFAŢĂ

*Dr. Moody va trebui să fie pregătit pentru multe critici, în special din două părţi. Vor fi membri ai clerului care vor fi revoltaţi de ideea că cineva a îndrăznit să facă cercetări într-o arie care este presupusă a fi /*aba. *Unii reprezentanţi religioşi ai unor confesiuni bisericeşti şi-au exprimat deja critica lor în legătură cu astfel de studii. Un preot s-a referit la aşa ceva ca fiind „un dar ieftin de vânzare". Alţii au simţit doar că problema vieţii după moarte ar trebui să rămână una a credinţei oarbe fără a fi cercetată de nimeni. Al doilea grup de oameni de la care Dr. Moody se poate aştepta la răspunsuri, sunt oamenii de ştiinţă şi medicii care socotesc acest fel de studii ca „ne ştiinţific".*

*Cred totuşi că noi am ajuns la un punct de trecere în societatea noastră. Trebuie să avem curajul să deschidem noi uşi şi să admitem *că instrumentele ştiinţifice actuale sunt cu totul neadecvate pentru multe din aceste noi cercetări. Cred că această carte va deschide aceste noi uşi pentru aceia care pot avea o minte, deschisă şi le va da speranţă şi curaj spre a evalua noi arii de cercetare. Ei vor şti că relatarea descoperirilor Doctorului Moody este adevărată, pentru că este scrisă de un cercetător genuin şi onest. Este, de asemenea, coroborată cu propria mea cercetare şi cu descoperirile altor cercetători foarte serios intenţionaţi, oameni de ştiinţă şi membri ai clerului care au avut curajul să penetreze în acest nou teren de cercetare în speranţa ajutării celor care au nevoie să ştie şi nu numai să creadă.*

Recomand această carte, pentru oricine are o minte deschisă şi-l felicit pe Dr. Moody pentru curajul de a-şi publica cercetările.

Dr. RAYMOND MOODY

ELISABETH KUBLER-ROSS Flossmoor, Illinois

1. FENOMENUL MORŢII!

Cum este când mori?

Aceasta este o întrebare pe care umanitatea şi-a pus-o cu siguranţă de la începutul existenţei oamenilor. În ultimii câţiva ani, am avut prilejul să pun această întrebare unui destul de mare număr de auditori. Aceste grupuri au variat de la clase de psihologie, filosofie şi sociologie, până la organizaţii bisericeşti, televiziune şi de la cluburi civice la societăţi de medicină. În baza acestui fapt pot spune cu certitudine că această problemă trezeşte cele mai puternice sentimente ale unor oameni de multe tipuri emoţionale şi feluri de viaţă.

Şi totuşi, în ciuda acestui interes, rămâne adevărat că este foarte dificil pentru mulţi din noi să vorbim despre moarte.’ Pentru aceasta sunt cel puţin două motive. Unul din ele este psihologic şi cultural. Subiectul morţii este *tabu.* Simţim, probabil numai în subconştient, că venind în contact cu moartea în orice fel, chiar şi indirect, ne confruntăm oarecum cu prospectul propriei noastre morţi, care ne devine astfel mai aproape, mai reală, mai de gândit. De exemplu, mulţi din studenţii de la medicină, chiar şi eu însumi, au descoperit că chiar şi cea mai scurtă întâlnire cu moartea care se întâmplă la prima vizită în laboratoarele anatomice din primul an de medicină poate să trezească în persoana fiecăruia sentimente puternice de nelinişte (de teamă). În cazul meu motivul pentru acest răspuns pare foarte evident,

M-am gândit după aceea de multe ori că nu a fost de fapt în întregime un interes, «o grijă pentru persoana a cărei rămăşiţe pământeşti le văzusem, deşi era şi acel sentiment. Dar ceea ce văzusem pe acea masă era un simbol ai propriei mele mortalităţi. Într- un fel, chiar dacă numai în preconştient trebuie să mă fi gândit că „Şi mie mi se va întâmpla aceasta”.

Tot astfel, a vorbi despre moarte poate deveni, la un nivel psihologic, o altă cale de a ne apropia de ea în mod indirect. Fără îndoială, mulţi oameni simt că a vorbi despre moarte înseamnă de fapt să ne acomodăm mintal cu ea, să o aducem mai aproape; atât de aproape încât să putem să stăm înaintea inevitabilităţii propriei dispariţii. De aceea, pentru a ne scuti pe

noi înşine de acest traumatism psihologic, decidem să încercăm să ocolim acest subiect cât mai mult posibil.

Al doilea motiv pentru care este dificil să discuţi despre moarte este mai complicat, dat fiind felul în care ea este înrădăcinată în însăşi natura limbii (data fiind originea lingvistică a acestui cuvânt). Pentru că, în majoritatea lor, cuvintele limbii umane se referă la lucruri a căror experienţă o avem prin propriile noastre simţuri fizice.

, Moartea, totuşi, este ceva care stă dincolo de experienţa conştientă a multora din noi, pentru că majoritatea nu am trecut niciodată prin ea.

Dacă totuşi vrem să vorbim cât de cât despre moarte, atunci trebuie să ne lepădăm atât de tabuurile sociale cât şi de dilemele lingvistice adânci care derivă din propria noastră lipsă de experienţă. De aceea, adesea încheiem, prin a vorbi prin analogii şi eufemisme. Comparăm moartea sau experienţa muririi cu lucruri mai plăcute din viaţa noastră, cu întâmplări cu care suntem familiarizaţi.

Probabil că cea mai comună analogie de acest fel este comparaţia dintre moarte şi somn. A muri, ne spunem noi înşine, este ca a dormi. Această figură de stil se întâmplă foarte obişnuit în gândirea şi vorbirea de zi cu zi, ca şi în literatura multor culturi şi civilizaţii. Era, aparent, foarte comună chiar şi în timpul vechilor greci. În ILIADA, de pildă, Homer numeşte somnul „sora morţii" iar Platon, în dialogul său APOLOGIA, pune în gura învăţătorului său Socrate, care tocmai fusese condamnat la moarte de un tribunal atenian, următoarele cuvinte: „Acum, dacă moartea este numai un somn fără vise, ea trebuie să fie un câştig minunat. Presupun că dacă oricine ar fi anunţat să-şi aleagă noaptea în care a dormit atât de adânc fără să viseze măcar, pe care să o compare apoi cu toate celelalte nopţi şi zile ale vieţii sale, iar apoi i s-ar cere să spună, după o anumită apreciere, cât de multe zile şi nopţi mai bune decât aceasta a petrecut în toată viaţa – ei bine, cred că... (oricine) ar putea să „socotească uşor numărul acestor zile şi nopţi în comparaţie cu restul. Dacă moartea este aşa, atunci o numim un câştig, pentru că tot timpul, dacă-i priveşte, astfel, poate fi socotit ca fiind doar o singură noapte".

Această analogie este cuprinsă şi în însăşi limba noastră contemporană.

Gândiţi-vă la fraza „a pune la culcare”. Dacă duci un câine la veterinar cerându-i să-l adoarmă, atunci în mod normal te referi la ceva cu totul diferit decât atunci când îţi iei soţia sau soţul la un anestezist, folosind de fapt aceleaşi cuvinte. Alţii poate preferă o analogie diferită dar fiind în legătură cu aceasta *A muri,* zic ei, este’ ca „a uita”. Atunci când cineva moare, uită toate necazurile, toate amintirile dureroase şi tulburătoare se şterg, se anulează.

Pe cât sunt de vechi şi răspândite aceste analogii cu „dorrnirea” şi cu „uitarea”, ele sunt în ultimă instanţă pe atât de neadecvate în ceea ce priveşte mângâierea noastră. Fiecare este o cale diferită de a face aceeaşi presupunere. Chiar dacă ne spun aceasta într-un fel mai pe departe, totuşi ambele exprimă faptul că moartea este doar anihilarea experienţei conştiente pentru totdeauna, iar dacă aceasta este aşa, atunci moartea cu adevărat nu are niciuna din acele însuşiri tipice dormirii sau uitării. Dormirea este o experienţă pozitivă de dorit în viaţă pentru că după ea, urmează trezirea. Somnul unei nopţi odihnitoare face orele trezirii care urmează mai plăcute şi mai productive. Dacă după adormire nu ar urma trezirea, atunci nu ar fi posibile beneficiile somnului. Tot aşa, anihilarea tuturor experienţelor conştiente implică nu numai suspendarea tuturor amintirilor dureroase, dar şi pe cele plăcute. Astfel, pe baza unei astfel de analize, niciuna *din* analogii nu este îndeajuns de potrivită spre a ne aduce vreo mângâiere reală sau vreo speranţă în faţa morţii.

Există, totuşi, o altă viziune care respinge ideea că moartea este anihilare a conştiinţei. Potrivit acestei tradiţii, mult mai veche probabil, un aspect al fiinţei umane supravieţuieşte, chiar şi după ce trupul fizic încetează să mai funcţioneze şi este distrus în ultimă instanţă. Acest *aspect* persistent, a fost numit în mai multe feluri, printre care amintim: psihic, suflet, minte, spirit, eu, fiinţă şi conştiiţă. Dar oricum ar fi numit acest aspect, ideea că cineva ar trece într-un alt cadru de existenţă, este printre cele mai venerabile ’ credinţe umane. Există în Turcia un cimitir folosit de oamenii de Neanderthal în urmă cu aproximativ 100.000 de ani. Acolo anumite urme fosilizate au dat posibilitate arheologilor să descopere că aceşti oameni primitivi îşi îngropau morţii în ghirlande de flori; fapt care

arată că ei vedeau probabil moartea ca o ocazie de sărbătoare, de celebrare – ca o trecere a mortului din această lume în următoarea. Într-adevăr, morminte din cele mai timpurii civilizaţii de pe tot cuprinsul pământului aduc dovezi în legătură cu credinţa în supravieţuirea omului peste moartea trupească.

Mai pe scurt, suntem puşi în faţa a două răspunsuri contrastante la întrebarea noastră iniţială despre natura morţii, ambele derivând din antichitate şi ambele fiind larg susţinute chiar şi azi. Unii spun şi azi că moartea este anihilarea conştiinţei; alţii spun cu aceeaşi tărie că moartea este trecerea sufletului sau a minţii într-o altă dimensiune a realităţii. În cele ce urmează eu nu doresc nicidecum să resping (să discreditez) niciunul din aceste răspunsuri. Vreau doar să conturez o prezentare a unei cercetări pe care am întreprins-o eu personal.

În timpul ultimilor ani am întâlnit un mare număr de persoane care au fost implicate în ceea ce eu aş numi „experienţe aproape de moarte”. Am întâlnit pe aceşti oameni în multe feluri. La început a fost o coincidenţă. În 1965, când studiam filosofia la Universitatea din Virginia, am cunoscut o persoană care era profesor de psihiatrie clinică la Facultatea de Medicină. Încă de la început am fost uimit de căldura, amabilitatea şi umorul său. Apoi a devenit o surpriză mare atunci când mai târziu, am aflat, un fapt foarte interesant despre el şi anume că murise (fusese mort) – nu numai odată ci în două ocazii câte zece minute – şi, mi-a povestit ceva foarte fantastic în legătură cu *cele* ce i se întâmplaseră în timp ce fusese „mort”. Mai târziu l-am auzit relatând cele întâmplate şi unui grup mic de studenţi care erau interesaţi. În acel timp, deşi am fost foarte impresionat, devreme ce nu prea aveam cunoştinţe în domeniu spre a putea judeca asemenea experienţe, am „pus” întâmplarea „la dosar” atât în mintea mea cât şi sub forma unei casete cu înregistrarea celor povestite de el.

După câţiva ani, după ce obţinusem doctoratul în filosofie, predam într-o universitate din Carolina de Nord. La unul din cursuri am cerut studenţilor să citească *Phaedo* a lui Platon, o lucrare în care printre subiectele discutate este şi nemurirea. În prezentările mele din curs eu subliniam celelalte doctrine abordate de Platon în lucrare şi nu am insistat asupra

discuţiei despre viaţa de după moarte. După ora de curs, într-una din zile, un student a trecut pe la mine. A ’ântrebat dacă era posibil să discute cu mine subiectul nemuririi. Era interesat în acest subiect pentru că bunica lui „murise” în timpul unei operaţii şi, revenind la viaţă, povestise o experienţă uimitoare. L-am rugat să-mi povestească şi mie şi spre marea mea surpriză, el mi-a relatat aproape aceeaşi serie de -întâmplări cea pe care mi-o prezentase cu ani în urmă profesorul de psihiatrie.

În acel moment am început să cercetez mai intens asemenea cazuri şi să includ în programul meu anumite lecturi legate de problema supravieţuirii omului peste moartea trupească, lecturi prezentate şi solicitate apoi şi studenţilor de la cursul meu de filozofie. Totuşi, am fost atent şi nu am menţionat în cursurile mele cele două experienţe ale morţii. Adoptasem de fapt o atitudine de „aşteaptă şi vezi”. Mă gândeam că, dacă astfel de întâmplări erau destul de comune, atunci ar fi trebuit să aud mai multe relatări care se puteau ivi numai dacă aduceam în discuţie, tema generală a supravieţuirii, dacă în discuţiile noastre filosofice îmi exprimam doar o atitudine de receptivitate faţă de această problemă. Şi făcând acestea, aşteptam. Spre uimirea mea, am descoperit că aproape în fiecare clasă de aproximativ 30 de studenţi, cel puţin unul venea după curs şi-mi relata un caz personal al experienţei morţii clinice.

Ceea ce m-a uimit încă de la începutul interesului meu în această problemă, sunt marile asemănări între relatări, în ciuda faptului că ele veneau de la persoane aparţinătoare unui fond religios, social şi educaţional foarte diferit. În timpul când intram la facultatea de medicină în 1972, colectasem un număr apreciabil de astfel de experienţe şi am început să menţionez studiul la care lucram câtorva din cunoştinţele mele din domeniul medicinii. Unul din prieteni mi-a spus să dau un astfel de raport unei societăţi medicale, după care au urmat mai multe discuţii publice. Din nou, aveam să constat că, după fiecare din aceste discuţii, cineva venea şi-mi spunea despre o astfel de experienţă prin care el însuşi trecuse.

.. După ce astfel am devenit mai bine cunoscut pentru acest interes al meu şi alţi medici care readuseseră la viaţă astfel de persoane au început

să- mi descrie neobişnuitele experienţe relatate lor de persoanele respective. Apoi, după ce mi-au apărut anumite articole în ziare şi reviste, multe alte persoane mi-au scris trimiţându-mi astfel de relatări ale experienţelor lor.

În momentul de faţă cunosc aproximativ 150 de cazuri martori ai acestui fenomen. Experienţele pe care le-am studiat se împart în trei categorii distincte:

1. Experienţele unor persoane care au fost readuse la viaţă după ce au fost socotite, judecate şi declarate ca moarte clinic, de către doctorii lor.

2. Experienţele unor persoane care, în timpul unor accidente sau răniri *şi* îmbolnăviri foarte grave, au ajuns foarte aproape de moartea fizică.

3. Experienţele unor persoane care, în timp ce mureau, au povestit altor persoane „prezente. Mai târziu, acestea" din urmă mi-au relatat conţinutul acestor experienţe ale morţii.

, Din marea masă de material care a putut rezulta din 150 de cazuri, desigur că a avut loc şi o selecţie. Parte din această selecţie a fost făcută cu un scop precis. De pildă, deşi am găsit relatări de al treilea tip cu care să completez şi care să se potrivească foarte bine cu celelalte două tipuri, am renunţat totuşi la majoritatea lor din două motive. Mai întâi pentru că cu cât numărul cazurilor studiate este mai mic cu atât este mult mai uşor de mânuit (analizat), iar apoi mi- era mai util să mă ocup cât mai mult * posibil cu relatări la persoana întâia (de prima mână). Astfel, am intervievat în amănunt aproximativ 50 de persoane» pe experienţele cărora pot relata cele de mai jos. Dintre acestea „cazurile de primul tip (cele în care are loc în mod declarat o moarte clinică) sunt cu siguranţă mai *dramatice* decât cele de al doilea tip (în care are loc doar o foarte apropiată atingere cu moartea). Într-adevăr, ori de câte ori vorbeam în public despre acest fenomen, episoadele cu „moartea clinică" au atras fără îndoială un invariabil interes. Uneori în presă se scriau articole care în mod intenţionat voiau parcă să sugereze că eu m-aş fi ocupat *numai* cu astfel de cazuri.

Totuşi, selectând cazurile care urmau a fi prezentate în această carte, am ocolit tentaţia de a rămâne numai la cele în care avusese loc un eveniment al „morţii”. Pentru că, aşa cum va" deveni evident, cazurile de al doilea tip nu sunt diferite de primul ci mai degrabă formează o continuare cu acelea.

De asemenea, deşi experienţele de apropiere de moarte însele sunt remarcabil de asemănătoare, totuşi atât circumstanţele lor cât şi persoanele care le descriu variază mult. Am încercat să dau o mostră a unor experienţe care reflectă foarte adecvat această variaţie. Cu aceste aprecieri în minte să ne întoarcem acum spre o considerare a ceea ce se poate întâmpla, atât cât am putut eu să descopăr, în timpul unei experienţe a muririi.

2. EXPERIENŢA MURIRII

În ciuda marii variaţii a circumstanţelor care înconjoară momentele apropiate morţii, precum şi a tipurilor de persoane care trec prin ele, rămâne cert că există o asemănare izbitoare între relatările experienţelor însele. De fapt, similarităţile între variatele rapoarte sunt aşa de mari, încât cu uşurinţă se pot scoate aproximativ 15 elemente separate care apar iară şi iară în masa de povestiri pe care le-am adunat. Pe baza acestor puncte de asemănare, permiteţi-mi acum să construiesc o experienţă scurtă, teoretic „ideală" sau „completă" care cuprinde toate elementele comune, în ordinea în care este tipic să aibă loc.

„Un om moare şi, în momentul în care atinge punctul celei mai mari confuzii trupeşti, îi aude pe doctori pronunţându-l mort (ca fiind mort).

În acel moment începe să audă un zgomot neplăcut, un fel de zumzet sau sunet puternic (tare) şi în acelaşi timp se simte pe sine mişcându-se foarte rapid printr-un tunel lung şi întunecat. După aceasta, dintr-odată se descoperă pe sine în afara propriului trup fizic dar încă în imediata apropiere fizică, şi-şi vede propriul trup de la distanţă, ca şi cum ar fi spectator. Urmăreşte (vede) cum medicul încearcă să-l readucă la viaţă (din acel punct neobişnuit de avantajos în care se află) şi este într-o stare de tumult emoţional.

După o perioadă, se reculege şi devine tot mai obişnuit cu condiţia lui ciudată. Observă că încă are un „trup", dar unul de o foarte diferită natură şi cu puteri foarte diferite de trupul fizic pe care l-a lăsat în urmă. (l-a părăsit). Curând alte lucruri încep să se întâmple. Vin alte persoane să-l întâmpine şi să-l ajute. Desluşeşte spiritele unor rudenii şi ale unor prieteni care au murit deja şi apoi îi apare înainte o *fiinţă de lumină* atât de iubitoare, atât de caldă încât niciodată nu a mai întâlnit aşa ceva. Această fiinţă îi pune o întrebare, fără cuvinte cerându-i să-şi evalueze viaţa şi-l ajută să facă aceasta arătându-i un panoramic, o reluare instantanee a momentelor majore din viaţa lui. La un moment dat i se pare că se apropie de un fel de barieră sau graniţă, aparent reprezentând limita* dintre viaţa pământească şi viaţa de apoi. Şi totuşi află curând că trebuie să se

reîntoarcă pe pământ, că încă nu a sosit timpul morţii sale. Aflând aceasta se opune pentru că de acum se obişnuieşte cu experienţa sa în viaţa de apoi şi nu mai vrea să se reîntoarcă. Este copleşit de sentimente intense de bucurie, iubire şi pace. În ciuda atitudinii sale, se reuneşte totuşi oarecum cu trupul său fizic şi continuă să trăiască.

Mai târziu încearcă să povestească altora, dar' îi este dificil să facă aceasta. Mai întâi pentru, că nu poate găsi cuvinte omeneşti adecvate spre a descrie aceste episoade nepământeşti De asemenea, observă că persoanele cărora le povesteşte se îndoiesc şi-l ironizează, încât încetează să mai povestească altor oameni. Totuşi experienţa îi afectează viaţa profund, în special părerile sale despre moarte şi legăturile sale cu viaţa".

Este important să reţinem că relatarea de mai sus nu o socotesc a fi o reprezentare a experienţei cuiva. Mai bine spus este un „model", un compus al elementelor comune găsite în foarte multe povestiri. Introduc acest model aici numai spre a da o idee preliminară generală despre ceea ce poate speria o persoană care este pe moarte. Pentru că este o ilustrare abstractă ci nu un caz real izolat, în acest capitol vom discuta în amănunt fiecare element comun, dând multe exemple.

Înainte de a face aceasta, totuşi, trebuie stabilite câteva fapte cu scopul de a pune în cadrul cel potrivit, expunerea evocatoare a experienţei morţii.

1. În ciuda asemănărilor izbitoare între variatele relatări nici măcar două din ele nu sunt precis identice (deşi câteva sunt remarcabil de apropiate).

2. Nu am găsit nicio persoană care să invoce la un loc toate detaliile acestui tablou-vorbit de mai sus. Foarte mulţi au relatat majoritatea acestor elemente (ceea ce ar fi cam opt sau mai multe din 15) iar câţiva au relatat până la 12:

3. Niciun element al experienţei model, nu este raportat de fiecare persoană în fiecare relatare. Totuşi câteva din aceste elemente sunt foarte apropiate de a fi universale.

4. Niciunul din componentele modelului meu abstract nu a apărut numai într-o singură relatare. Fiecare element a apărut în mai multe

povestiri separate.

5. Ordinea în care persoana care moare trece iute prin variatele stadii desemnate mai sus, poate varia de la cea dată în „modelul meu teoretic". Spre a da un exemplu, persoane variate au relatat că ar fi văzut „fiinţa de lumină" înainte sau în acelaşi timp cu momentul în care au părăsit trupurile fizice, *şi* nu ca în „model" cândva după aceea. Totuşi ordinea stadiilor din model este foarte tipică, iar variaţiile mai mari sunt neobişnuite.

6. Cât de departe în experienţa ipotetică completă ajunge persoana care moare, pare să depindă de faptul dacă aceasta a trecut cu adevărat printr-o moarte clinică aparentă şi dacă a trecut, de cât de mult timp a fost în acea stare. În general, persoanele care au fost „moarte" par să relateze experienţe mult mai complete şi mai bogate decât cei care doar au ajuns aproape de moarte, iar cei care au fost „morţi" pentru o mai lungă perioadă, merg mai adânc cu relatarea decât cei care au fost „morţi" pentru o mai scurtă perioadă de timp.

7. Am discutat şi cu câteva persoane care au fost declarate moarte, readuse la viaţă şi nu au relatat niciunul din aceste elemente comune, Ele spun că nu-şi aduc aminte absolut nimic despre „moartea" lor. Foarte interesant, am discutat cu mai multe persoane care au fost declarate moarte în ocazii separate la distanţă de mai mulţi ani şi nu au putut relata nimic despre prima dată, dar relatau experienţe foarte, implicate în cea de a doua.

8. Trebuie subliniat că, scriu în special despre rapoarte, relatări sau povestiri pe care le-au dat verbal alte persoane în timpul unor interviuri. Astfel, când remarc că un anumit element al experienţei abstracte „complete" nu are loc într-o anumită relatare, nu doresc neapărat să presupun că nu a avut loc, că nu i s-a întâmplat persoanei implicate. Mă refer doar la faptul că această persoană nu mi-a povestit că i s-ar fi întâmplat şi ei, sau că nu apare clar în relatarea sa că i s-ar fi întâmplat. Având toate acestea clare să privim acum la câteva din studiile obişnuite (şi evenimentele) experienţelor muririi.

Inefabilitatea – înţelegerea generală pe care o avem despre limbaj, depinde de existenţa unei anumite comunităţi cu o experienţă comună în care aproape fiecare din noi participă. Acest fapt creează o dificultate importantă care complică toate discuţiile (dialogurile) ce ar avea loc. Evenimentele prin care au trecut cei care au fost aproape de moarte sunt în afara experienţei noastre, comune, astfel încât este de aşteptat ca ei să aibă dificultăţi lingvistice în exprimarea celor întâmplate lor, De fapt chiar acesta este cazul. Persoanele implicate caracterizează în mod uniform experienţele lor ca fiind' inefabile, adică „neexprimabile".

Mulţi au făcut următoarele remarci: „Pur şi simplu nu sunt cuvinte pentru a exprima ceea ce încerc-să spun" sau „Nu există adjective şi superlative spre a descrie aceasta". Iată ce mi-a spus, în mod foarte succint, în legătură cu aceasta o femeie.

„Există o reală problemă pentru mine acum când încerc să vă povestesc aceasta, pentru că toate cuvintele pe care le cunosc sunt „tridimensionale". În timp ce treceam prin aceasta, continuam să mă gândesc. „Când învăţam geometria mi s-a spus mereu că există numai trei dimensiuni, iar eu nu am făcut altceva decât să accept. Dar greşeau cei ce ne învăţau aşa. Sunt mai multe". Şi, desigur, lumea noastră – cea în care trăim acum – este tri-dimensională, dar cealaltă cu siguranţă că nu este. Şi tocmai de aceea este aşa de greu să-ţi povestesc aceasta. Trebuie să descriu cu cuvinte care sunt tri-dimensionale. Este cât mai apropiat posibil dar nu este chiar adecvat. În realitate nu vă pot da o imagine completă".

Ascultând noutăţile

Mulţi oameni povesteau de faptul că auzeau pe doctori sau alte persoane prezente pronunţându-se, declarându-i ca fiind morţi. O femeie mi-a relatat aceasta.

„Eram în spital şi nu se ştia cât de rău era cu mine. Astfel, Dr. James, doctorul meu, m-a trimis jos la radiolog pentru un control al ficatului, astfel încât să poată afla ce era cu mine. Mai întâi au făcut un test al drogului pe care urmau să-l folosească pentru că aveam multă alergie la droguri. Dar pentru că acum nu mai era nicio reacţie au continuat cu controlul Dar când l-au, folosit de data aceasta am intrat-în necunoştinţă. Am auzit totuşi

radiologul care lucra cu mine încercând să telefoneze şi l-am auzit foarte clar formând numerele. Apoi l-am auzit spunând; „Dr. James, v-am omorât pacienta, pe Doamna Martin". Iar eu ştiam că nu eram moartă. Am încercat să mă mişc, am încercat să le fac oarecum un semn, dar nu puteam. Atunci când încercau să mă readucă la viaţă i-am putut auzi spunând cât de mult din anumite medicamente să-mi administreze, dar nu am simţit acele intrând în mine. Nu simţeam nimic atunci când mă atingeau".

Într-un alt caz, o femeie care avusese deja mai multe episoade de turbulenţe cardiace, suferise un atac de cord, în timpul căruia aproape că şi-a pierdut viaţa. Ea mi-a povestit:

„Dintr-o dată *m-au apucat nişte dureri care parcă-mi strângeau pieptul, ca şi cum o centură de oţel fusese prinsă în jurul pieptului şi strânsă foarte tare. Soţul meu şi un prieten de-al nostru m-au auzit căzând şi au venit fuga să mă ajute. Mă găseam într-o adâncă întunecime şi prin ea mi-am auzit soţul, care parcă de la o mare distanţă spunea: „S-a terminat de data aceasta!" Iar eu mă gândeam „Da, s-a terminat". Un tânăr care fusese socotit mort după un accident de automobil spunea: „Am auzit o femeie care fiind de faţă a întrebat: „Este mort? iar cineva i-a răspuns: „Da, este mort".

Relatări de acest fel se potrivesc foarte bine cu ceea ce-şi aminteau doctorii şi celelalte persoane prezente. De exemplu un doctor mi-a spus:

„O femeie, o pacientă de-a mea avusese un stop cardiac cu puţin înainte ca un alt chirurg şi cu mine să începem să o operăm. Eram acolo şi i-am văzut pupilele dilatându-i-se. Am încercat un anumit timp să o readucem la viaţă, dar nu aveam niciun succes* aşa că am crezut că era dusă (moartă). I-am spus atunci celuilalt doctor care lucra cu mine: „Hai să mai încercăm o singură dată şi apoi \ renunţăm". De data aceasta am reuşit să- i facem inima să bată şi-şi -reveni. Mai târziu am întrebat-o ce- şi mai amintea despre „moartea" ei. Mi-a spus că nu-şi mai amintea altceva decât că m-a auzit pe mine zicând: „Hai să mai încercăm o singură dată şi apoi renunţăm".

Sentimente de pace şi linişte

Multe persoane descriu că ar fi avut simţăminte şi senzaţii extrem de plăcute de-a lungul primelor stadii ale experienţelor lor. După o rănire foarte severă a capului un bărbat nu a mai dat semne de viaţă. Aşa cum spune: „În momentul rănirii a fost o izbitură momentană de durere după care toată durerea *a* dispărut. Aveam impresia că pluteam într-un spaţiu întunecat. Acea zi era foarte friguroasă, dar pe când eram în acea negură tot ceea ce simţeam era un fel de căldură şi cea mai puternică mângâiere pe care am simţit-o vreodată... îmi amintesc cum mă gândeam că „trebuie să fiu mort".

O femeie readusă la viaţă după un atac de cord remarca:

„Am început să trec prin cele mai minunate simţăminte. Nu puteam simţi absolut nimic decât pace, mângâiere, uşurinţă, linişte. Simţeam că toate necazurile mele se terminaseră şi mă gândeam: „Ia te uită cât este de linişte şi cât de împăcată sunt şi nu mă doare deloc".

Un alt bărbat îşi reaminteşte: „Aveam doar un sentiment de singurătate şi pace... Era frumos şi aveam o astfel de pace în minte".

Un bărbat care murise după răni suferite în Vietnam spune că în timp ce era lovit a simţit:

„O stare deosebită de uşurare. Nu era nicio durere şi nu am fost niciodată aşa de relaxat. Eram liniştit şi toate erau bune".

Zgomotul în multe cazuri se relatează, în cazuri de moarte aparentă sau apropiere de moarte, variate senzaţii auditive neobişnuite. Uneori acestea sunt extrem de neplăcute. Un bărbat care „a murit" timp de douăzeci de minute în timpul unei operaţii la abdomen descrie: „Un zgomot ca un zumzet foarte rău, îmi ieşea parcă din cap. Era extrem de greu de suportat... Nu voi uita niciodată acel zgomot". O altă femeie povesteşte cum, în timp ce-şi pierdea cunoştinţa „a auzit „un sunet puternic. Ar putea să fie descris ca un zumzet. Aveam impresia că trece prin mine ca printr-un fir". Această senzaţie am mai auzit-o descrisă ca fiind ca un clinchet puternic, ca o bolboroseală şi ca un sunet de fluier, ca vântul.

În alte cazuri efectele auditive par să ia o formă muzicală mai plăcută. De exemplu, un bărbat care a fost readus la viaţă, după ce a fost declarat mort la sosirea în spital, îşi reaminteşte că în timpul experienţei morţii

„Parcă auzeam ceva ce părea să fie un sunet de clopote, undeva departe parcă purtate de vânt. Sunau ca clopotele de vânt japoneze. În acele momente acela a fost singurul sunet pe care l-am putut auzi”.

O femeie tânără care aproape murise de sângerare internă însoţită de dezordine a tensiunii sângelui, spune că în momentul în care a intrat în necunoştinţă „Am început să aud un fel de muzică maiestoasă, într-adevăr frumoasă”.

Tunelul întunecat

Adesea concurând cu zgomotul (cu apariţia zgomotului), persoanele respective aveau senzaţia că erau traşi foarte rapid printr-un fel de spaţiu întunecat. Pentru a descrie acest spaţiu sunt folosite multe cuvinte. L-am auzit fiind descris ca o grotă, ca o fântână... un tunel, un tub de aspir are, un gol... o vale sau un cilindru. Deşi oamenii folosesc aici diferiţi termeni, este clar că ei încearcă cu toţii să exprime aceeaşi idee. Să vedem două relatări în care figurează în mod clar „tunelul”.

„Mi s-a întâmplat aceasta când eram băiat mic de nouă ani. Aceasta a fost acum 27 de ani, dar a fost atât de izbitor încât nu am uitat niciodată. Într-o după-amiază m-am îmbolnăvit foarte tare şi am fost dus în grabă la cel mai apropiat spital. La sosire s-a decis că trebuia să fiu adormit, dar de ce nu ştiu pentru că eram prea tânăr. În acele zile se-folosea încă eterul. Mi l-au administrat punând o cârpă pe nas şi, aşa cum mi s-a spus după aceea, când au făcut aceasta inima a încetat să-mi mai bată. În acel moment nu am ştiut exact că aceasta se întâmplase dar, oricum, în acele momente am avut o experienţă. Primul lucru care s-a întâmplat – voi descrie în cele ce urmează exact cum s-a întâmplat atunci şi ce am simţit – a fost că am auzit acest zgomot sunând brrrrr... brrrrrr... foarte ritmic. Apoi am început să mă mişc printr-un – veţi spune că este foarte ciudat (nebunesc) – prin acest loc lung întunecat. Părea un canal sau cam aşa ceva. Pur şi simplu nu pot să descriu. Mă adânceam mereu cu acel zgomot, acel zgomot ca de sonerie”.

Un alt informator afirmă: „Am avut o alergie foarte puternică la un anestezic local şi am încetat, a mai respira – aveam un stop respiratoriu. Primul lucru care s-a întâmplat – totul a fost foarte repede – a fost faptul

că mergeam prin acest tub de aspir are întunecat, negru, cu o viteză extremă. Cred că l-aţi putea compara cu un tunel. Simţeam că mergeam cu un tren din cele din parcurile de amuzament, atât mergeam de repede prin acel tunel".

În timpul unei boli grave, un bărbat ajunse aşa de aproape de moarte încât pupilele i s-au dilatat iar trupul a început să i se răcească. El spunea următoarele:

„Eram într-un gol foarte negru, foarte întunecat. Este foarte greu de explicat, dar am simţit că parcă mă mişcam într-un vacuum, numai prin negură. Şi totuşi eram conştient. Era ca-ntr-un cilindru care nu avea aer în el. Era ca un sentiment de uitare, de -existenţă jumătate aici şi jumătate altundeva".

Un bărbat care „murise" de mai multe ori după arsuri grave şi după răni provocate decădere spune:

„Am rămas în şoc aproape o săptămână şi în timpul acela dintr-o dată parcă am scăpat în acest gol întunecat. Părea că am stat acolo mult timp doar plutind şi rostogolindu-mă în spaţiu... Am fost aşa de surprins de acel gol încât pur şi simplu, nu m-am mai gândit la nimic". Înainte de a avea experienţa sa, ce a avut loc când era copil, un bărbat avusese o mare frică de întuneric. Şi totuşi, atunci când inima-i a încetat să mai bată din cauza unor răni interne provocate de un accident de bicicletă: „Aveam sentimentul că mă mişcam printr-o vale adâncă şi foarte întunecată. Întunericul era aşa de adânc şi de netrecut încât nu puteam vedea absolut nimic dar aceasta a fost experienţa cea mai minunată, cea mai lipsită de teamă pe care ţi-ai putea-o imagina".

Într-un alt caz, o femeie avusese peritonită şi relatează:

„Doctorul chemase deja pe fratele şi pe sora mea să mă vadă pentru ultima dată. Sora mi-a dat o injecţie care să mă ajute să mor mai uşor. Toate lucrurile din jurul meu păreau să se îndepărteze. În timp ce se retrăgeau eu am intrat, mai întâi cu capul, într-o trecere (trecătoare) strâmtă şi foarte, foarte. Întunecată. Părea că era pe măsura mea. Am început să alunec în jos, în jos...".

O femeie, care a fost aproape de moarte după un accident rutier, a

făcut o paralelă cu un program de televiziune.

„Era o senzaţie de cea mai deplină pace şi linişte şi niciun pic de teamă, iar eu mă găseam într-un tunel – un tunel de cercuri concentrice. Curând după aceea am văzut un program T.V. Numit *„Tunelul Timpului „,* în care oamenii mergeau înapoi în timp prin acest tunel de spirale. Ei bine, cred că este cel mai apropiat mijloc de comparaţie la care m-aş putea gândi".

Un bărbat care a'ajuns foarte aproape de moarte a făcut oarecum o diferită paralelă, una din fondul lui religios. El spune:

„Dintr-odată m-am aflat într-o vale foarte întunecată şi foarte adâncă. Era ca o trecătoare, aproape un drum, prin vale, iar eu mergeam în jos, pe această cale.

Mai târziu, după ce m-am făcut bine, m-am gândit astfel:

„Ei bine, acum ştiu la ce se referă Biblia când vorbeşte despre „Valea Umbrei morţii" pentru că an fost acolo".

În afara trupului

Este un truism că mulţi din noi în majoritatea timpului, ne identificăm cu trupurile noastre fizice. Recunoaştem, desigur, că avem şi „minte". Dar pentru mulţi oameni „minţile" noastre par mult mai efemere decât trupurile noastre. „Mintea" până la urmă, ar putea fi nimic mai mult decât efectul activităţii electrice şi chimice care are loc în creier, care este o parte a trupului fizic. Pentru mulţi oameni pare ceva imposibil chiar şi să conceapă cum ar fi să existi în orice alt fel decât în trupul fizic cu care sunt ei obişnuiţi.

Înainte de experienţele lor, persoanele pe care le- am intervievat nu erau, ca grup, diferite de persoanele de rând în ceea ce -priveşte această atitudine. De aceea, după trecerea lor rapidă prin tunelul cel întunecat, persoanele pe moarte adesea aveau o astfel de surpriză copleşitoare. În acest moment se poate găsi pe sine însuşi privind la propriul lui trup fizic dintr-un punct din afară acestuia ca şi cum ar fi „un spectator" sau „o a treia persoană în cameră" sau urmărind figuri şi evenimente „pe scenă într-o piesă" sau „într-un film". Să vedem acum câteva porţiuni ale unor relatări în care sunt descrise aceste episoade în afara trupului.

„Aveam 17 ani şi lucram împreună cu fratele meu într-un parc de

amuzament. Într-o după amiază ne-am decis să înotăm şi mai erau câţiva tineri care au mers împreună cu noi. Cineva spuse: „Haideţi să înotăm peste lac”. Făcusem aceasta în numeroase ocazii dar în acea zi dintr-un anumit motiv, am mers în jos, aproape de mijlocul lacului. Acolo am început să înot în sus şi în jos şi dintr-odată am simţit că parcă eram departe din trup, departe de toţi, în spaţiu, singur. Deşi era stabil, stând la acelaşi nivel, mi-am văzut trupul la o distanţă de trei, patru picioare în apă, zbătându-se în jos şi în sus. Mi-am văzut trupul din spate şi puţin din partea dreaptă. Încă simţeam totuşi, ca şi cum aveam o formă întreagă a trupului, chiar şi în timpul în care eram în afara trupului meu fizic. Aveam o senzaţie de lejeritate indescifrabilă. Mă simţeam ca un fulg”.

O femeie îşi reaminteşte:

„Aproape cu un an în urmă, am fost dusă la spital cu o neregulă la inimă şi în dimineaţa următoare, stând în patul spitalului, am început să am o durere foarte puternică în piept. Am apăsat pe butonul de lângă pat pentru a chema surorile şi venind înnăuntru au început să se ocupe de mine. Eram foarte incomodă stând aşa pe perete încât m-am întors şi făcând aceasta am încetat să mai respir iar inima a încetat să mai bată: Atunci le-am auzit pe ’ surori strigând: „Stare gravă!", în timp ce spuneau aceasta, m-am putut simţi cum ieşeam afară din trup şi alunecam în jos printre saltea şi bara de la marginile patului – de fapt părea că treceam prin bară – către podea, Apoi am început să mă ridic în sus încet. Ridicându-mă astfel în sus, am, văzut mai multe surori venind fuga în cameră – trebuie să fi fost o duzină. S-a întâmplat ca doctorul meu să fie de gardă în spital, aşa că l-au chemat, iar eu l-am văzut venind şi pe el. În acel moment gândeam: „Oare ce face el aici?”. Am continuat să plutesc în sus deasupra luminii (a dispozitivului ei) – o vedeam foarte bine dintr-o parte – şi apoi m-am oprit, plutind chiar sub tavan, privind în jos, simţeam că parcă eram o bucată de hârtie pe care cineva a vânturat-o (suflat-o) către tavan.

Îi urmăream de "acolo pe cei ce încercau să mă readucă la viaţă: Trupul meu zăcea acolo jos întins în pat, foarte uşor de văzut, iar ei stăteau toţi în jurul lui. Am auzit pe o soră spunând: „Ah „Dumnezeul meu! S-a dus!”. În timp ce alta s-a aplecat să-mi facă respiraţie gură la gură. Priveam la

ceafa ei în timp ce făcea aceasta. Nu voi uita niciodată cum era coafată; avea părul tăiat cam scurt. În acel moment, am văzut cum a fost adus acolo un aparat şi după aceea au început să aplice şocuri pe pieptul meu. Atunci când făceau aceasta mi-am văzut trupul sărind în sus din pat şi am auzit fiecare os din trup scârţâind şi pocnind. A fost cel mai groaznic lucru!

În timp ce-i vedeam jos cum băteau în pieptul meu şi cum îmi frecau mâinile şi picioarele, m-am gândit: „Oare de ce atâta osteneală? Mă simt foarte bine acum”.

Un tânăr informator afirmă:

/-

„Era în urmă cu doi ani când tocmai’âmplineam 19 ani. Îl conduceam pe un prieten acasă cu maşina mea şi ajungând la o anumită intersecţie în oraşul de jos, m-am oprit şi am privit în ambele părţi dar nu am văzut nimic venind ’ ’ în intersecţie şi făcând aceasta mi-am auzit prietenul zbierând cu o voce foarte înaltă (susă). Când am privit am văzut o lumină orbitoare, luminile din faţă ale unei maşini care venea cu viteză spre noi. Am auzit acel zgomot groaznic – partea maşinii fiind izbită – şi a fost doar un moment în care părea că mergeam prin întuneric, printr-un spaţiu închis. Totul a fost foarte repede. Apoi părea că pluteam cam la 5 picioare deasupra străzii şi la aproape 5 metri depărtare de maşină şi am auzit ecoul ciocnirii maşinilor pierzându-se în liniştea străzii. Am văzut mulţi oameni venind fuga şi înghesuindu-se în jurul maşinii şi am văzut pe prietenul meu ieşind din maşină foarte şocat. Mi-am putut vedea propriul trup în acea avarie printre toţi acei oameni şi apoi am văzut cum au încercat să-mi scoată trupul afară din maşină. Picioarele îmi erau sucite şi peste tot era plin de sânge".

Aşa cum vă puteţi foarte bine imagina, câteva gânduri şi senzaţii neparalele trec prin mintea persoanelor care se găsesc în asemenea situaţie.

Mulţi din ei socotesc noţiunea existenţei în afara trupului atât de incredibilă încât, chiar şi în momentul desfăşurării ei, se simt foarte confuzi şi nu fac o legătură directă cu moartea pentru o perioadă considerabilă de timp. Se întreabă ce se întâmplă cu ei; de ce oare se pot vedea dintr-o

dată pe ei înşişi ca şi cum ar fi spectatori?

Răspunsurile emoţionale la această stare ciudată variază destul de mult. Majoritatea relatează, mai întâi o dorinţă disperată de a se întoarce în trupurile lor dar nu au nici cea mai vagă idee cum să facă aceasta. Alţii îşi amintesc că erau foarte speriaţi, cuprinşi de panică. Alţii, totuşi, relatează reacţii mai pozitive ca de pildă în această povestire: „Eram foarte serios bolnavă şi doctorul m-a internat în spital, într-o dimineaţă o pâclă cenuşie, solidă s-a adunat în jurul meu şi mi-am părăsit trupul. Aveam o senzaţie de plutire în momentul când ieşeam din trup şi privind înapoi mi-am putut vedea trupul în pat jos şi nu mi-a fost teamă de loc. Era linişte – foarte calm – şi senin. Nu eram absolut de loc enervat sau îngrozit. Aveam doar o senzaţie de linişte şi era ca ceva de care nu mă temeam. „Simţeam că probabil muream şi ştiam că dacă nu mă întorceam în trup, urma să fiu mort, plecat”.

Tot aşa de variate sunt şi atitudinile pe care le au diferite persoane faţă de trupurile pe care le-au părăsit. De obicei fiecare, relatează sentimente de interes pentru trupul său. O tânără femeie, care studia să devină soră de spital, trecând printr-o experienţă de acest fel, îşi exprimă astfel - teama! Firească.

„Este oarecum ciudat! ştiu, dar în şcolile de Pregătire a surorilor s-a încercat să ni se pună la inimă că noi ar trebui să donăm trupurile noastre pentru ştiinţă. Ei bine, în timpul experienţei mele, urmărindu-i cum încercau să-mi pornească din nou respiraţia, am continuat să gândesc că „Nu vreau să-mi folosească acel trup ca pe *un* cadavru", Am mai auzit încă alte două persoane care-şi exprimau exact acelaşi interes atunci când se aflau în afara trupurilor. Destul de interesant, amândouă avuseseră de asemenea profesiune medicală – unul medic şi cealaltă soră", într-un alt caz acest interes a luat forma regretului. Inima unui om a încetat să mai bată ca urmare a unei căderi în care trupul i-a fost foarte rău accidentat şi iată ce-şi aminteşte:

„La un moment dat – acum ştiu că zăceam pe un pat – am putut vedea patul şi pe doctor străduindu-se să mă ajute. Nu puteam să înţeleg dar am privit la propriul meu trup zăcând acolo în pat. M- am simţit foarte rău

când, privind la trupul meu, am văzut cât de rău era zdrobit”.

Mai multe persoane mi-au spus că ar fi avut senzaţii de nefamiliaritate cu trupurile lor, ca în acest izbitor pasaj:

„Nu-mi dădusem desigur seama că arătam aşa! Ştiţi, sunt obişnuit a mă vedea pe mine însumi numai în fotografii sau din faţă într-o oglindă şi în amândouă imagini arăt *dezumflat.* Dar aşa dintr-o dată acolo eram eu – sau trupul meu – şi îl puteam vedea. Puteam să-l văd foarte clar, într-o imagine întreagă de la o depărtare de aproximativ 5 picioare. Au trecut câteva momente până să mă recunosc”.

Într-una din relatări, acest sentiment de nefamiliaritate a luat o formă mai degrabă extremă şi plină de umor. Un bărbat doctor povesteşte cum în timpul „morţii” sale clinice el era lângă pat şi privea la propriul lui cadavru, care se şi schimbase deja având culoare cenuşie tipică trupurilor după moarte. Disperat şi confuz încerca să decidă ce să facă.

În mod voit a decis să plece pentru că se simţea foarte neliniştit. Ca băiat i se povestiseră poveşti despre duhuri de către bunicul său şi în mod paradoxal acum nu-i plăcea să stea în jurul acelui obiect (lucru) care arăta ca un trup mort – chiar dacă eram eu". ’. - La cealaltă extremă, unii mi-au spus că nu avuseseră nicio senzaţie deosebită faţă de trupul lor. O femeie de exemplu, avusese un atac de cord şi era sigură că era pe moarte. Se simţea ca fiind trasă prin întuneric în afara trupului şi că se îndepărta cu rapiditate, iată ce spune:, „Nu m-am uitat de loc înapoi la trupul meu. Ah, ştiam că era acolo şi că-l puteam vedea dacă mă uitam. Dar nu voiam să mă uit de loc pentru că ştiam că m-am comportat cât mai bine posibil în viaţă iar acum voiam să-mi îndrept atenţia spre această altă dimensiune a lucrurilor. Simţeam că a privi înapoi la trupul meu însemna să privesc la trecut şi eram hotărât să nu fac aceasta."

Similar, o fată a cărei experienţă în afara trupului a avut loc după o avarie în care suferise răni grave, spune:

„Mi-am putut vedea trupul zdrobit în maşină printre toţi acei oameni care se adunaseră în jur, dar, ştiţi, nu aveam niciun fel de sentimente pentru el. Parcă era un cu totul alt om sau poate numai un obiect... Ştiam că era trupul meu dar nu aveam sentimente pentru el”.

În ciuda aspectului straniu al stării fără trup, situaţia fusese impusă persoanei muribunde dintr-o dată, încât era necesar să treacă un timp până să înţeleagă semnificaţia celor trăite. Poate fi în afara trupului pentru câtva timp, încercând disperat să aleagă toate cele ce i se întâmplă şi care-i aleargă prin minte, până să realizeze că este pe moarte, sau chiar mort. Atunci când îşi dă seama de aceasta, această *înţelegere* poate fi însoţită de o puternică forţă emoţională care să provoace fel de fel de gânduri O femeie îşi aminteşte că se gândea: „Ah sunt moartă! Ce plăcut!”

Un bărbat afirmă că i-a trecut prin minte următorul gând: „Aceasta trebuie să fie ceea ce este numit „moarte". Chiar şi atunci când au această înţelegere a stării lor, ea poate fi însoţită de o, zăpăceală şi chiar de un anumit refuz să-şi accepte starea. Un bărbat, de pildă, îşi aminteşte că reflecta asupra promisiunii biblice de „20 de ani" şi protesta în gândul lui că avusese doar 20 de ani. O femeie tânără mi-a făcut o relatare foarte impresionantă a unor asemenea sentimente când mi-a spus:

„Credeam că eram moartă şi nu-mi părea rău, dar nu-mi puteam da seama unde urma să merg. Gândul şi conştiinţa mea erau exact ca atunci când eşti în viaţă, dar nu puteam să înţeleg toate acestea. Continuam să mă gândesc: „Oare’ unde am să merg? „Oare ce voi face?” şi „Dumnezeul meu, sunt moartă! Nu-mi vine să cred!”. Aceasta pentru că nu crezi niciodată cu adevărat că vei muri. Este întotdeauna ceva ce urmează să se întâmple altei persoane şi deşi o ştii, niciodată nu o crezi cu adevărat în adâncimea ei... Astfel m-am decis să aştept până ce toată agitaţia s-a domolit şi mi-au luat trupul, încercând să văd dacă- mi puteam da seama, mă vor duce".

într-unul sau două cazuri pe care le-am studiat, persoanele muribunde ale căror suflete, minţi sau conştiinţe (sau oricum aţi vrea să le numiţi) au fost eliberate din trup, spun că nu au simţit ca, după eliberare, să mai fi fost în vreun fel de „trup”. Simţeau că erau conştiinţă „pură”. Un bărbat relatează că în timpul experienţei sale, simţea ca şi cum era „în stare să văd orice în jurul meu – incluzând trupul meu întreg aşa cum zăcea în pat – fără ca să ocupe spaţiu deloc”, ca şi cum era doar un „punct” de conştiinţă. Alţi câţiva spun că nu-şi pot aminti cu adevărat dacă erau sau

nu în vreun fel de „trup” după ce ieşiseră din cel fizic, pentru că erau prea luaţi prin surprindere de evenimentele din jurul lor.

Şi totuşi, majoritatea subiecţilor mei relatează că se aflau într-un alt trup în momentul eliberării din cel fizic.

Totuşi, aici cred că ne găsim într-un domeniu cu care este extrem de greu de lucrat (apreciat). Acest „nou trup” este unul din cele două sau trei aspecte ale experienţelor morţii în care neadecvarea limbajului omenesc prezintă cele mai mari obstacole. Aproape fiecare din cei care mi-au povestit despre acest „trup” devenea la un moment dat frustrat (neputincios) şi spunea „nu-l pot descrie” sau făcea unele din remarcile cu, acest efect.

Fără îndoială însă că relatările despre acest trup poartă o puternică asemănare, între ele. Astfel, deşi diferiţi indivizi folosesc cuvinte diferite şi fac analogii diferite, totuşi aceste moduri variate de exprimare par să ajungăla acelaşi model.

Variatele, relatări sunt de asemenea în acord în ceea ce priveşte proprietăţile şi caracteristicile generale ale noului trup. Astfel, spre a adopta un termen care va însuma toate aceste proprietăţi destul de bine şi care a fost folosit de doi din subiecţii mei, îl voi numi de aici înainte „trupul spiritual”.

Persoanele pe moarte par a fi primele care devin conştiente de trupurile lor spirituale în aparenţa limitărilor lor. Atunci când sunt în afara trupurilor lor fizice, ei află că deşi pot încerca în mod disperat să spună altora de situaţia lor, nimeni nu pare să-i audă. Acest lucru este foarte bine ilustrat în acest extras din povestirea unei femei care suferise un stop respiratoriu şi era dusă spre camera de urgenţă (de reanimare) în care i s-a făcut o încercare de a o readuce la viaţă:

„l-am văzut cum mă răsuceau. Era foarte ciudat, Nu eram prea sus, eram aproape ca pe un piedestal, dar nu deasupra lor prea mult, ci doar privind poate peste ei. Am încercat să vorbesc cu ei dar nimeni nu mă putea auzi şi nimeni nu mă asculta".

» Spre a complica faptul că este’aparent de neauzit celor din jur, persoana care se află în trupul spiritual află curând că este şi invizibilă

altora. Personalul medical sau ceilalţi adunaţi în jurul trupului său fizic se pot uita drept la ei, drept acolo unde este el în trupul lui, spiritual fără a arăta cel mai mic semn de a -l fi văzut. Trupului lui spiritual îi lipseşte şi soliditatea, obiectele fizice din apropiere par să se mişte prin el cu uşurinţă şi este incapabil de a se prinde de vreo persoană sau obiect pe care încearcă să le atingă.

«Doctorii şi surorile se încordau peste trupul meu încercând să-mi pornească inima şi să mă aducă înapoi, iar eu continuam să le spun: „Lăsaţi-mă în pace. Tot ceea ce vreau este să mă lăsaţi în pace. Nu vă mai apăsaţi peste mine.”. Dar ei nu mă auzeau. De aceea am încercat să apuc mâinile lor, să nu-i mai las să bată în trupul meu, dar nu reuşeam să fac nimic. Era ca şi cum nu-mi dădeam seama cu adevărat ce s-a întâmplat – dar nu puteam să le apuc mâinile. Părea ca şi cum le atingeam mâinile şi încercam să le îndepărtez şi, împingându-le ele erau totuşi acolo. Nu ştiu dacă mâinile mele mergeau prin, în jurul lor sau altfel. Nu simţeam niciun fel de presiune în contact cu mâinile lor atunci când încercam să le mişc». Sau:

„Veneau oameni din toate direcţiile la locul accidentului. Îi puteam vedea şi eram la mijlocul unei cărări foarte strâmte. Oricum, în timp ce treceau pe lângă mine nu păreau să mă observe. Continuau să meargă cu ochii îndreptaţi înainte. Atunci când erau foarte aproape încercam să mă răsucesc spre a ieşi din calea lor dar ei parcă treceau prin mine”.

Mai departe se relatează în mod invariabil că acest trup spiritual este de asemenea lipsit de greutate. Majoritatea observă aceasta atunci când, ca în pasajele date mai sus, se descoperă pe ei înşişi ca plutind chiar sus la tavanul camerei sau în aer. Mulţi descriu un fel de „senzaţie de plutire", „o senzaţie de lipsă de greutate” sau o senzaţie de deplasare asociată cu trupurile lor cele noi, În mod normal, cât timp suntem în trupurile noastre fizice avem mai multe moduri de percepere care ne spun unde sunt în spaţiu trupurile noastre şi părţile lor variate la un moment dat şi dacă se mişcă. Vederea şi simţul echilibrului sunt importante în această privinţă, desigur, dar există şi un alt simţ în legătură cu acestea. Kinestezia este simţul mişcării sau tensiunii în tendoane, închieturi şi muşchi Noi mu prea

suntem conştienţi de somaţiile care vin" din - simţul kinesteziei pentru că perceperea lui de către noi a devenit rutinată dată fiind folosirea lui aproape constantă. Oricum, presupun că dacă ar fi să fie suspendat dintr-odată, atunci cineva i-ar simţi imediat absenţa. Şi, de fapt, câteva persoane au comentat cu mine faptul că fuseseră conştiente de lipsa de senzaţii fizice a greutăţii corpului, mişcării şi poziţiei în timp ce erau în trupurile lor spirituale.

Aceste caracteristici ale trupului spiritual care la început par a fi limitări pot, cu egală validitate, să fie privite ca absenţa limitărilor.

Gândiţi-vă astfel: O persoană în trup spiritual este într-o poziţie privilegiată în relaţie cu celelalte persoane din jurul lui. El poate să-i vadă şi să-i audă, dar ei nu-l pot vedea, nici auzi. (Mulţi spioni ar considera aceasta o poziţie de invidiat). De asemenea, când clanţa de la uşă pare să-i treacă prin mână atunci când o atinge, nu contează de fapt, pentru că în curând află că poate să *meargă* prin uşă. A călători, în momentul când se acomodează cu acest fel, este aparent excepţional de uşor în această stare. Obiectele fizice nu prezintă niciun obstacol, iar mişcarea dintr- un loc în altul poate fi extrem de rapidă, aproape instantanee.

Mai departe, în ciuda lipsei sale de perceptibilitate faţă de oameni în trupurile lor fizice, totuşi toţi cei care au trecut prin aşa ceva sunt de acord că trupul spiritual este fără îndoială *ceva* oricât de imposibil de descris pare a fi. Sunt de acord că trupul spiritual are o formă sau model (uneori mai globular sau amorf, dar de asemenea uneori în esenţă aceeaşi formă ca trupul fizic) şi chiar părţi (proiecţii sau suprafeţe analoage mâinilor, picioarelor sau capului). Chiar şi atunci când forma lui este raportată ca fiind în general rotundă la configuraţie, se spune adesea că ar avea capete, un anume vârf şi bază şi chiar şi „părţile" menţionate adineauri.

Am auzit descrieri ale acestui trup nou în mulţi termeni, dar se poate vedea că aceeaşi idee este formulată în fiecare caz. Cuvinte şi fraze care au fost folosite de diferiţi subiecţi, includ cuvintele pâclă, nor, ca fumul, un abur transparent, un nor de culori, un fel de energie şi alţi termeni care exprimă înţelesuri similare.

În sfârşit, aproape fiecare remarcă lipsa de încadrare în tine a acestei

stări de ieşire din trup. Mulţi spun că deşi -trebuie să descrie interludiul lor în trupul spiritual în termeni temporali (devreme ce limbajul omenesc este temporal), timpul nu era totuşi un element real al experienţei lor aşa cum este în viaţa lor fizică. Iată câteva pasaje din 5 interviuri în care unele din aceste aspecte fantastice ale existenţei în trup spiritual sunt relatate de însăşi persoanele respective.,

1. Am pierdut controlul maşinii într-o curbă şi, părăsind drumul, maşina a planat în aer şi-mi amintesc cum am văzut cerul albastru şi cum maşina s-a dus într-o prăpastie. În momentul în care maşina a părăsit drumul mi-am spus „Sunt într-un accident". În acel punct mi-am pierdut oarecum simţul trupului şi mi-am pierdut realitatea fizică în ceea ce priveşte trupul meu mi-am pierdut contactul cu trupul. Fiinţa mea sau eul meu sau spiritul meu, sau oricum i-or spune, am simţit cumva cum s-a ridicat din mine, ieşind afară parcă din cap.

Şi nu mă durea nimic, era numai ca o ridicare şi apoi o fiinţare deasupra mea...

„Fiinţa" mea părea să aibă un fel de *densitate,*

! dar nu o densitate fizică – nu ştiu precis, ca nişte valuri sau ceva de acest fel, presupun; nimic cu adevărat fizic, ca şi cum era încărcată, aş putea spune. Dar o simţeam ca şi când avea ceva la ea... Era mică şi părea să fi fost ceva de formă circulară, fără nici un schelet rigid. Ai putea să o asemeni cu un nor... Aproape că părea să fi fost în propria-i carcasă... În timp ce ieşea din trupul meu, părea că un capăt lat a ieşit mai întâi, iar celălalt capăt, mai mic, la sfârşit... Era o senzaţie foarte uşoară. Nu era nici o strâmtoare asupra trupului meu (fizic); senzaţia era total separată. Trupul meu nu avea greutate...

Cel mai izbitor moment al întregii experienţe a fost acela în care fiinţa mea a fost suspendată -deasupra capului meu. Era aproape ca şi cum încerca să decidă dacă voia să plece sau să rămână. Părea ca Şi cum timpul se oprise. De la începutul până la sfârşitul accidentului, totul a trecut atât de repede cu excepţia acestui moment deosebit care a fost parcă între celelalte, cei în care fiinţa mi-a fost parcă suspendată deasupra mea, iar maşina mergea peste balustradă, moment în care a părut că a

trecut mult timp până ce maşina a ajuns acolo, iar chiar în acel timp nu eram preocupat cu adevărat nici de maşină nici de accident nici de propriul meu trup – numai de mintea mea... Fiinţa mea nu avea caracteristici fizice dar eu trebuie s-o descriu în termeni fizici. Aş putea-o descrie în atâtea feluri cu atâtea cuvinte, dar niciunul din ele nu ar fi corect. Este aşa de greu de descris. În sfârşit, maşina a lovit pământul şi s-a rostogolit, dar singurele mele răni au fost gâtul sucit şi un picior strivit.

2. „Atunci când am ieşit în afara trupului meu (fizic) a fost ca şi cum am ieşit din trupul meu şi am intrat în altceva. Nu credeam că eram nimic. Eram un alt trup... dar nu un alt trup omenesc obişnuit, Era puţin diferit. Mu era exact ca un trup omenesc, dar nu era nici un fel de glob mare de materie. Avea formă, dar nu era colorat. Şi ştiu că încă aveam ceva ce ai putea numi mâini. Nu pot să-l descriu. Eram mult prea fascinat de tot ceea ce percepeam în jur, văzându-mi acolo propriul trup şi toate celelalte – astfel încât nu m-am gândit la felul de trup în care eram. Şi toate păreau - să treacă aşa de iute. Timpul nu era realmente un element —* şi totuşi era. Lucrurile par să se întâmple mai repede (iute) după ce ieşi din trup.

3. Îmi amintesc cum am fost transportat în camera de operaţie şi următoarele câteva ore au fost o perioadă critică. În acel timp am continuat să ies şi să intru din şi în trupul fizic şi l-am putut vedea de deasupra. Dar făcând aceasta eram totuşi, într-un trup – nu un trup fizic, dar ceva ce aş putea descrie ca un mod de energie. Dacă ar trebui să spun cu cuvinte, aş spune ceva transparent, o fiinţă spirituală în comparaţie cu cea materială. Şi totuşi, cu siguranţă avea părţi diferite.

4. Atunci când a încetat să-mi bată inima... simţeam că parcă eram o minge rotundă şi poate aproape ca o sferă cu un fel de B, în interiorul ei. Pur şi simplu nu v-o pot descrie.

5. Eram în afara trupului privind la el de la o ’distanţă de aproximativ 10 yardzi (8-9 m), dar încă gândeam chiar ca în viaţa fizică. Locul *unde* gândeam era cam la înălţimea normală a trupului meu. Nu eram într-un trup obişnuit. Puteam simţi ceva ca un fel de capsulă sau ceva de formă clară. Nu puteam s-o văd bine; parcă era transparentă dar nu prea. Era ca şi cum doar eram acolo – o energie poate, parcă o minge mică de energie.

Şi nu eram cu adevărat conştient de vreo senzaţie trupească, precum temperatură sau orice de acest fel.

În alte relatări, alţii au menţionat pe scurt asemănarea de formă dintre trupurile lor fizice şi cele noi. O femeie mi-a spus că în timp ce era în afara trupului, „simţeam încă o formă întreagă a trupului cu picioare, braţe, cu toate, chiar şi atunci când eram lipsită de greutate”. O doamnă care urmărise încercările de a fi readusă la viaţă dintr-un punct chiar sub tavan spunea: „Eram încă într-un trup. M-am întins să privesc în jos. Mi-am mişcat picioarele şi am observat că unul era mai cald decât celălalt”. Aşa cum mişcarea este... În această stare spirituală tot aşa unii îşi amintesc şi despre gândire. Mi’ s-a spus de foarte multe ori că odată ce deveneau acomodaţi *la* noua lor situaţie, cei ce treceau prin această experienţă începeau să gândească mult mai lucid şi mai rapid decât în existenţa fizică. De exemplu, un bărbat mi-a povestit că în timp ce era „mort”:

Lucruri care nu ne par posibile acum şi aici devin posibile atunci. Mintea îţi este aşa de clară. Este aşa de frumos. Mintea mea a trecut odată peste toate, înţelegându-le pentru prima dată fără a trebui să le reia de mai multe ori. După un timp tot ceea ce experimentasem ajunsese astfel încât într-un fel le înţelegeam cât de cât.

Perceperea în trupul cel nou este şi asemănătoare dar şi deosebită de cea cu trupul fizic. Într-un fel forma spirituală este mai limitată. Aşa cum am văzut, chinestezia, sau ceea ce înţelegem noi prin ea, este absentă. În două situaţii, persoanele respective au raportat că nu aveau nicio senzaţie de temperatură, pe când în majoritatea cazurilor sunt raportate senzaţii de „căldură” confortabilă. Niciunul din cazurile mele nu a relatat vreo senzaţie de miros sau gusturi în timp ce fuseseră în afara trupului.

Pe de altă parte, simţuri care corespund simţurilor fizice de vedere şi auz sunt categoric intacte în trupul spiritual şi par realmente mai perfecte şi mai de bună calitate decât cele ale trupului fizic. Un bărbat spune că în timp ce era „mort” vederea i s-a părut incredibil mai puternică şi cu cuvintele lui „pur şi simplu nu puteam înţelege cum puteam să văd aşa de departe”. O femeie care-şi aminteşte această experienţă notează:

„Părea că acest simţ spiritual nu avea limite, ca şi cum puteam privi

oriunde şi peste tot”. Acest fenomen este descris foarte grafic în această porţiune luată dintr-un interviu cu o femeie care fusese în afara trupului în urma unui accident.

— Era foarte multă acţiune şi multă lume alerga în jurul ambulanţei. Şi ori de câte ori aş fi privit la o persoană întrebându-mă ce gândea, era ca o minune, vedeam ca prin lentilele unei lunete, eram dintr-odată acolo. Dar părea că o parte din mine – o voi numi mintea mea – era încă acolo unde fusesem eu, la câţiva metri depărtare de trupul meu. Când voiam să văd pe cineva la distanţă, părea ca şi cum o parte din mine, ca un fel de urmăritor, ar fi mers la acea persoană. Şi mi se părea în acel moment că dacă, s-ar *fi* întâmplat ceva aş fi putut să ajung acolo cu uşurinţă.

„Auzul” în starea spirituală poate fi numit astfel aparent numai prin analogie, şi majoritatea persoanelor spun că nu aud cu adevărat voci sau sunete fizice. Ba mai mult, ei par a lua direct chiar gândurile persoanelor din jurul lor şi, aşa cum vom vedea mai târziu, acest fel de transfer direct al gândurilor poate juca un rol important în stadiile mai avansate ale experienţelor morţii.

Aşa cum spunea o doamnă: „Puteam vedea oamenii în jur şi puteam înţelege ceea ce spuneau. Nu-i auzeam propriu-zis, aşa cum vă aud pe dumneavoastră. Era mai mult ’ca un fel de cunoaştere a ceea ce ei gândeau, exact ceea ce gândeau, dar numai cu mintea mea şi nu prin vocabularul lor actual Prindeam ceea ce gândeau înainte de a-şi deschide ei gura să vorbească.”

În sfârşit, pe baza unui raport unic şi foarte interesant, ar apărea că nici măcar rănirea severă a trupului fizic nu afecta în niciun fel pe cel spiritual. În acest caz, un bărbat şi-a pierdut o parte din picior într-un accident care a dus la moartea lui clinică. Ştia aceasta pentru că-şi vedea foarte limpede, de la distanţă, trupul rănit asupra căruia era aplecat doctorul. Totuşi, în timp ce era în afara trupului:

— Mi-am putut simţi trupul şi era întreg. Ştiu] aceasta. Mă simţeam întreg şi simţeam că eram acolo cu totul deşi nu mai era totul.

În această stare în afara trupului, persoana este complet izolată de ceilalţi. Poate vedea pe alţii şi le poate înţelege gândurile, dar ei nu sunt în

stare nici să-l vadă, nici să-l audă. Comunicarea cu alte fiinţe umane este efectiv întreruptă, chiar şi prin simţul atingerii, devreme ce trupul lui spiritual nu are soliditate. Astfel, nu este surprinzător că după un timp în această stare apar sentimente profunde de izolare şi singurătate. Aşa cum spusese un bărbat el a putut vedea totul în jurul lui în spital – toţi doctorii, surorile şi alt personal îndeplinindu-şi sarcinile. Şi totuşi nu a putut comunica cu ei în niciun fel, încât „eram disperat de singur".

Mulţi alţii mi-au descris sentimentele intense de singurătate care i-au copleşit în acest punct.

— Experienţa mea, toate cele prin care am trecut, a fost aşa de frumoasă dar de nedescris. Voiam să fi fost şi alţii cu mine spre a vedea şi ei şi aveam senzaţia că nu voi fi niciodată în stare să-i descriu cuiva ceea ce am văzut. Aveam sentimentul că eram însingurat pentru că doream să mai fie cineva cu mine să experimenteze aceleaşi lucruri. Dar ştiam că nimeni altcineva nu putea fi acolo. Simţeam că parcă eram într-o lume privată în acelaşi timp. Am simţit într- adevăr o oarecare deprimare atunci.

Sau:

— Nu eram în stare să ating nimic, nu eram în stare să comunic cu nimeni din cei din jur. Este un sentiment îngrozitor, de singurătate, un sentiment de completă izolare. Ştiam că eram complet singur cu mine însumi.

Şi din nou:

— Eram foarte uimit. Nu puteam crede ceea ce se întâmpla. Nu eram cu adevărat interesat sau îngrijorat în sensul că „O, nu, sunt mort şi părinţii mei rămân în urma mea, vor fi trişti şi nu-i *voi* mai vedea". Nu, nimic de acest fel nu mi-a trecut prin minte.

— Tot timpul eram conştient de faptul că eram singur, foarte singur, – aproape ca un vizitator dintr- un alt loc. Era ca şi cum toate legăturile mele erau întrerupte. Ştiu – era ca şi cum nu mai exista dragoste sau altceva. Totul era aşa de straniu, Nu înţeleg cu adevărat.

Sentimentele de singurătate ale persoanei pe moarte sunt curând împrăştiate, totuşi, în timp ce pătrunde mai adânc în experienţa lui aproape de moarte. Pentru că, la un moment dat, vin alţii să-l ajute în

trecerea pe care o face. Aceştia pot lua forma unor alte spirite, adesea cele ale, rudelor moarte sau ale prietenilor pe care individul le-a cunoscut în timp ce fusese în viaţă. Într-un mai mare număr de situaţii, printre cei pe care i-am intervievat apare o Gintă spirituală de un caracter mult mai diferit. În următoarele câteva secţiuni vom privi la astfel de întâlniri.

Întâlnirea cu alţii

Destul de mulţi mi-au spus că la un moment dat în timp ce erau pe moarte – uneori la începutul experienţei, alteori numai după ce alte evenimente au avut loc – ei deveneau conştienţi de prezenţa unor alte fiinţe spirituale în vecinătatea lor, fiinţe care aparent erau acolo să-i ajute la trecerea lor prin moarte (în moarte), sau, în alte două cazuri, să le spună că încă nu le sosise timpul să moară şi că trebuie să se întoarcă în trupurile lor fizice.

„Am avut această experienţă când am născut. Expulzarea era foarte dificilă şi am pierdut mult sânge. Doctorul a pierdut orice speranţă şi le-a spus rudelor mele că eram-pe moarte. Totuşi „am fost foarte agitată tot timpul şi chiar în momentul în care î-am auzit spunând aceasta am simţit cum îmi recapăt cunoştinţa. Atunci mi-am dat seama că toţi aceşti oameni erau acolo, o mulţime întreagă, planând la înălţimea tavanului camerei. Toţi erau oameni pe care-i cunoscusem în viaţa mea trecută dar care muriseră înainte. Am recunoscut pe bunica mea şi pe o fată pe care o cunoscusem când eram în şcoală şi pe multe alte rude şi prieteni. Pare că le-am văzut mai ales feţele şi le-am simţit prezenţa. Toţi păreau mulţumiţi. Era o ocazie foarte fericită şi simţeam că veniseră să mă protejeze sau să mă conducă. Era ca şi cum veneam acasă, iar ei erau acolo să mă salute şi să-mi spună bun-venit. Tot acest timp, aveam senzaţia că totul era foarte luminos şi frumos. Era un moment frumos şi plin de glorie". Un bărbat îşi aminteşte:

„Mai multe săptămâni înainte de moartea mea aparentă, un bun prieten de-al meu, Bob, a fost omorât. Acum, în momentul în care am ieşit din trup aveam senzaţia că Bob stătea acolo, lângă mine. L-am putut vedea în mintea mea şi simţeam că parcă era acolo, dar era ciudat. Nu l-am văzut în trupul lui fizic. Puteam să văd lucruri, dar nu în forma lor fizică, şi totuşi

aşa de clar, trăsăturile sale, totul. Este oare posibil aşa ceva? Era acolo dar nu avea un trup fizic. Era ca un fel de trup transparent şi-i puteam simţi fiecare'parte – braţe, picioare şi aşa mai departe – darnu-l *vedeam* fizic. Nu m-am gândit că era neobişnuit în acel moment pentru că nu aveam nevoie cu adevărat să-l văd cu ochii. Nu aveam, oricum, ochi. Am continuat să-l întreb „Bob, oare-unde merg eu acum? Ce s-a întâmplat? Sunt mort sau nu? Iar el nu mi-a răspuns nicio dată, nu a zis niciun cuvânt. Dar, adesea, tot timpul cât am fost în spital el parcă a fost acolo iar eu parcă îl întrebam din nou.. Ce se întâmplă?", dar el nu mi-a răspuns niciodată. Iar apoi în ziua în care doctorii au zis despre mine „Va trăi" el a plecat. Nu l-am mai văzut şi nu i-am mai simţit prezenţa.

Era ca şi cum el m-ar fi aşteptat până ce aş fi trecut acea frontieră finală după care mi-ar fi spus, ' mi-ar fi dat detalii în legătură cu ceea ce se petrecea".

În alte cazuri, spiritele pe care ei le întâlnesc nu sunt persoane pe care le-au cunoscut în viaţa fizică. Astfel, o femeie povestea faptul că în timpul experienţei ei în -afara trupului a văzut nu numai propriul ei trup spiritual transparent ci încă unul, cel al unei persoane care murise foarte recent. Nu ştia cine era acea persoană dar a făcut o foarte interesantă remarcă. „Nu am văzut această persoană, acest spirit ca având vreo anumită *vârstă.* Eu însumi, de fapt, nu aveam nicio senzaţie a timpului".

În foarte puţine situaţii, persoanele respective au ajuns să creadă că fiinţele care le-au întâlnit erau „spiritele lor păzitoare". Unui bărbat i-a spus un astfel de spirit că „Te-am ajutat prin acest stadiu al existenţei tale dar acum te voi preda la alţii".

O femeie mi-a povestit că în timp ce-şi părăsea trupul a observat prezenţa altor două fiinţe spirituale şi că ei s-au identificat ca „ajutorii ei spirituali".

În două cazuri foarte similare, persoanele respective mi-au povestit că au auzit o voce care le-a spus că încă nu erau morţi şi că trebuiau să se întoarcă înapoi. Aşa cum povesteşte unul dintre ei:

„Am auzit o voce, nu vocea unui om, *ci* un fel de auz dincolo de simţurile fizice, o voce care-mi spunea ce trebuia să fac – să merg înapoi – iar eu nu

mă temeam să mă întorc în trupul meu fizic”.

În sfârşit, fiinţele spirituale pot lua o formă oarecum mai amorfă.

„În timp ce eram mort, în acest gol, am vorbit cu oameni, şi totuşi nu am putut spune cu adevărat că am vorbit cu oameni *în trup.* Aveam totuşi simţământul că erau oameni în jurul meu şi le puteam simţi prezenţa, îi puteam simţi mişcându-se, deşi nu am putut vedea pe niciunul. Din când în când vorbeam cu unul din ei, dar nu i-am putut vedea. Şi ori de câte ori mă întrebam ce se întâmpla primeam întotdeauna un gând din partea lor că totul era în regulă, că eram pe moarte dar voi fi bine. Astfel, condiţia mea nu m-a îngrijorat o clipă. Întotdeauna am primit un răspuns la oricare întrebare pusă. Nu mi-au lăsat mintea goală deloc.”

Fiinţa de lumină

Cel mai incredibil de comun element din relatările pe care le-am studiat şi care este elementul cu cel mai profund efect asupra individului este ’ întâlnirea cu o lumină foarte strălucitoare. Cam în toate cazurile, la prima ei apariţie această lumină este mai palidă, dar devine foarte rapid mai strălucitoare până ce, la un moment dat, atinge, o strălucire nepământească. Totuşi, chiar dacă această lumină (de obicei descrisă ca fiind albă şi „clară”) este de o strălucire de nedescris, mulţi insistă asupra faptului că nu le rănea ochii nicidecum, nici nu-i orbea şi nici nu-i împiedica să vadă alte lucruri din jur (probabil pentru că în acest punct ei nu au „ochi” fizici care să fie orbiţi).

În ciuda manifestării neobişnuite a luminii, totuşi niciuna din persoane nu şi-a exprimat vreo îndoială că ar fi fost o fiinţă, o fiinţă de lumină. Şi nu numai atât, dar că este o fiinţă personală. Are o personalitate foarte bine definită. Dragostea şi căldura care emană din această fiinţă spre persoana pe moarte sunt cu mult deasupra cuvintelor, iar acea persoană se simte complet înconjurată şi cuprinsă de acestea, acceptată şi protejată de această fiinţă. Simte o atracţie magnetică irezistibilă faţă de această lumină. Este în mod inevitabil atras spre ea.

Foarte interesant, în timp ce descripţia de mai sus a acestei fiinţe de lumină este aproape neschimbată, identificarea fiinţei variază de la individ la individ şi pare să fie de obicei o funcţie a fondului religios, a educaţiei,

sau a credinţelor persoanei implicate. Astfel, majoritatea celor care erau creştini prin educaţie sau credinţă identificau lumina cu Hristos şi uneori se folosesc de parafele din Biblie spre a-şi susţine interpretările. Un evreu şi o evreică au identificat lumina cu un „înger”. Era clar, ’ totuşi, în amândouă cazurile, că subiecţii respectivi nu voiau să lase să se înţeleagă că fiinţa respectivă avea aripi, cânta la harpă sau chiar că ar fi avut vreo înfăţişare sau formă umană, Era numai lumină. Ceea ce fiecare încerca să spună era faptul că socoteau fiinţa ca fiind un emisar, sau un ghid. Un bărbat care nu avusese înainte niciun fel de credinţă religioasă sau educaţie a identificat simplu ceea ce a văzut numind-o „o fiinţă de lumină”. Aceeaşi denumire a folosit-o şi o doamnă aparţinătoare credinţei creştine, care aparent nu a simţit nevoia să numească lumina „Hristos".

Curând după apariţie, fiinţa începe să comunice cu persoana care trece din viaţă. De notat că această comunicare este la fel de directă ca ceaf pe care o întâlnisem mai devreme în descrierea modului în care persoana în trup spiritual poate să „prindă” gândurile celor din jurul lui. Pentru că, aici din nou, oamenii pretind că nu au auzit niciun fel de voce fizică sau sunete fizice ca venind de la acea fiinţă şi nici ei, la rândul lor, nu dau răspuns fiinţei prin sunete auzibile.

Din contră, se raportează că are loc un fel de transfer direct al gândurilor, şi încă atât de clar, încât nu este cu putinţă să existe vreo neînţelegere, eroare sau minciună.

Mai mult, acest transfer fără niciun obstacol nici măcar nu are loc în limba nativă a persoanei. Şi totuşi, înţelege perfect şi este în mod instantaneu conştient. Nici măcar nu poate traduce gândurile şi schimburile care avuseseră loc în timpul-când era aproape de moarte, în limbaj omenesc, în limba pe ca’re trebuie s- o vorbească acum, după readucerea lui la viaţă.

Pasul următor al experienţei ilustrează clar dificultatea traducerii din această limbă ne vorbită. Fiinţa’ îndreaptă aproape imediat un anumit gând persoanei căreia i se arată aşa de spectacular. De obicei persoanele cu care am discutat încearcă să concretizeze acest gând într-o întrebare. Printre traducerile pe care le-am auzit sunt şi următoarele: „Sunteţi

pregătit să muriţi?” „Eşti gata să mori?” „Ce ai făcut cu viaţa ta, încât vrei să mi te arăţi?” şi „Ce ai făcut cu viaţa ta, încât o consideri de ajuns?”

Primele două formulări care subliniază termenul „pregătire” ar părea la prima vedere să aibă un sens diferit faţă de a doua pereche care accentuează ideea de „împlinire”. Totuşi un oarecare sprijin pentru propriul- meu simţământ că fiecare încearcă să exprime acelaşi gând vine din relatarea unei femei care o formulează astfel:

„Primul lucru pe care mi l-a spus a fost acela că m-a întrebat dacă eram gata să mor, sau ce am făcut cu viaţa mea încât voiam să mă arăt lui”.

Mai departe, chiar şi în cazul unor căi mult mai neobişnuite de formulare a „întrebării”, apare, după o elucidare, ca având aceeaşi forţă. De pildă, un bărbat mi- a povestit că în timpul „morţii” sale, vocea m-a întrebat: „Merită aceasta?”, ceea ce însemna dacă felul de viaţă pe care-l avusesem, până în acel moment părea vrednic, dacă mi se părea mie vrednic, având în vedere ceea ce ştiam eu atunci.

În mod incidental, toţi insistă că această întrebare, finală şi profundă cum poate fi în impactul ei emoţional, nu este totuşi exprimată ca un fel de condamnare. Toţi par să fie de acord că fiinţa nu-i întreba cu scopul de a-i acuza sau de a-i ameninţa, pentru că, în ciuda întrebării, continuau să simtă acceptarea şi dragostea totală care venea din partea fiinţei indiferent care era răspunsul lor. Mai mult, scopul întrebării pare să fie să-i facă să se gândească la viaţa lor, să tragă ei înşişi concluzii. Este, dacă doriţi, un fel de întrebare socratică, întrebare pusă nu atât spre a aduna informaţie, ci pentru a ajuta persoana, care este întrebată să meargă singură, dealungul căii adevărului. Dar să aruncăm o privire la câteva astfel de relatări de primă mână, relatări despre această fiinţă fantastică.

„(1) I-am auzit pe doctori spunând că eram mort şi în acel moment am început să simt că parcă mă rostogoleam, de fapt un fel de plutire, prin această întunecime care era ca un fel de îngrădire. Nu sunt cu adevărat cuvinte spre a descrie aceasta. Totul era foarte negru, cu excepţia faptului că, undeva departe de mine, puteam vedea această lumină. Era o lumină foarte strălucitoare, dar nu prea mare la început. A devenit mai mare în timp ce mă apropiam tot mai mult de ea.

Încercam să ajung la acea lumină, pentru că simţeam că ea era Hristos şi voiam să ating acel punct. Nu era o experienţă care să producă teamă. Era mai mult sau mai puţin un lucru plăcut. Pentru că, fiind creştin, am făcut imediat legătura dintre lumină şi Hristos care spusese „Eu sunt lumina lumii”. Mi-am spus mie însumi: „Dacă aceasta este, dacă trebuie să mor, atunci ştiu cine mă aşteaptă la capăt, acolo în acea lumină”.

— 2

„(2) M-am sculat şi am ieşit pe sală să iau ceva de băut. Şi, aşa cum am aflat mai târziu, tocmai în acel moment mi s-a perforat apendicele. Am simţit că eram foarte slăbit şi am căzut jos. Am început să simt un fel de deplasare, un fel de mişcare a fiinţei mele reale, înnăuntru şi în, afara trupului meu şi apoi să aud o muzică foarte frumoasă. Pluteam în josul sălii şi afară pe uşă spre balconul ascuns. Acolo mi s-a părut că au început să se adune în jurul meu un fel de nori, un fel de pâclă roz şi apoi am plutit drept prin... (portic) ca şi cum nici nu era acolo şi apoi în sus în această lumină clară şi pură ca cristalul, o lumină care ilumina alb. Era frumoasă şi aşa de strălucitoare, aşa de radiantă, dar nu mi-a rănit ochii. Nu este un fel de lumină pe care ai putea-o descrie pe pământ. Nu am văzut chiar o persoană în această lumină şi totuşi avea o identitate specială, categoric. Este o lumină de înţelegere perfectă şi de dragoste perfectă.

îmi veni în minte următorul gând: „Mă iubeşti?” Nu era exact în forma unei întrebări, dar cred că semnificaţia a ceea ce spusese lumina ar fi:

„Dacă mă iubeşti, întoarce-te înapoi şi termină ceea ce ai început în viaţă”. Şi în tot acest timp m-am simţit că parcă eram înconjurat cu o dragoste şi o compasiune copleşitoare."

„(3) Ştiam că eram pe moarte şi că nu puteam face nimic, pentru că nimeni nu mă putea auzi... Eram în afara trupului, fără îndoială, pentru că puteam să-mi văd propriul trup acolo pe masa din sala de operaţie. Sufletul meu ieşise afară! Toate acestea m-au făcut să mă simt foarte rău la început, dar, după aceea, a venit • această lumină cu adevărat strălucitoare. La început părea un pic palidă dar apoi am văzut acea rază imensă. Era o cantitate uimitoare de lumină, nu numai ca o mare pâlpâire ci era foarte multă lumină. Şl m-a încălzit; Aveam o senzaţie de căldură.

Era o lumină de un alb gălbui strălucitor – mai mult alb. Era teribil de strălucitoare, pur şi simplu nu pot să o descriu. Părea că acoperă totul şi totuşi nu m-a împiedicat să văd totul în jurul meu – sala de operaţie, doctorii şi surorile, totul. Puteam vedea clar şi nu mă orbea.

La început, când a apărut lumina, nu prea am fost sigur ce se întâmplă, dar apoi, a întrebat, m-a întrebat oarecum dacă eram gata să mor. Părea a vorbi cu o persoană, dar, nu era nicio persoană acolo. Era parcă doar *o voce* a luminii care vorbea cu mine. Acum, cred că acea voce care a vorbit cu mine şi-a dat seama că eu nu eram gata să mor...

Ştiţi, era doar un fel de a mă încerca pe mine mai mult decât orice. Totuşi, din momentul'ân care lumina a vorbit cu mine m-am simţit cu adevărat bine – în siguranţă şi iubit. Venea din ea un fel de dragoste care este pur şi simplu de neînchipuit şi de nedescris. Era o persoană cu care e*ra plăcut să fii! Şi avea, categoric, şi un simţ al umorului!"

Panorama vieţii

Apariţia iniţială a fiinţei de lumină şi încercarea (testul) făcută de ea, întrebările fără cuvinte sunt preludiul unor momente de mare intensitate în timpul cărora fiinţa prezintă persoanei o privire panoramică a vieţii sale. Este adesea evident că fiinţa poate vedea ca pe un ecran întreaga viaţă a individului, dar că nu are nevoie de informaţie pentru sine. Singura lui intenţie este să provoace reflexie (meditaţie).

Această retrospectivă poate fi descrisă numai în termeni de amintire, devreme ce ea este fenomenul familiar cel mai apropiat, dar are nişte caracteristici care o deosebesc de orice fel normal (obişnuit) de reamintire, întâi de toate, este extraordinar de rapidă. Amintirile, atunci când sunt descrise în termeni temporali, urmează una după alta cu repeziciune, într-o ordine cronologică. Alţii nu-şi amintesc de faptul că ar fi fost conştienţi de vreo ordine temporală. Reamintirea era instantanee, totul apărea deodată şi puteau să vadă totul dintr-o singură privire a minţii. Totuşi, toţi sunt de părere că această experienţă se termină într-o clipă a timpului pământesc.

În ciuda rapidităţii sale, sursele mele sunt de acord că retrospectiva, aproape totdeauna descrisă ca o ecranizare a unor imagini vizuale, este

incredibil de vivace şi de reală. În unele, ’cazuri se relatează că imaginile erau în culori vii, tri-dimensionale şi chiar - în mişcare. Şi chiar dacă ele licăresc rapid, totuşi fiecare imagine este percepută şi recunoscută. Chiar şi emoţiile şi sentimentele asociate cu acele imagini pot fi retrăite în timp ce le priveşti.

Unii din cei întrebaţi pretind că, în timp ce nu pot să le explice în mod adecvat, toate cele ce făcuseră în viaţă erau acolo în acea revistă – de la cele mai nesemnificative la cele mai pline de înţeles. Alţii explică faptul că ceea ce au văzut erau în special reflecţiuni ale vieţii lor. Unii afirmau că chiar pentru o perioadă de timp care a urmat experienţei lor, au continuat să-şi amintească evenimentele vieţii lor în detalii incredibile.

Unii caracterizează aceasta ca un efort educaţional din partea fiinţei de lumină. Având de faţă acea ecranizare, *’ fiinţa pare să accentueze importanţa a două lucruri în viaţă; a învăţa să iubeşti pe alţi oameni şi acumularea de cunoaştere. Dar să privim la o relatare reprezentativă de acest fel:

„Atunci când a apărut lumina, primul lucru pe care mi l-a spus a fost „Ce poţi să-mi arăţi că ai făcut cu viaţa ta?" sau ceva de acest fel. Iar aceasta odată cu momentul în care au început aceste reluări. M-am gândit „Oare ce se întâmplă?" pentru că, aşa dintr-o dată, mă întorceam înapoi în timpul copilăriei. Şi de atunci încolo, era ca şi cum umblam începând cu timpul celei mai fragede vârste, prin fiecare an al vieţii mele şi până în prezent.

De asemenea, era foarte ciudat unde a început, momentul când eram fetiţă mică, jucându-mă în vecinătatea noastră şi continua cu alte scene din acel timp – experienţe pe care le avusesem cu sora mea şi apoi lucruri despre oameni din vecinătatea noastră şi locuri în care am fost. După aceea m-am văzut la grădiniţă şi mi-am reamintit timpul în care avusesem o anumită jucărie care îmi plăcuse foarte mult şi, rupând-o, am plâns mult timp. Aceasta a fost pentru mine o experienţă cu adevărat traumatică. Imaginile au continuat reluând aspecte din viaţa mea şi am revăzut un alt moment când eram la Gire-Scoutr cu corturile şi apoi mi-am reamintit multe lucruri despre toţi anii şcolii primare. Apoi anii ceilalţi de şcoală, în liceu (hagh Schooi) când m-am bucurat de marea onoare de a fi ales

membru al unei societăţi a şcolii şi mi-am amintit şi alta.

Astfel am trecut atât prin primii cât şi prin ultimii ani ai liceului, prin absolvire şi apoi de la primii mei ani în colegiu până în momentul respectiv..

Lucrurile pe care le vedeam veneau în ordinea vieţii mele şi erau aşa de vivace. Scenele erau pur şi simplu ca şi cum ieşeau afară şi le vedeai complet tridimensional şi în culori. Şi se mişcau. De pildă când m-am văzut rupând jucăria, am putut să văd toate mişcările. Nu era ca şi cum o vedeam în întregime din perspectiva mea în acel timp. Era ca şi cum fetiţa pe care o vedeam era altcineva, într-un film, o fetiţă mică printre alţi copii care se jucau la locul de joacă. Şi totuşi eram eu. Mă vedeam făcând aceste lucruri, ca un copil şi erau exact aceleaşi lucruri pe care le făcusem, pentru că mi le amintesc.

În momentul în care treceam prin aceste reluări nu mai vedeam realmente lumina. Ea a dispărut imediat după ce m-a întrebat ce am făcut, şi atunci au început reluările şi totuşi am ştiut că era acolo cu mine tot timpul, că mă purta prin aceste reluări, pentru, că-i simţeam prezenţa şi pentru că făcea comentarii ici şi colo. Încerca să-mi arate câte ceva în fiecare din aceste reluări. Nu era ca şi cum încerca să vadă ce am făcut – ştia deja – dar alegea anumite reluări din viaţă ca şi, punându-mi-le înainte, trebuia să mi-le reamintesc bine.

În tot acest timp, „ei” a continuat să accentueze importanţa iubirii. Locurile în care mi-a arătat-o cel mai bine o implicau pe sora mea, întotdeauna am fost foarte apropiat de ea. Mi-a arătat câteva situaţii în care am fost egoistă cu sora mea, dar apoi tot atâtea situaţii în care i-am arătat cu adevărat dragoste şi am împărţit cu ea. A scos în evidenţă faptul că ar trebui să încerc să fac lucruri-pentru alţii, încerc să fac ce pot mai bine. Totuşi nu era niciun fel de acuzaţie în toate acestea. Atunci când treceam peste momente’ în care fusesem egoistă, atitudinea lui era numai că învăţasem şi din acestea. Părea de asemenea foarte interesat în lucruri referitoare la cunoaştere. A insistat în • evidenţierea unor lucruri care aveau de-a face ’cu învăţătura şi spunea că voi continua să învăţ şi mai spunea că chiar şi când va veni (din nou) înapoi pentru mine (pentru că în

acel moment îmi spusese deja că mă voi întoarce la viaţă) va fi totdeauna un test al cunoaşterii. Spunea că este un proces continuu, astfel încât am avut impresia că va continua şi după moarte.

Cred că încercase să mă înveţe tot timpul cât treceam prin aceste reluări.

Totul a fost cu adevărat ciudat. Eram acolo, vedeam cu adevărat aceste reluări, mergeam prin ele şi totul era aşa de repede. Şi totuşi a fost îndeajuns -de încet ca să le pot prinde pe toate. Dar cred că nu a trecut mult timp. Parcă a apărut lumina, am trecut, prin acele reluări, iar lumina s-a reîntors. Părea să fi durat mai puţin de 5 minute şi probabil mai mult decât 30 secunde, dar nu pot spune precis.

Singura dată când am fost speriat a fost atunci când mă îngrijorasem că nu mai puteam să-mi termin viaţa aici. Dar mi-a plăcut trecerea prin aceste reluări. A fost distractiv. M-a distrat trecerea mea din nou prin copilărie, ca şi cum aproape am retrăit-o. A fost o cale de a merge înapoi spre a o vedea ceea ce pur şi simplu nu poţi face în mod obişnuit.

Trebuie, de asemenea, arătat faptul că există relatări în care retrospectiva este experimentată chiar şi dacă fiinţa de lumină nu apare. *Ci* regulă, în retrospectivă experienţele în care fiinţa o „dirijează" (aparent), este o experienţă mult mai copleşitoare.

este de obicei caracterizată ca fiind foarte vivace, rapidă şi cu acurateţe, indiferent dacă fiinţa de lumină apare sau nu şi indiferent dacă are loc în timpul „morţii" actuale sau numai în timpul al unei ştergeri apropiate de moarte.

„După toată această bâjbâială şi trecere prin acest loc lung şi întunecat, toate gândurile mele din copilărie şi întreaga-mi viaţă erau parcă la capătul acelui tunel, licărind în faţa mea. Nu era chiar în sensul de fotografii (filme), ci mai mult ca un gând, cred. Nu vă pot descrie exact, dar totul era parcă acolo. Totul era parcă acolo dintr-odată, adică, nu fiecare lucru pe rând, licărind scurt, ci era totul, totul dintr-odată. M-am gândit la mama, la lucruri pe care le-am făcut greşit. După ce am văzut micile lucruri rele pe care le-am făcut când eram copil şi m-am gândit la mama şi la tata, îmi doream să nu fi făcut acele lucruri şi mi-aş fi dorit să

pot merge înapoi să le schimb”.

În următoarele două situaţii, deşi nu au avut loc morţi clinice în timpul experienţei, totuşi avuseseră loc anumite tulburări fiziologice reale.

„Toată situaţia s-a creat dintrodată. Am avut o uşoară febră şi nu mă simţeam bine aproape două săptămâni iar în acea noapte m-am îmbolnăvit repede şi foarte tare, boala înrăutăţindu-se rapid. Zăceam în pat şi-mi amintesc cum încercam să-i spun soţiei că eram foarte bolnav, dar am observat că era imposibil să mă mişc. Dincolo de aceasta m-am aflat într-un gol complet negru şi întreaga mea viaţă o vedeam în secvenţe în faţa mea. A început cu vremea când, Fără îndoială, aveam 6 sau 7 ani şi-mi aminteam de un bun prieten pe care-l aveam în şcoala primară. Am trecut prin toată viaţa, de la şcoala primară la liceu (high sebooi) apoi din colegiu la facultatea de stomatologie şi apoi direct în activitatea de dentist.

Ştiam că eram pe moarte şi-mi amintesc gândind că voiam să port de grijă familiei. Eram conştient că eram pe moarte şi totuşi că erau şi anumite lucruri pe care le făcusem în viaţă, pe care le regretam şi altele de care regretam că le-am lăsat nefăcute."

Această reluare era, aş spune, în forma unor imagini mentale, dar erau mult mai vivace decât cele normale. An-văzut numai punctele esenţiale, dar era aşa de rapid de parcă m-aş fi udat printr-un întreg volum al vieţii mele şi totuşi fiind în stare s-o fac în timp de secunnde. Trecea în secvenţe înaintea mea ca un film care se derulează uimitor de repede şi totuşi am putut s-o văd în întregime şi am fost în stare s-o înţeleg. Totuşi, emoţiile nu au revenit cu imaginile, pentru că aparent nu era timp suficient.

Nu am văzut nimic altceva în timpul acestei experienţe. Era numai întuneric, cu excepţia *im*aginilor pe care le-am văzut. Şi totuşi, tot timpul acestei experienţe am simţit foarte bine prezenţa unei fiinţe foarte puternice şi iubitoare.

Este într-adevăr interesant. Când mi am revenit, puteam să povestesc oricăruia despre fiecare parte din viaţa mea, în maxi detalii graţie celor prin care am trecut. Este o experienţă cu totul deosebită, dar este foarte greu s-o redai în cuvinte, pentru că se întâmplă aşa de repede şi totuşi aşa

de clar."

Un tânăr veteran de război descrie „panorama" **sa::**

„în timp ce luptam în- Vietnam, am fost rănit, iar mai târziu „Am murit" din cauza lor şi totuşi am ştiut toate cele ce s-au întâmplat. Am fost lovit de 6 ori cu o mitralieră şi în timp ce se întâmpla nu eram agitat de loc. În mintea mea m-am simţit de fapt uşurat când am fost rănit. Mă simţeam complet liniştit şi nu era ceva de ce să te temi.

În momentul impactului, viaţa mea a început să devină un film în faţa mea şi părea că mă puteam întoarce la timpul în care eram copil, iar imaginile păreau să progreseze prin viaţa mea întreagă.

Puteam să-mi amintesc totul, totul era aşa de vivace. Era aşa de clar în faţa mea. Se scurgeau toate acolo lângă mine de la cele mai timpurii lucruri pe care mi le pot aminti şi până la cele din prezent şi totul s-a întâmplat într-un scurt timp. Şi nu era nimic, - rău, treceam prin aceasta fără regrete, fără niciun sentiment nedemn despre mine însumi.

Lucrul la care mă pot gândi spre a putea compara cel mai bine această retrospectivă este un serial de imagini, ca diapozitivele. Era ca şi cum cineva ar fi derulat foarte repede diapozitive în faţa mea."

În sfârşit, iată un caz de o urgenţă emoţională extremă, în care moartea era iminentă, deşi nu au avu loc niciun fel de răniri.

„Vara de după primul meu an în colegiu mi-an luat un serviciu în care trebuia să conduc un camion cu semi-trailer.

Aveam în acea vară o problemă în faptul că adormeam la volan.

Foarte devreme într-o dimineaţă conduceam camionul într-o cursă lungă şi moţăiam. Ultimul lucru pe care mi-î amintesc este că am văzut un semn de circulaţie după care am aţipit şi următorul lucru pe care mi-l amintesc este că am auzit o troznitură îngrozitoare şi cauciucul din dreapta din exterior a explodat, iar după aceea din cauza greutăţii şi a balansului camionului au explodat şi cauciucurile din stânga iar camionul s-a răsturnat într-o parte pe care a patinat în josul drumului spre un pod. Eram speriat pentru că ştiam ce se întâmpla. Ştiam că urma să lovesc podul cu camionul. În timpul în care camionul patina, eu mă gândeam la tot ceea ce făcusem. Am văzut numai anumite lucruri, punctele mai importante şi era

aşa de adevărat. Primul lucru pe care mi l-am amintit a fost cum îmi urmam tatăl pe plajă, pe atunci aveam numai doi ani. Au urmat apoi câteva alte lucruri, în ordine, de la cea mai fragedă vârstă şi după aceea mi-am reamintit cum spărseseră vagonul cel roşu pe care-l primisem de Crăciun *când* aveam 5 ani. Îmi amintesc cum am plâns când am mers la şcoală în clasa întâia purtând acea haină de ploaie galbenă pe care mi-o împrumutase mama. Mi-am amintit câte ceva despre fiecare din anii de şcoală primară, Mi-am amintit pe fiecare învăţător şi câte ceva care a ieşit în evidenţă în fiecare an. Apoi am trecut la primii ani de liceu, (High school), cum am lucrat într-o alimentară şi aşa am ajuns la momentul acela de dinainte de al doilea an de colegiu.

Toate aceste lucruri şi multe altele au clipit doar prin mintea mea, totul fiind foarte repede. Probabil că nu a durat decât o jumătate de secundă. După aceea totul s-a terminat şi stam şi mă uitam la camion crezând că sunt mort, crezând că sunt un înger. Am început să mă ciupesc spre a vedea dacă eram viu, sau un spirit sau nu ştiu ce altceva.

Camionul era într-o totală avarie dar eu nu aveam nicio zgârietură. Cumva am reuşit să sar prin parbrizul a cărui sticlă era spartă în întregime. După ce toate s-au liniştit, mi s-a părut ciudat ca aceste lucruri care se întâmplaseră înainte în viaţa mea, ca aceste lucruri care- au făcut un Fel de impresie persistentă asupra mea, ca acestea toate să treacă prin mintea mea tocmai în acest moment de criză. Acum aş putea probabil să mă gândesc la toate, să mi le amintesc şi să mi le imaginez pe fiecare din ele, dar mi-ar trebui cel puţin 15 minute. Dar atunci toate au venit deodată, în mod automat şi în mai puţin de o secundă, A fost uimitor.

Graniţa sau limita

În câteva cazuri, unele persoane mi-au descris cum în timpul experienţelor lor aproape de moarte (de moartea aparentă) păreau că se apropie de ceea ce ar putea fi numit un fel de graniţă sau limită. Aceasta a luat forma – în diferitele relatări – unui fel de apă, unui fel de pâclă cenuşie, uşă, gard peste un câmp sau, simplă linie. Deşi este ceva foarte speculativ, s-ar putea pune întrebarea dacă e posibil să existe doar o experienţă de bază sau o idee la baza tuturor. Este adevărat că atunci

diferitele versiuni ar reprezenta numai căi individuale diferite de interpretare, expresii în cuvinte sau amintire a experienţei de bază. Dar să privim la câteva relatări în care ideea de graniţă sau limită joacă un rol proeminent.

1) „Am „murit" din cauza unui stop cardiac şi dintr-odată m-am aflat într-un câmp care se rostogolea. Era frumos şi totul era de o culoare verde intens – o culoare fără echivalent pe pământ. Era lumină – frumoasă, înălţătoare lumină – peste tot, în jurul meu. Am privit înaintea mea peste câmp şi am văzut un gard. Am început apoi să mă îndrept ' spre gard şi am văzut un om de cealaltă parte a gardului venind către gard ca şi cum voia să mă întâmpine. Am încercat să-l ajung dar m-am simţit parcă tras înapoi irezistibil. Făcând aceasta l-am văzut şi pe el, întorcându-se şi mergând înapoi în cealaltă direcţie departe de gard."

2) „Această experienţă a avut loc în timpul • naşterii primului meu copil. Cam la opt luni de sarcină am făcut ceea ce doctorul numea o condiţie toxică şi m-a sfătuit să intru în spital unnde el putea să forţeze naşterea. Dar imediat după expulzarea copilului am avut o hemoragie gravă şi doctorul nu mai reuşea să o controleze. Eram conştientă de cele ce se întâmplau, pentru că fiind eu însămi soră de spital îmi dădeam seama de pericol. În acel moment mi-am pierdut cunoştinţa şi am auzit un fel de sunnet ciudat ca un zumzăit sau un sunet de sonerie. Imediat după aceea părea că eram pe o corabie sau pe un mic vas plutind spre cealaltă parte a unui corp mare de apă (întindere mare de apă). Pe ţărmul din depărtare i-am putut vedea pe toţi cei dragi ai mei care au murit – pe mama, pe tata, pe sora şi alţii. Îi puteam vedea, le puteam vedea feţele aşa cum erau când i-am cunoscut pe pământ. Păreau să mă cheme să merg la ei iar eu tot timpul spuneam: „Nu, nu sunt gata să mă alătur vouă. Nu vreau să mor. Nu sunt încă gata să plec".. Acum, aceasta a fost cea mai ciudată experienţă pentru că în tot acest timp puteam să-i văd şi pe doctori şi pe surori cum se străduiau cu trupul meu, dar părea că eram mai degrabă un spectator decât acea persoană – acel trup la care lucrau ei.

Încercam din răsputeri să fiu auzită de doctor „nu voi muri" dar nimeni nu mă auzea. Totul – doctorii, surorile, sala de naştere, vasul, apa şi

ţărmul îndepărtat erau ca un fel de conglomerat. Erau toate împreună ca şi cum o singură scenă s-a suprapus deasupra tuturor celorlalte.

În sfârşit, vasul aproape ca a atins ţărmul îndepărtat, dar chiar cu puţin înainte de aceasta s-a întors şi a început să meargă înapoi. Tocmai atunci am început să fiu auzită de doctor că spuneam „nu voi muri”. Presupun că tocmai în acel moment îmi reveneam cât de cât, iar doctorul îmi explica ce se întâmplase, că avusesem o hemoragie „post-partum”, că aproape m-am pierdut şi că urma să mă fac bine.”

3) „Eram spitalizat pentru o stare gravă a rinichilor şi am fost în comă aproximativ o săptămână. Doctorii erau foarte nesiguri dacă urma să mor sau nu. În timpul acestei perioade în care eram inconştient, m-am simţit parcă ridicat ca şi cum nu aş fi avut deloc trup fizic. Mi-a apărut apoi o lumină albă strălucitoare. Lumina era aşa de strălucitoare încât nu am putut vedea prin ea, dar mergând în prezenţa ei a fost aşa de calmant şi minunat. Pur şi simplu nu există o astfel de experienţă pe pământ, în prezenţa luminii mi-au venit în minte următoarele gânduri şi cuvinte:

„Vrei să mori?". Iar eu am răspuns că nu ştiam, devreme ce nu cunoşteam nimic despre moarte. Atunci lumina cea albă zise: „Vino dincolo de această linie şi vei învăţa „. Simţeam că ştiam unde era linia, deşi nu am putut-o vedea în realitate. Mergând dincolo de linie, m-au cuprins cele mai minunate simţăminte – de pace, de liniştire şi un fel de dispariţie a tuturor grijilor”.

4) „Am avut un atac de cord şi m-am aflat pe mine însămi dintr-odată într-un gol negru şi ştiam că îmi părăsisem trupul cel fizic. Ştiam că eram pe moarte şi gândeam: „Dumnezeule, am făcut tot ce am putut cum ştiam mai bine la momentul respectiv. Te rog, ajută-mă". Imediat am fost scoasă din acea negură printr-un cenuşiu şters şi am continuat să merg alunecând şi mişcându-mă cu repeziciune şi deodată înaintea mea, la distanţă, am putut vedea o piatră gri spre care mă grăbeam. Părea că pur şi simplu nu puteam să ajung la ea destul de repede, iar când am ajuns mai aproape, am putut vedea prin ea. Dincolo de piatră, puteam să văd oameni iar forma lor era exact ca cea de pe pământ şi am mai putut vedea ceva ce am putea numi clădiri. Totul era pătruns de cea mai minunnată lumină – o

scântiere vie, galben aurie, o culoare deschisă, şi nu precum culoarea aurie pe care o ştim pe pământ.

Apropiindu-mă, m-am simţit că treceam prin acea pâclă. Era un sentiment atât de îmbucurător şi de minunat, parcă pur şi simplu nu sunt cuvinte în limba omenească spre a le putea descrie. Şi totuşi nu sosise încă timpul ca eu să trec prin acea pâclă, de cealaltă parte apăru unchiul Carol, care murise cu mulţi ani înainte. El mi-a blocat calea zicând: „Du-te înapoi, încă nu ţi-ai îndeplinit ceea ce trebuie să faci pe pământ. Du-te înapoi”. Nu voiam să merg înapoi, dar parcă aveam de ales şi imediat am fost din nou în trupul meu. Am simţit din nou acea durere oribilă-din’ piept şi mi-am auzit copilul plângând: „Dumnezeule adu-mi pe mămica mea înapoi”.

5) „Am fost dus la spital în stare gravă, spuneau că era *o* „inflamaţie" iar doctorul spunea că nu voi mai scăpa., Le-a spus rudelor să vină după mine pentru că urma să mor curând. Au venit toţi şi s-au adunat în jurul patului meu şi pe când doctorul credea că muream, rudele mele păreau că se îndepărtau de mine. Părea că ei ar fi mers înapoi (toţi odată) şi nu că eu m- aş fi îndepărtat de la ei. Mă întunecam tot mai mult dar încă îi vedeam. Mi-am pierdut conştiinţa şi păream că nu mai ştiam nimic altceva despre cele ce se întâmplau în camera de spital, decât că parcă acum eram într-o trecătoare strâmtă, în formă de V, ca o albie, cam ca lăţimea acestui scaun. Se pare că numai trupul îmi încăpea iar mâinile, braţele păreau să fie jos, alături de mine. Mergeam înainte cu capul şi era întuneric, atât de întuneric cât poate fi acolo, m- am mişcat prin ea, în jos şi am văzut în sus o uşă lustruită, foarte frumoasă, fără clanţă. În jurul marginilor uşii puteam vedea o lumină într-adevăr foarte strălucitoare, cu raze izvorând ca şi cum toţi erau foarte fericiţi înăuntru şi parcă se învârteau împrejur, se roteau. Părea extrem de aglomerat înnăuntru. Am privit în sus şi am zis: „Doamne, iată-mă. Dacă mă vrei, ia-mă". Dar el m-a închis afară aşa de repede de parcă aproape mi-am pierdut suflarea”.

Venirea înapoi

Categoric că toate persoanele cu care am discutat au trebuit să „vină înapoi” la un moment dat al experienţei lor. Totuşi, de obicei, în atitudinea

lor avusese deja o schimbare până în acel moment. Vă amintiţi că- sentimentele cele mai comune din primele momente care urmau morţii erau o dorinţă disperată de a se reîntoarce în trup şi un regret intens pentru deces. Totuşi, odată ce persoana pe moarte atingea o anumită adâncime a experienţei sale, nu mai vrea să se mai întoarcă înapoi şi uneori chiar se împotriveşte reîntoarcerii în trup. Aceasta este mai ales adevărat în cazul celor care au ajuns atât de departe încât să se întâlnească cu fiinţa de lumină. Aşa cum spunea, un bărbat, „nu am mai vrut să părăsesc *niciodată* prezenţa acestei fiinţe".

Excepţiile de la această generalizare sunt adesea numai aparente şi nu reale. Mai multe femei care erau mame cu copii mici în acel- moment al experienţei lor mi-au povestit că în timp ce pentru *ele însele* ar fi preferat să rămână acolo, simţeau însă o obligaţie să încerce să se întoarcă înapoi spre a-şi creşte copiii. „Mă întrebam dacă puteam să rămân acolo, dar făcând aceasta mi-am amintit de familia mea, de cei trei copii ai mei şi de soţ. Aceasta este o parte peste care este foarte greu să treci; în momentul când am avut acel sentiment, acolo în prezenţa acelei „lumini" nu mai prea voiam să mă mai întorc, Dar îmi iau foarte în serios responsabilităţile şi ştiam că aveam o datorie faţă de familie. Astfel, am încercat să mă întorc înapoi.

În multe alte cazuri, persoanele implicate mi-au spus că deşi se simţeau foarte bine şi în siguranţă în noua lor existenţă în afara trupului; şi că le plăcea chiar, totuşi s-au simţit fericiţi că se puteau reîntoarce la viaţa fizică devreme ce lăsaseră o sarcină foarte importantă neîndeplinită, În câteva cazuri aceasta lua forma unei dorinţe de a-şi termina şcoala începută.

„Terminasem trei ani de colegiu şi mai aveam doar un an. Continuam să mă gândesc „nu vreau să mor acum". Dar simt că dacă acea situaţie continua încă vreo câteva minute, dacă aş mai fi fost numai puţin mai mult cu această lumină, nu m-aş mai fi gândit la educaţia mea (la şcoala mea); aş fi fost copleşit cu celelalte lucruri pe care le experimentam". Relatările pe care le-am adunat ne prezintă o imagine extrem de variată în ceea ce priveşte chestiunea modului de reîntoarcere la viaţă fizică şi de ce se întâmplă aşa ceva. Mulţi spun doar că nu ştiu cum sau de ce s-au întors,

sau că pot doar să facă presupuneri. Foarte puţini simt că factorii operativi pentru reîntoarcerea în trup şi la viaţa pământească erau numai propriile lor decizii.

„Eram în afara trupului şi mi-am' dat seama că trebuie să iau o decizie. Ştiam că nu puteam sta în afara trupului meu fizic pentru o perioadă foarte lungă astfel că – desigur pentru alţii este foarte greu să înţeleagă, dar pentru mine a fost atunci foarte clar – ştiam că trebuie să decid dacă voiam să ies şi să stau în afara trupului sau să mă întorc înapoi.

Era minunat acolo în cealaltă parte şi parcă voiam să stau. Dar ştiind că aveam ceva bun de făcut pe pământ era la fel de minunat într-un fel. Astfel, mă gândeam: „Da trebuie să mă întorc şi să trăiesc" – şi m-am întors în trupul meu fizic. Am simţit că parcă - aproape aş fi oprit eu~ însumi sângerarea. Oricum, am început să mă refac după aceea".

Alţii simt că îi se dădea de fapt *permisiune* să trăiască de la Dumnezeu sau fiinţa de lumină, fie ca răspuns la propria lor cerere să li se permită să trăiască (de obicei pentru că cererea era făcută fără egoism), fie pentru că Dumnezeu sau fiinţa avea pentru ei o misiune de îndeplinit.

„Eram deasupra mesei şi puteam vedea tot ceea ce făceau. Ştiam că eram pe moarte şi că totul s-ar fi terminat acolo. Şi totuşi eram preocupat de copiii mei, de faptul că nu era cine să aibă grijă de ei. De aceea nu eram gata să merg. Domnul mi-a permis să trăiesc".

Aşa cum îşi aminteşte un bărbat: „Spun că Dumnezeu a fost foarte bun cu mine, pentru că eram mort şi totuşi i-a lăsat pe doctori să mă aducă înapoi pentru un scop. Scopul era să-mi ajut soţia, cred, pentru că avea o problemă cu băutul (beţia) şi eu ştiam că nu putea să facă nimic fără mine. Este mai bine acum, deşi, aşa cum credeam, a avut mult de a face cu cele prin care am trecut".

O mamă tânără simte că „Domnul m-a trimis înapoi dar nu ştiu de ce. L-am simţit chiar acolo şi ştiam că El m-a recunoscut şi ştia cine eram. Şi totuşi el nu a socotit că era potrivit să mă lase în cer, de ce, nu ştiu, de atunci m-am gândit la aceasta de multe ori şi cred că a fost fie pentru că-i aveam pe aceşti copilaşi de crescut, fie pentru că eu personal nu eram gata să mor. Sunt încă în căutarea răspunsului dar pur şi simplu nu pot să-

l găsesc”.

În câteva instanţe, unele persoane şi-au exprimat sentimentul că dragostea sau rugăciunile altora i-au atras înapoi din moarte indiferent de voia lor.

„Eram cu mătuşa mea mai bătrână în timpul ultimei ei boli care a fost foarte grea, i-am purtat de grijă şi tot timpul fiecare din familie se ruga pentru ca, ea să-şi recâştige sănătatea. A înceta* să mai, respire de mai multe ori, dar au adus-O înapoi. În sfârşit, într- o zi se uită la mine şi spuse: „Joan, am fost acolo, dincolo şi e foarte frumos acolo. Vreau ^ să rămân acolo, dar nu pot atâta vreme cât continuaţi să vă rugaţi pentru mine ca să rămân cu voi. Vă rog să nu vă rugaţi pentru mine „. Ne-am oprit cu toţii şi curând după aceea a murit”.

O femeie mi-a spus:

„Doctorul spusese că> murisem deja, dar am supravieţuit. Şi totuşi, experienţa prin care am trecut era aşa de veselă încât nu aveam niciun fel de simţăminte rele.

Revenindu-mi, mi-am deschis ochii, iar sora şi cu soţul meu m-au văzut. Am putut să văd uşurarea lor şi cum plângeau din greu. Am putut vedea câtă uşurare îi cuprinse pentru că supravieţuisem. Mă simţeam că parcă am fost chemată înapoi – atrasă cu un magnet – prin dragostea surorii mele şi a soţului meu. De atunci, am crezut că alţi oameni te pot trage înapoi".

În destule instanţe, îşi amintesc că erau trase înapoi printr-un tunel întunecat prin care merseseră în timpul momentelor iniţiale ale experienţei lor. Un bărbat care murise, de pildă, relatează cum era propulsat înainte printr-o vale întunecată. Simţea că parcă -se apropia de capătul tunelului, când şi-a auzit numele strigat din spate. A fost apoi tras înapoi prin acelaşi spaţiu.

Puţini experimentează reintrarea reală în trupurile lor ’fizice. Majoritatea raportează că pur şi simplu la sfârşitul experienţei au simţit că „au adormit” sau au căzut în necunoştinţă, spre a se trezi mai târziu în trupurile lor fizice.

Nu-mi amintesc cum m-am întors în trup. Era ca şi cum pur şi simplu am

fost ridicat de acolo, am adormit şi apoi dintr-odată m-am trezit zăcând în pat. Oamenii din cameră erau acolo unde fuseseră în timpul în care eram în afara trupului privind la el şi unii la alţii.”

Pe de altă parte, unii îşi amintesc că parcă erau traşi foarte repede înapoi spre trupurile lor fizice, adesea cu o zguduitură, la sfârşitul experienţelor lor.

„Eram acolo sus, în tavan, urmărind cum se străduiau să mă readucă la viaţă. Când au pus şocurile pe pieptul, meu, trupul meu a sărit în sus şi am căzut înapoi peste trup, ca o greutate moartă. Următorul lucru pe care-î ştiam este că eram din nou în trupul meu.

Şi „mă decisesem să mă întorc înapoi şi făcând aceasta, a fost ca o plonjare, ca o plonjare în trupul meu şi am simţit că chiar în acel moment am trecut înapoi în viaţă.”

În puţinele relatări în care persoanele ţin minte evenimentul în oarecare detalii, reintrarea este socotită că ar fi avut loc „prin cap”.

„Fiinţa” mea părea să aibă un cap mic şi unul mare şi la sfârşitul accidentului meu, după ce fusese parcă suspendată deasupra capului tot timpul, acum s- a întors înapoi. Când am ieşit din trupul meu, capul cel mare (lat) a ieşit primul, dar la întoarcere pare că celălalt, capul (capătul) " mai mic, a venit mai întâi».

O persoană socoteşte din nou:

„Când î-am văzut că-mi luau trupul şi-l scoteau de sub volan am simţit ca o împingere, parcă eram trasă printr-o zonă limitată, un fel de pâlnie cred. Era întuneric şi negru acolo înăuntru şi am trecut prin el repede, înapoi în trupul meu. Şi în timp ce eram parcă aspirat înapoi, păru că aspirarea începuse de la cap, ca şi cum mergeam prin cap. Mă simţeam că aş fi avut ceva de spus în legătură cu aceasta, nici măcar timp să mă gândesc la ea. Era acolo, la distanţă de câţiva yarzi (metri) de trupul meu şi aşa dintr-o dată, s-a terminat. Nu am avut nici măcar timp să mă gândesc că „sunt aspirat înapoi în trupul meu”.

De obicei, sentimentele şi celelalte asociate cu această experienţă zăbovesc un anumit timp după ce criza medicală a fost rezolvată.

1. „După ce m-am întors la viaţă am plâns aproape o săptămână

pentru că trebuia să trăiesc în această lume după ce o văzusem pe cealaltă. Nu voisem să mă mai întorc”.

2. „Întorcându-mă înapoi, am adus cu mine câteva din minunatele sentimente pe care le avusesem acolo. Au durat mai multe zile. Chiar şi acum le simt câteodată’.”.

3. „Acest sentiment era de nedescris. A rămas cu mine într-un fel. Nu l-am uitat niciodată. De multe ori încă mă gândesc la el".

Povestind altora

Trebuie subliniat faptul că o persoană care a trecut printr-o astfel de experienţă nu se îndoieşte absolut deloc de realitatea şi importanţa ei. Inter-

qqq

mod automat ca nebună, cred. Am încercat să povestesc oamenilor aceasta şi poate că ar asculta cu interes, dar apoi am aflat mai târziu că ei vorbesc astfel despre mine: „E într-adevăr sărită”. Când am văzut că totul devenea o glumă, am încetat să mai povestesc. Nu am încercat să comunic ideea că „această experienţă ciudată mi s-a întâmplat mie”. Ceea ce încercam să spun era faptul că există mult mai multe pe care ar trebui să le ştim despre viaţă, mult mai multe decât m- am gândit vreodată".

4. „Când m-am trezit am încercat să povestesc asistentelor ce mi se întâmplase dar mi-au spus să nu mai -vorbesc despre aşa ceva, că doar îmi imaginasem diferite lucruri”.

Astfel, cu cuvintele unei persoane, „înveţi foarte repede că oamenilor nu le vine uşor să primească totul aşa cum ai dori. Pur şi simplu nu poţi sări pe o cutie mică de săpun şi apoi să povesteşti toate acestea celor din jur”.

Destul de interesant, numai într unul din cazurile pe care le-am studiat un medic a arătat o oarecare familiaritate cu experienţele morţii aparente, exprimând o simpatie faţă de ele. După experienţa ei cu ieşirea din trup, o fată mi-a spus:

„Familia mea şi cu mine am întrebat pe doctor despre *cele ce mi s-au întâmplat şi a spus că aceasta se întâmplă de multe ori, căci atunci când o persoană * are dureri mari sau are răni grave sufletul său părăseşte trupul”.

Luând în consideraţie scepticismul şi lipsa de înţelegere pe care le întâmpină un om care încearcă să-şi discute experienţa lui cu moartea aparentă, nu este de mirare că aproape fiecare din cei ce sunt în această situaţie ajunge să creadă că el este unic, că nimeni altcineva nu a mai trecut prin aşa ceva. De pildă, un bărbat mi-a spus: „Am fost undeva unde nu a mai fost nimeni".

S-a întâmplat adesea că după ce am discutat cu cineva în detaliu despre propria lui experienţă, am- început să-i spun că şi alţii au relatat exact aceleaşi evenimente şi peripeţii, 'atunci el şi-a exprimat un sentiment profund de uşurare.

„Este un lucru foarte interesant să descoperi că şi alţii au avut aceeaşi experienţă. Sunt realmente fericit să ştiu că şi altcineva a mai fost prin aceasta. Acum ştiu că nu sunt nebun.

A fost întotdeauna un lucru aşa de real pentru mine dar nu aş fi spus niciodată nimănui pentru că mă temeam că se vor uita la mine şi se vor gândi: Atunci când ai avut stopul cardiac, în acelaşi timp ţi s-a stricat şi mintea!

Mă gândisem că trebuia să mai fi trecut cineva prin aceasta, dar că, probabil, nu voi putea să mai întâlnesc pe cineva, o altă persoană, că nu cred că oamenii vor vorbi. Dacă cineva ar fi venit la mine să- mi povestească, fără ca eu să fi fost acolo, cu siguranţă m-aş fi uitat la ei şi m-aş fi întrebat ce voiau să-mi pună în spate, pentru că tocmai aşa este.

Mai este încă un alt motiv pentru care unii nu vor să-şi relateze experienţele către alţii. Simt că experienţa lor este atât de indescriptibilă, atât de departe de limbajul omenesc şi de modurile umane de percepţie şi existenţă, încât este zadarnic să încerci numai.

Efecte asupra vieţilor

Pentru motive tocmai explicate, nimeni nu şi-a construit încă un pupitru (amvon) propriu, spre a merge să predice despre experienţa lui de zi cu zi. Nimeni nu s-a văzut potrivit să încerce să facă prozeliţi, să încerce să convingă pe alţii despre realităţile pe care le-a trăit. Şi într-adevăr, au * descoperit că dificultatea este reală: oamenii sunt în mod natural foarte reţinuţi a spune altora despre cele ce li s-a întâmplat lor.

Efectele pe care experienţele lor le-au avut asupra vieţii lor par să fi luat forme mai subtile, -mai tăcute. Mulţi mi-au spus că simţiseră că viaţa lor s-a conturat şi s-a adâncit prin experienţa lor, că datorită acesteia au devenit mai gânditori şi mai interesaţi de problemele filosofice esenţiale.

„În acest timp – era înainte de a merge la colegiu – am crescut într-un oraş foarte - mic, cu oameni foarte limitaţi intelectual, oameni cu care, oricum, eram asociat. Nu erai nimic dacă nu aparţineai acestei fraternităţi.

Dar după ce mi s-a întâmplat aceasta, voiam să ştiu mai mult. În acel timp, totuşi, nu credeam că ar fi existat vreo persoană care ar fi ştiut ceva despre această experienţă, pentru că niciodată nu ieşisem din mica lume în care eram. Nu ştiam nimic- despre psihologie sau ceva de felul acesta. Tot ceea ce ştiam era faptul că mă simţeam ca şi cum aş fi devenit matur peste noapte după ce s-a întâmplat aceasta, pentru că mi-a deschis o întreagă lume nouă, o lume despre care nu ştiam că ar fi putut exista. Am continuat să mă gândesc: „Sunt atâtea pe care trebuie să le aflu”. Cu alte cuvinte, este mai mult în viaţă decât filmele de Vineri noaptea şi jocul de fotbal Şi pentru mine sunt atâtea pe care nici măcar nu le cunosc. După aceea am început să mă gândesc: „Care este limita umanului şi a minţii?” Acea experienţă m- a deschis pur şi simplu către o întreagă lume". Un altul afirmă:

„De atunci m-a preocupat tot timpul gândul: ce am făcut cu viaţa mea şi ce voi face cu ea. Viaţa mea din trecut – sunt’satisfăcut cu ea. Nu cred că lumea îmi datorează ceva pentru că am făcut într-adevăr tot ceea ce am vrut cum am vrut şi sunt încă viu şi încă mai pot face. Dar, de când am murit, dintr-odată, imediat după experienţa mea, am început să mă întreb dacă am făcut lucrurile ce le făcusem pentru că erau bune, sau pentru că erau bune pentru *mine.* Înainte pur şi simplu reacţionam la orice impuls, dar acum trec mai întâi lucrurile prin minte încet şi frumos. Totul pare că trebuie să treacă, mai întâi, prin minte spre *a fi* rumegat.

Încerc să fac lucruri care au mai mult înţeles şi care-mi fac sufletul şi inima să se simtă mai bine. Şi încerc să nu fiu influenţat şi să nu-i judec pe oameni.

Vreau să fac lucrurile pentru că sunt bune şi nu pentru că sunt bune

pentru mine. Şi mi se pare că înţelegerea pe care o am acum despre lucruri este mult mai bună. Simt că aceasta o datorez celor ce mi s-au întâmplat, locurilor prin care am fost şi a lucrurilor pe care le-am văzut în această experienţă".

Alţii raportează o atitudine schimbată sau o altă înţelegere a vieţii fizice la care s-au reîntors. O femeie, de pildă, spune foarte simplu că „mi-a făcut viaţa mult mai preţioasă".

Altă persoană relatează: „A fost o binecuvântare într-un fel, pentru că înainte de acel atac de cord eram-prea ocupat cu planurile pentru viitorul copiilor mei şi mă îngrijoram prea mult pentru ziua de ieri, sau omiteam lucrurile prezentului. Acum am o atitudine mult diferită".

Câţiva au menţionat că cele prin care au trecut le-au schimbat concepţiile despre minte (inteligenţă) şi despre relativa importanţă a trupului fizic în comparaţie cu mintea. Acest lucru este foarte bine exprimat în special în aceste cuvinte ale unei femei care avusese o experienţă în afara trupului, când era pe moarte:

„În acel moment eram mult mai conştientă de mintea mea decât de acel trup fizic. Mintea era cea mai importantă parte şi nu forma trupului. Dar mai înainte, toată viaţa mea, era exact invers. Trupul era primul meu interes, iar ceea ce se petrecea în mintea mea, ei bine, se întâmpla doar şi atâta tot. Dar după ce s-au întâmplat acestea, mintea era principalul punct de atracţie, iar trupul al doilea, era numai ceva în care ţin mintea. - Nu-mi mai păsa dacă mai aveam trup sau nu.' Nu mai conta pentru că tot ceea ce mă interesa numai mintea era importantă".

Într-un foarte mic număr de cazuri, unele persoane mi-au povestit că după aceste experienţe, păreau să obţină sau să observe facultăţi ale intenţiei care străjuiau psihicul.

1. „După această experienţă, părea ca şi cum eram umplut cu un nou spirit. De atunci, mulţi mi-au remarcat că par să am aproape un efect calmant asupra lor, aşa deodată, atunci când sunt în necazuri. Şi mi se pare că acum sunt mult mai în ton cu oamenii, că pot învăţa lucruri despre ei mult mai repede".

2. „Un lucru care cred că l-am obţinut datorită experienţei mele cu

moartea este acela că pot simţi nevoile din viaţa altor indivizi. Adesea, de pildă, când am fost cu oameni în liftul din clădirea unde mi-e biroul mi se părea că parcă puteam să le citesc pe feţe şi că puteam spune dacă au nevoie de ajutor şi de ce fel de ajutor aveau nevoie. De multe ori am vorbit cu astfel de oameni în necaz şi apoi i-am condus în birou spre a-i sfătui".

3. „De când am fost rănit, am avut sentimentul că pot simţi gândurile § grijile oamenilor § că pot simţi atunci când alţii nu mă agreează. Am fost adesea capabil să simt ceea ce-cineva urma să spună'ânainte de a spune. Puţini sunt cei care mă vor crede, dar am avut de atunci câteva experienţe cu adevărat ciudate. Odată eram la o petrecere, şi cunoşteam gândurile altor oameni şi atunci unii care nu mă cunoşteau s-au sculat şi au plecat. Erau speriaţi că eram o vrăjitoare sau ceva de felul acesta. Nu ştiu dacă este ceva ce am învăţat în timp ce eram moartă sau dacă zăcea acolo în mine şi mu am folosit niciodată până ce s-a întâmplat aceasta".

Exista un acord remarcabil în ceea ce priveşte „lecţiile" ce au fost luate din aceste întâlniri strânse cu moartea. Aproape fiecare a subliniat importanţa încercării de a cultiva în această viaţă dragostea pentru alţii, o dragoste unică şi profundă. Un bărbat care întâlnise fiinţa de lumină se simţea total iubit şi acceptat chiar şi în timpul în care toată viaţa lui era reluată într-o panoramă, spre a o vedea împreună acea fiinţă. Simţea că „întrebarea" pe care o rostea fiinţa a fost dacă era în stare să-i iubească pe alţii în acel fel. Acum simte că este misiunea lui atât cât este pe pământ să încerce să înveţe să facă aceasta.

În plus, mulţi au subliniat importanţa căutării înţelepciunii (cunoaşterii). În timpul experienţei lor, li se păruse firească ideea că acumularea de cunoştinţe continuă chiar şi în viaţa de apoi. O femeie, de exemplu, a profitat de orice posibilitate educaţională pe care a avut-o de la experienţa „morţii". Un alt bărbat oferă sfatul că „nu are importanţă cât eşti de bătrân, dar nu te opri cu învăţătura, pentru că ea este un proces, care continuă în veşnicie".

Nimeni din cei pe care î-am intervievat nu a raportat că ar fi venit după

această experienţă cu sentimentul că erau moraliceşte „purificaţi” sau desăvârşiţi. Niciunul din cei cu care am discutat nu arăta vreo atitudine de „mai sfânt” decât tine". De fapt, majoritatea au adus în mod special în discuţie acest lucru că simt că ei încă încearcă, sunt încă în căutare. Viziunea lor i-a hărăzit cu noi ţeluri, cu noi principii morale şi o determinare reînnoită să trăiască în concordanţă cu acestea, dar fără sentinmente de salvare (mântuire), instantanee sau de infailibilitate morală.

Noi viziuni ale morţii

Aşa cum este de presupus, această experienţă are un efect profund asupra atitudinii faţă de moarte şi aceasta mai ales asupra celor care aveau înainte o concepţie potrivit căreia nu este nimic după moarte, într-o formă sau alta, aproape fiecare persoană şi-a exprimat părerea că nu se mai teme de moarte. Aceasta necesită totuşi o clarificare. Mai întâi anumite feluri de moarte sunt categoric de nedorit şi apoi niciuna din aceste persoane nu caută efectiv moartea. Toţi simt că au sarcini de îndeplinit în timpul când sunt fizic în viaţă şi ar fi de acord cu cuvintele unui bărbat care mi-a spus următoarele: „Trebuie să mă schimb mult înainte de a pleca de aici”. De asemenea, toţi sunt împotriva sinuciderii care ar părea a fi un mijloc de reîntoarcere la mediul din a cărui strălucire au surprins câteva licăriri în timpul experienţelor lor. Acum, pur şi simplu, pentru ei, starea de moarte însăşi nu este ceva respingător. Dar să privim la câteva pasaje în care sunt explicate câteva atitudini de acest fel.

1. „Cred că această experienţă a modelat’ ceva în viaţa mea. Eram numai un copil atunci când s-a întâmplat, eram numai de 10 ani, dar acum dealungul vieţii sunt convins că există viaţă după moarte şi cred aceasta fără o umbră de îndoială şi nu mă tem de moarte. Nu, nu mă tem. Unii din cei pe care-i cunosc sunt aşa de speriaţi, aşa de îngrijoraţi, întotdeauna zâmbesc atunci când aud oameni îndoindu-se’ de existenţa unei vieţi de apoi, sau spun: „Atunci când eşti mort, eşti dus". Mă gândesc în mine însumi „într- adevăr ei nu ştiu".

Mi s-au întâmplat multe în viaţă. În afacerile mele, odată mi-a pus

cineva pistolul la tâmplă. Dar nu m-a speriat prea mult pentru că m-am gândit: „Păi, dacă într-adevăr mor, dacă mă ucide într-adevăr, ştiu că tot voi trăi undeva”.

2. „Când eram copilaş obişnuiam să mă tem de moarte. Obişnuiam să mă trezesc noaptea plângând.” Mama şi cu tata se grăbeau să intre în dormitor şi mă întrebau ce se întâmplase. Le spuneam că nu voiam să mor, dar că ştiam că trebuie să mor şi-i întrebam dacă pot opri moartea mea. Mama stătea cu mine şi- mi spunea: „Nu, acesta este felul în care este viaţa noastră şi trebuie să fim în ’ stare să recunoaştem aceasta”. Spunea că toţi trebuie s-o facem singuri şi că atunci când soseşte timpul vom * face şi aceasta..

Iar cu ani mai târziu, după ce a murit mama, vorbeam despre moarte cu soţia mea. Încă mă temeam de ea. Nu voiam să sosească!

Dar de când cu această experienţă, nu mă mai tem de moarte. Toate aceste sentimente au dispărut. Ba parcă mă bucur oarecum de aceste sentimente pentru că ştiu prin ce trece persoana care moare.

Cred că Domnul mi-a trimis această experienţă datorită felului în care simţeam când era vorba de moarte (datorită atitudinii mele faţă de moarte). Desigur, părinţii mei m-au mângâiat, dar Domnul mi-a *arătat,* în timp ce ei nu puteau face aşa ceva, Acum, nu mai vorbesc despre toate acestea, dar ştiu că sunt perfect mulţumit”.

3. „Acum nu mai mi-e frică să mor. Nu doresc să mor şi nici nu aş avea o astfel de dorinţă chiar acum, Nu vreau să trăiesc acolo în cealaltă parte tocmai pentru că sunt destinat să trăiesc aici. Totuşi motivul pentru care nu mi-e teamă să mor este că «ştiu unde voi merge când plec de aici, ştiu pentru că am fost deja acolo".

4. „Ultimul lucru pe care mi l-a spus fiinţa de lumină, înainte de a mă întoarce în trup, înapoi în viaţă, a fost că se va întoarce. Îmi spunea că voi continua să trăiesc de data aceasta, dar că va fi un timp când se va întâlni din nou cu mine şi că atunci voi muri cu adevărat”.

Astfel ştiu că lumina se va întoarce împreună cu vocea, dar când va fi aceasta nu* sunt sigur.. Cred că va fi o experienţă foarte asemănătoare,

dar una şi mai bună devreme ce acuma ştiu ce să aştept şi nu voi mai fi aşa de confuz, Totuşi, nu cred că vreau să mă întorc curând. Încă vreau să mai fac unele lucruri aici".

Motivul pentru care moartea nu mai este de temut, aşa cum indică toate aceste extrase, este acela că, după experienţa sa, o persoană nu mai are niciun fel de dubii în legătură cu supravieţuirea dincolo de moartea trupească. Dar aceasta nu este numai o posibilitate abstractă ci un fapt al experienţei sale.

Amintiţi-vă că mai devreme am discutat despre conceptul de „anihilare" care foloseşte „adormirea" şi „uitarea" ca modele de moarte. Persoane care au „murit" discreditează aceste modele şi aleg analogii care portretizează moartea ca pe o trecere de la o stare la alta, sau ca pe o intrare într-o stare mai înaltă de conştiinţă sau de fiinţă (existenţă). O femeie, ale cărei rude decedate erau acolo spre a o saluta la moartea ei, compara moartea cu o „venire acasă".

Alţii au legat-o de alte stări psihologice pozitive ca trezirea, absolvirea şi evadarea din închisoare.

1. „Unii spun că nu folosim cuvântul „moarte „pentru că încercăm să scăpăm de ei. Aceasta nu este adevărat în cazul meu. După ce ai avea aceeaşi experienţă pe care am avut-o eu, ai ştii în inima ta că nu există un astfel de lucru ca moartea. Pur şi simplu treci dintr-una în alta – ca de la şcoala generală la liceu (highschool) şi apoi la colegiu".

2. „Viaţa este ca o închidere în închisoare., în această stare, nu putem înţelege ce fel de închisori sunt aceste trupuri. Moartea este o uşurare – o evadare din închisoare. Cred că este cel mai bun lucru la care mă pot gândi spre a o compara".

Chiar -şi cei care au avut înainte un fel de convingere tradiţională despre natura vieţii de apoi par să se fi abătut de la ea după atingerea lor cu moartea. De fapt, în toate relatările adunate de mine nicio persoană nu a schiţat imaginea mitologică despre ceea ce este după moarte. Nimeni nu a descris acel rai cu porţi din perle, străzi de aur şi îngeri cu aripi cântând din harpă ca în desenele animate şi niciun iad cu flăcări şi draci cu furci în mâini.

Astfel, în majoritatea cazurilor, modelul răsplată – pedeapsă în viaţa de apoi este abandonat şi discreditat, chiar şi de mulţi din cei ce erau obişnuiţi să gândească în astfel de termeni. Ei descoperă spre marea lor mirare că chiar şi atunci când faptele lor aparent cele mai îngrozitoare şi păcătoase erau arătate înaintea fiinţei de lumină, fiinţa de lumină a răspuns nu cu mânie şi ură, ci numai cu înţelegere şi chiar cu umor. În timp ce o femeie a trecut prin reluarea vieţii sale cu această fiinţă; a văzut câteva scene în care nu a arătat dragoste, ci egoism celor din jur. Şi totuşi, spunea ea „atitudinea lui în faţa acestor scene era că învăţasem ceva chiar şi atunci”. În locul acelui model vechi, mulţi păreau că s-au întors cu un model nou şi o nouă înţelegere despre lumea de dincolo – o viziune care nu prezintă judecata unilaterală, ci mai degrabă o dezvoltare în cooperare către ultimul ţel al propriei împliniri. Potrivit acestor noi idei, dezvoltarea’ sufletului în special în ceea ce priveşte facultăţile spirituale ale dragostei şi ale cunoaşterii nu se opreşte la moarte. Mai degrabă continuă în cealaltă lume, probabil în mod veşnic, dar precis pentru o perioadă de timp şi până la o adâncime care poate fi doar ghicită şi despre care noi cei ce trăim încă în trupuri fizice nu ne putem face decât o idee obscură, ca într-o oglindă”.

Coroborarea în mod natural se ridică întrebarea dacă vreo mărturie a realităţii experienţei morţii aparente poate sau nu s’ă fie obţinută independent de descrierile experienţelor însele. Multe persoane raportează că au fost în afara trupului pentru o perioadă mai lungă de timp fiind martorii mai multor evenimente din lumea fizică în timpul interludiului. Oare poate un astfel de raport să fie controlat cu alţi martori despre care se ştie că erau prezenţi, sau cu evenimente care confirmă mai târziu şi astfel să fie coroborate toate?

În destule cazuri oarecum surprinzător răspunsul pentru această întrebare este „da”. Mai mult, descrierea evenimentelor la care cineva a fost martor în timp ce era în afara trupului tinde să fie verificată destul de bine. Mulţi doctori mi-au > povestit, de exemplu, că sunt foarte intrigaţi de felul în care pacienţii cu niciun fel de cunoştinţe medicale puteau descrie cu atâtea detalii şi atât de corect procedura folosită în încercările de

readucere la viaţă, chiar dacă aceste evenimente (lucruri) au avut loc în timp ce doctorii ştiau că pacienţii respectivi erau „morţi”.

În mai multe cazuri, persoanele respective mi-au relatat cum şi-au uimit doctorii sau alte persoane cu redarea unor lucruri la care au fost martori în timp ce erau în afara trupului.

În timp ce era pe moarte, de exemplu, o fată a ieşit din trup şi apoi a mers într-o altă cameră din spital unde şi-a găsit sora mai mare plângând şi zicând „Ah, Kathy, te rog nu muri, te rog nu muri”. Sora cea mare a fost foarte nedumerită când, mai târziu, Kathy i-a povestit exact unde fusese şi ce spunea în acel timp. În ’ cele două pasaje care urmează sunt descrise întâmplări asemănătoare:

1. „După ce totul a trecut, doctorul mi-a spus că avusesem’un moment cu adevărat foarte greu iar eu am zis: „Da, ştiu". El zise atunci; „Păi cum ştii? „iar eu am răspuns: îţi pot spune tot ce s-a întâmplat”.

Nu m-a crezut astfel, că i-am spus toată povestea din momentul când am „încetat să mai respir până în cel în care am început să-mi revin. A fost foarte şocat aflând că ştiam totul, ştiam toate cele întâmplate. Nu prea a ştiut ce să spună dar a revenit de mai multe ori să mă întrebe diferite lucruri”.

2. „Când m-am trezit după accident tatăl meu era acolo şi nici măcar nu m-a interesat cât de bine eram sau cum am fost sau cum credeau doctorii că voi fi. Nu voiam să vorbesc decât despre experienţa prin care trecusem. I-am spus tatălui meu cine m-a scos, cine -mi-a scos trupul din clădire (cea în care avusese loc accidentul) şi chiar ce culoare avea hainele persoanei care m-a scos şi apoi chiar despre toată conversaţia care avusese loc în acea zonă. Iar tatăl meu spuse: „Da, acestea toate aşa au fost”. Şi totuşi fusesem tot timpul acesta în afara trupului fizic care murise şi nu ar fi fost nicio altă posibilitate de a vedea sau auzi toate aceste lucruri fără să fi fost în afara trupului".

În sfârşit, în câteva cazuri, am fost în stare să scot mărturii independente de la alţii în legătură cu evenimentele ce se coroborează.. Recunoscând valoarea evidentă a acestor rapoarte independente, totuş, se ridică mai mulţi factori care complică lucrurile. Mai întâi, în majoritatea

cazurilor evenimentul care se coroborează este el însuşi atestat numai de persoana pe moarte şi de încă cel mult doi prieteni sau cunoscuţi apropiaţi. Apoi chiar şi în cele mai dramatice, foarte bine atestate instanţe, pe care le-am colectat, am promis că nu divulg nume reale. Şi chiar dacă aş putea, totuşi, nu cred că astfel de cazuri care se coroborează, dacă au fost colectate după împlinirea faptului, nu ar constitui o dovadă, pentru motive pe care le voi explica în capitolul final.

Am ajuns la capătul prezentărilor stranii şi al întâmplărilor raportate de majoritatea în legătură cu experienţa muririi. Încheind acest capitol, vreau să citez cât de cât dintr-o relatare excepţională care cuprinde în ea multe din elementele discutate' de mine. În plus, conţine o chestiune unică, neîntâlnită altundeva: fiinţa de lumină îi**-spune** omului implicat despre moartea sa iminentă şi apoi decide să-l lase să trăiască.

„În momentul când s-a întâmplat, aceasta, sufeream, ca şi azi, de o astmă bronhică gravă. Într-o zi, am început să tuşesc tare şi aparent mi s-a rupt un disc în partea de jos a coloanei vertebrale. Timp de două luni, m-au consultat mai mulţi doctori pentru durerea agonizatoare şi în final unul din ei m-a recomandat unui neuro-chirurg, Dr. Wyatt. M-a văzut şi mi-a spus că trebuie să mă internez în spital de urgenţă. Am făcut aceasta imediat şi am fost pus chiar atunci în tratament.

Dr. Wyatt ştia că aveam o boală respiratorie avansată astfel că a chemat un specialist de plămâni care spunea că anesteziologul, Dr. Colernan trebuia întrebat dacă e nevoie să fiu adormit. Astfel s-a ocupat de mine specialistul de plămâni aproape trei săptămâni până ce m-a dus într-un loc unde Dr. Coleman urma să mă adoarmă. A consimţit, până la urmă, să facă aceasta într-o zi de luni, deşi era foarte îngrijorat. Au programat operaţia pentru următoarea vineri. Luni noaptea am adormit şi m-am odihnit până marţi de dimineaţă, când m-am trezit cu o durere mare. M-am răsucit şi am încercat să stau mai confortabil şi chiar în acel moment apăru o lumină în colţul camerei, chiar sub tavan. Era ca o minge de lumină, aproape ca un glob şi nu era prea mare. Aş spune că nu mai mult decât 12-15 inches (unitate de măsură americană) şi, pe când apăru această lumină, am avut o senzaţie bizară. Nu pot spune că era o şi de

relaxare deosebită. Am putut vedea o mână întinzându-se spre mine din lumină, iar lumina spuse: „Vino cu mine, vreau să-ţi arăt ceva.” Astfel fără niciun fel de ezitare, mi-am întins imediat mâna şi m-am prins de mâna pe care o vedeam. Făcând aceasta, am avut impresia că eram tras în sus şi apoi afară din trup, pe care, privind apoi în spate, l-am văzut zăcând în pat, în timp ce eu mergeam în sus către tavanul camerei.

În acest moment, imediat ce mi-am părăsit trupul, am luat aceeaşi formă ca acea lumină. Aveam senzaţia şi va trebui să folosesc cuvintele mele pentru aceasta, deoarece încă nu am auzit -pe nimeni să vorbească despre aşa ceva, că această formă era un spirit. Nu era *un* trup, ci doar un rotocol de fum sau de abur. Era aproape ca norii de fum de ţigară atunci când sunt ei iluminaţi când se învârt în jurul lămpii. Forma pe care am luat-o avea totuşi culori (era coloratã). Era colorată în portocaliu, galben şi o culoare care era foarte neclară pentru mine – o consideram ca fiind indigo sau albăstrui.

Această formă spirituală nu avea formă ca un trup, era mai mult sau mai puţin circulară, dar avea ceea ce eu am numit mână. Ştiu aceasta, pentru că atunci când lumina s-a întins spre mine, eu m-am întins spre ea cu mâna. Şi totuşi, braţul şi mâna trupului meu stăteau aşezate, pentru că le puteam vedea zăcând pe pat, în jos pe lângă trup în timp ce mă ridicam spre lumină. Dar când nu foloseam această mână spirituală, spiritul se întorcea la forma circulară.

Astfel, am fost tras în aceeaşi poziţie în care era lumina şi am început să ne mişcăm prin tavan şi prin pereţii spitalului înspre coridor şi prin coridor în jos parcă prin podeaua lui înspre un nivel inferior al spitalului. Nu aveam nicio dificultate în a trece prin uşă sau prin pereţi. Păreau că se dau la o parte atunci când ne apropiam de ele. În acele momente păruse că făceam o călătorie. Ştiam că ne mişcăm şi totuşi nu era nicio senzaţie de viteză. Şi aşa deodată, aproape instantaneu, mi-am dat seama că ajunsesem în sala de reanimare a spitalului. Ei bine, eu nici măcar nu ştiusem până atunci unde era camera de reanimare din acest spital, dar am ajuns totuşi acolo, din nou eram în colţul camerei lângă tavan, mai sus decât toate celelalte din cameră. I-am văzut pe doctori şi pe surori

mişcându-se în costumele lor verzi şi am văzut paturile care erau aşezate acolo.

Acea fiinţă mi-a spus atunci – mi-a arătat: „Aici vei fi în curând. După ce te vor scoate din camera-de operaţie te vor pune în acel pat, dar nu te vei mai scula (trezi) din acea poziţie. După ce mergi în sala de operaţie nu vei mai şti nimic până ce voi veni înapoi să te iau”. Nu pot să spun că toate acestea au fost cu cuvinte. Nu era ca orice voce perceptibilă, pentru că, dacă ar fi fost, aş fi aşteptat ca şi ceilalţi pacienţi din cameră să fi auzit vocea, dar nu au auzit-o. Era ca un fel de impresie asupra mea. Dar era într-o formă aşa de vie încât nu a fost cale pentru mine să spun că nu am auzit-o sau nu am simţit-o. Era limpede pentru mine.

În ceea ce priveşte ceea ce vedeam era mult mai uşor să recunosc lucrurile în timp ce eram în forma spirituală. Mă întrebam cam aşa: „oare ce este ceea ce încearcă să-mi arate?”. Ştiam imediat ce era, ce avea în minte. Nu era nicio îndoială. Singurul lucru era că *acel pat* – patul din dreapta, când intri în cameră din coridor – era locul unde urma să fiu şi m-a adus aici fiinţa respectivă cu un scop. Şi atunci mi-a spus de ce. După câte am înţeles eu, motivul era că nu voise să mă tem deloc atunci când urma să sosească timpul ca spiritul meu să iasă din trup, ci voia să cunosc dinainte senzaţia pe care o ai la momentul trecerii. Voia să mă asigure să "nu-mi fie teamă, pentru că mi-a spus că nu va fi acolo imediat, că voi trece prin alte lucruri mai întâi, dar că el va urmări totul din urmă şi va fi acolo cu mine la sfârşit. Am uitat să spun că imediat ce l-am însoţit spre a ne duce spre camera de reanimare, devenind eu însumi spirit, am fost oarecum uniţi într-unul. Dar ’ eram şi două forme separate. Şi totuşi el avea control deplin asupra a tot ceea ce se întâmpla cu mine. Şi chiar şi, atunci când mergeam prin pereţi şi prin tavane părea că eram într-o astfel de strânsă comuniune, încât nimic absolut nu mă deranja. Din nou, a fost doar o senzaţie de pace, de calm şi de seninătate pe care nu le-ai putea găsi altundeva. Astfel, după ce mi-a spus aceasta, m-a dus înapoi în camera mea *şi* întorcându-mă mi-am văzut din nou trupul, zăcând în aceeaşi poziţie ca atunci când l-am părăsit şi dintr-odată am fost din nou în trup.

Aş presupune că fusesem în afara trupului aproximativ 5 sau 10 minute, dar trecerea timpului nu a avut nimic de a face cu această experienţă. De fapt, nu-mi amintesc să mă fi gândit vreodată că sunt într-un timp anume.

Această întreagă situaţie m-a uimit, m-a luat complet prin surprindere. A fost aşa de viu şi de real – mai real decât o experienţă obişnuită. Dimineaţa nu am fost absolut deloc speriat. Când m-am bărbierit, am observat că mâna nu-mi mai tremura ca în ultimile şase sau opt săptămâni. Ştiam că urma să mor şi nu regretam deloc şi nici nu-mi era teamă. Nici măcar nu mă gândeam astfel: „Oare ce aş putea face să nu mi se întâmple aceasta?" Eram gata.

Apoi, joia după amiază, ziua de dinainte de operaţie eram în camera de spital şi eram îngrijorat. Soţia mea şi -cu mine aveam un băiat, un nepot adoptat, şi tocmai avusesem câteva necazuri cu el. De aceea m-am decis să le scriu câte o scrisoare soţiei şi nepotului, în care să aştern câteva din grijile mele şi apoi să ascund scrisorile undeva unde nu puteau fi găsite decât după operaţie. După ce am scris soţiei cam două pagini parcă s-au deschis uşile potopului. Dintr-o dată, am izbucnit în lacrimi, hohotind. Am simţit atunci o prezenţă şi mai întâi am crezut că poate plânsesem atât de tare încât deranjasem pe, vreuna din surori şi a venit să mă vadă, să vadă ce se întâmplase. Dar nu auzisem uşa deschizându-se. Şi din nou am simţit'acea prezenţă, dar nu era nicio lumină de data aceasta şi atunci din nou îmi adresă gânduri şi cuvinte ca şi mai înainte, zicând: „Jak, de ce plângi? Credeam că-ţi va plăcea să fi „cu mine". Am gândit: „Da îmi place. Vreau foarte mult să merg". Iar vocea spuse: „Atunci de ce plângi?". Eu am răspuns: „Am avut necazul cu nepotul nostru şi mă tem că soţia mea nu va şti cum să-l crească. Încerc să scriu ceea ce simt şi ce doresc să facă pentru el. Sunt apoi îngrijorat pentru că simt că, poate, prezenţa mea l- ar fi putut ajuta să se liniştească (să se aşeze) oarecum"...

Atunci veniră câteva gânduri dinspre prezenţa lui. „Devreme ce ceri aceasta pentru altcineva şi te gândeşti la alţii, atunci îţi voi dărui ceea ce doreşti, Jak. Vei trăi până-ţi vei vedea nepotul că a devenit bărbat în toată firea". Şi a dispărut. Nu am mai plâns, şi am distrus scrisoarea ca să nu o găsească soţia mea.

În acea seară, Dr. Coleman mi-a spus că se aştepta la mari dificultăţi în legătură cu anestezia mea şi-mi cerea să nu fiu surprins trezindu-mă şi găsind în jurul meu atâtea fire şi tuburi şi maşini. Nu i-am spus prin ce trecusem astfel încât doar am dat din cap şi am zis să fie liniştit.

A doua zi operaţia, deşi a durat mult, s-a desfăşurat bine şi în timp ce-mi reveneam, Dr. Coleman era cu mine şi i-am spus: „Ştiu precis unde mă aflu". El mă" întrebă; „în ce pat te afli?", iar eu i-am zis: „Sunt în acel prim pat de pe dreapta cum intri din coridor". A râs doar şi, desigur, eu vorbeam aşa după anestezie,

Am vrut să-i spun ce se întâmplase, dar a intrat chiar în acel moment Dr. Wyatt şi a zis: „S-a trezit acum. Ce doriţi să faceţi?" iar Dr. Coleman a zis:

„Nu este nimic de făcut. Nu am fost aşa uimit niciodată în viaţa mea. Iată-mă aici cu toate instalaţiile mele şi el nu are nevoie absolut de nimic". Dr. Wyatt zise: „Se mai întâmplă minuni, ştiţi doar". Astfel, când m-am putut scula în pat ca să privesc în jur, am văzut că eram chiar în acel pat pe care mi-l arătase lumina cu câteva zile înainte.

Toate acestea s-au întâmplat cu trei ani în urmă, dar încă sunt la' fel de vii ca şi atunci. A fost lucrul *cel* mai fantastic care s-a întâmplat vreodată şi a • schimbat multe. Dar nu vorbesc despre aceasta. I-am spus numai soţiei, fratelui, pastorului şi acum dum-] neavoastră. Nu ştiu cum să povestesc, dar este atât de greu de explicat Nu încerc să fac o ruptură în viaţa dumneavoastră. Pur *şi* simplu, după toate acestea nu mai am nicio îndoială. Ştiu că există o viaţă după moarte".

3. PARALELE

Întâmplările diferitelor stadii ale experienţei muririi sunt neobişnuite. De aici, -surpriza mea a crescut când dealungul anilor am întâlnit un număr destul de mare de paralele izbitoare ale acestei întâmplări.; Aceste paralele se întâmplă (se găsesc) în scrierile vechi din literatura unor foarte diverse civilizaţii, culturi şi epoci.

Biblia

În societatea noastră biblia este cartea cea mai larg citită şi discutată dintre toate cărţile care tratează probleme legate de natura aspectului spiritual al omului şi de viaţa după moarte. În ansamblu, totuşi, *Biblia* are puţine de spus în legătură cu evenimentele din timpul morţii sau despre natura exactă a lumii de după moarte. Aceasta este adevărat în special despre *Vechiul Testament.* Potrivit unor cercetători biblici numai două pasaje din Vechiul Testament vorbesc fără echivoc despre viaţă după moarte.

Isaia 26:1 „Să învie dar morţii Tăi, să învie, împreună cu trupul meu mort. Treziţi-vă şi cântaţi voi cei ce staţi (locuiţi), în ţărână pentru că... pământul va scoate iarăşi afară pe cei morţi."

Daniel 12:2 „Mulţi din cei ce dorm în ţărâna pământului se vor trezi: unii spre viaţă veşnică iar alţii pentru ocară şi ruşine veşnică.”

Observaţi că în amândouă pasajele există o sugestie puternică că va avea loc o înviere a trupului fizic, şi că starea de moarte -fizică este comparată, din nou, cu somnul.

Totuşi, aşa cum este evident din capitolul anterior puţini oameni au folosit concepte biblice specifice, atunci, când încercau să elucideze sau să explice ceea ce li s-a întâmplat. De pildă, se va putea ţine minte că un bărbat a identificat locul întunecat prin care a trecut în momentul morţii, cu „Valea umbrei morţii” din Biblie. Două persoane au menţionat cele spuse de Isus „Eu sunt lumina lumii”. Aparent, cel puţin parţial pe baza acestei fraze cele două persoane au identificat lumina întâlnită cu Hristos. Unul din ei mi-a spus: „Nu am văzut nicio dată o persoană în acea lumină, dar pentru mine lumina era un Hristos – conştiinţă, o unitate cu toate

lucrurile, o dragoste perfectă. Cred că Isus a intenţionat literal cele pe care le-a spus despre El că este lumina lumii".

În plus, din propria, mea lectură am întâlnit câteva paralele aparente pe care nu le-au menţionat nici unii din subiecţii mei. Cel mai interesant se întâmplă în scrierile apostolului Pavel. El fusese un prigonitor al creştinilor până în momentul în care a avut acea viziune şi convenire faimoasă de pe drumul spre Damasc. El spune:

Faptele Apostolilor 26," 13-16, 19, 24-25 „Pe la amiază, o, rege, am văzut pe drum strălucind o lumină din cer, a cărei strălucire era mai puternică ca a soarelui, iar această lumină strălucea în jurul meu şi în jurul celor ce călătoreau cu mine. Şi căzând cu toţii la pământ eu am auzit un glas care-mi zicea în limba evreiască: „Saule, -Saule, de ce mă prigoneşti? Este greu să izbeşti cu piciorul într-un ţepuş".

„Cine eşti Doamne?" am zis eu. Şi El a zis: „Sunt Isus pe care tu-L prigoneşti. Dar scoală-te şi stai în picioare pentru că M-am arătat ţie, ca să te pun slujitor şi martor atât al lucrurilor pe care le-ai văzut cât şi al lucrurilor pe care mă vei vedea făcându-le...

De aceea, o rege, Agripa, eu nu m-am împotrivit, vedeniei cereşti...

Şi pe când vorbea el astfel ca să se apere, Festus a zis cu glas tare: „Pavele eşti nebun! învăţătura ta cea multă te face să devii nebun.

Dar Pavel a răspuns: „Nu sunt nebun, prea nobile Festus, dimpotrivă. Vorbesc cuvinte adevărate şi chibzuite".

Este clar că acest episod se aseamănă cu întâlnirea fiinţei de lumină din experienţele morţii aparente. Întâi de toate, fiinţa are personalitate deşi nu poate fi văzută nicio formă fizică; are şi o „voce" care întreabă ceva şi emite instrucţiuni. Atunci când Pavel încearcă să povestească altora şi el este ironizat şi socotit „nebun". Fără îndoiaiă că acea viziune i-a schimbat cursul vieţii; de atunci a devenit un propovăduitor fruntaş al creştinismului ca fel de viaţă, al dragostei pentru semeni.

Desigur că sunt şi deosebiri. Pavel nu a fost aproape de moarte în cursul viziunii sale. De asemenea, îndeajuns de interesant, Pavel raportează că a fost orbit de lumină şi nu a putut să vadă timp de trei zile după aceea. Acest lucru este contrar rapoartelor celor care spun că, deşi lumina era de

nedescris de strălucitoare, totuşi nu i-a orbit nici nu i-a oprit să vadă cele ce se petreceau în jurul lor.

În discuţiile lui despre natura vieţii de apoi, Pavel spune că unii se împotrivesc conceptului creştin despre viaţa de după moarte, întrebând ce fel de trup va avea mortul:

1. „Corinteni 15:35-38; 40:42-44; 51 şi 52.” „Dar va zice cineva: Cum înviază morţii? Şi cu ce trup se vor întoarce?” „Nebun ce eşti!;.. Ceea ce semeni când semeni, semeni nu trupul care va fi, ci doar grăunte...” Apoi Dumnezeu îi dă un trup, după cum voieşte şi fiecărei seminţe îi dă un trup al ei... Există trupuri cereşti şi trupuri pământeşti, dar una este strălucirea trupurilor cereşti şi alta a celor pământeşti... Aşa este • şi învierea morţilor. Trupul este-semănat în putrezire şi înviază în neputrezire; este semănat în ocară şi înviază în mărire, este semănat în neputinţă şi înviază în putere. Este semănat trup firesc-şi înviază trup spiritual. Este un trup natural (firesc) şi este un trup • spiritual (duhovnicesc)... Iată, vă spun o taină: nu vom adormi toţi „dar toţi vom fi schimbaţi, într-o clipă, într-o clipeală din ochi la cea din urmă trompetă; - pentru că trompeta va suna, morţii vor învia nesupuşi putrezirii.”

Destul de interesant, scurta descriere a naturii „trupului spiritual” făcută de Pavel corespunde foarte bine relatărilor celor care s-au aflat pe ei înşişi în afara trupului. În toate cazurile nematerialitatea} trupului spiritual este accentuată – lipsa lui de substanţă fizică – după cum este accentuată şi lipsa de limitare a acestui trup. Pavel spune, de exemplu că pe când trupul lui fizic a fost slab şi urât, trupul cel spiritual va fi puternic şi frumos. Aceasta ne reaminteşte unul din cazurile experienţei morţii aparente în care trupul spiritual părea întreg şi complet, chiar şi atunci când trupul fizic putea fi văzut ca mutilat, precum şi de alt caz, în care trupul spiritual părea să nu aibă o anumită vârstă, adică nu era limitat de timp.

Platon

Filosoful Platon, unul din cei mai mari gânditori ai tuturor timpurilor, a trăit în Atena din 428 până în 348 înainte de Hristos. Ne-a lăsat un corp de idei în forma-a 22 de dialoguri sau piese filosofice, în care mulţi îl includ ca interlocutor principal pe Socrate, şi câteva scrisori.

Platon a crezut puternic în folosirea judecăţii (raţiunii) „a logicii şi a argumentului în atingerea adevărului şi a înţelepciunii, dar acestea numai până la un punct, pentru că el era şi'un mare vizionar care sugera că în ultimă instanţă adevărul poate fi găsit numai într-un fel de experienţă mistică de iluminare şi pătrundere. El era de acord cu ideea existenţei unor planuri şi dimensiuni ale realităţii deosebite- de lumea fizică perceptibilă şi credea că mediul fizic poate fi înţeles numai prin referire la celelalte planuri „mai înalte" ale realităţii. Se pare că a fost, de asemenea, interesat mai ales de componenţa necorporală, conştientă a omului – sufletul – şi vedea trupul fizic numai ca pe un vehicol temporar al sufletului. Astfel, nu este de mirare că el era interesat de soarta sufletului după moartea fizică şi că mai multe din dialogurile sale – în special Phacdo, Orgias şi Republica se ocupă în parte chiar de această problemă.

; Scrierile lui Platon sunt pline de descrieri ale morţii care sunt exact ca -cele discutate în capitolul anterior. De exemplu, Platon defineşte moartea ca pe o separare a părţii netrupeşti a unei persoane vii, sufletul, de partea fizică, trupul. Mai mult, după el, (potrivit lui) -această parte netrupească este supusă cu mult la mai puţine limitări (îngrădiri) decât partea fizică. Astfel, Platon subliniază în mod specific că timpul nu este un element aparţinător mediului de dincolo de lumea fizică, sensibilă. Celelalte medii sunt veşnice, pe când, cu fraza lui Platon, ceea ce noi numim timp nu este altceva decât „reflexia mişcătoare nereală a veşniciei".

Platon discută în variate pasaje cum sufletul, care a fost separat de trup, se poate întâlni şi discuta cu spiritele celor plecaţi şi poate fi condus prin trecerea din mediul fizic în celălalt de astfel de spirite conducătoare (protectoare). El menţionează cum unii se pot aştepta să fie întâmpinaţi în momentul morţii de o barcă ce-i trece peste o apă (o întindere de apă) pe „celălalt, mal" al existenţei lor de după moarte, în *Phaedo* atât aranjamentul dramatic cât şi argumentele şi cuvintele folosite conduc spre ideea că trupul este închisoarea sufletului şi că, în mod corespunzător, moartea este ca o evadare sau eliberare din acea închisoare, în timp ce aşa cum am văzut în primul capitol, Platon articulează (prin Socrate) părerile antice despre moarte ca o adormire sau uitare, el face aceasta

numai spre a le discredita în ultimă instanţă şi spre a se întoarce la 180°. Potrivit lui Platon, sufletul vine în trupul fizic dintr-un mediu mai înalt şi divin al fiinţei. Pentru el, *naşterea* este adormire şi uitare, devreme ce sufletul, născându-se în trup, trece de la stare de mare conştiinţă la una mult mai puţin conştientă şi în acelaşi timp uită adevărurile pe care le cunoscuse în starea sa în afara trupului. Moartea, prin urmare, este o *trezire* şi *reamintire.* Platon arată, că sufletul "care a fost separat de trup prin moarte poate gândi şi raţiona chiar mai clar ca înainte şi că poate să recunoască lucrurile în adevărata lor natură mult mai bine (uşor). Şi mai mult, curând după moarte stă în faţa unei „judecăţi" în care o fiinţă divină arată sufletului toate lucrurile – bune şi rele – pe care le-a făcut în viaţă şi-i impune sufletului să le confrunte.

În cartea a X-a a *Republicii* are loc probabil cea mai surprinzătoare asemănare. Platon povesteşte aici mitul lui ER, un soldat grec. ER plecase la o bătălie în care fuseseră ucişi mulţi greci, iar atunci când compatrioţii lui au mers să adune trupurile celor morţi în luptă, trupul lui era şi el acolo. A fost aşezat, împreună cu toate celelalte, pe un rug funerar spre a fi ars. După un timp trupul lui a înviat, iar ER a descris ceea ce văzuse în călătoria lui prin mediul de dincolo. Întâi de toate, spunea ER, sufletul i-a ieşit din trup, s-a alăturat unui grup de alte spirite şi au mers într-un loc unde erau „deschideri" sau „treceri" care duceau aparent dinspre pământ spre mediile vieţii de apoi. Acolo celelalte suflete au fost oprite şi judecate de fiinţe divine, care puteau vedea dintr-o privire, într-un fel de ecran, toate cele făcute de suflet în timpul vieţii pământeşti. Totuşi, ER, nu a fost judecat. În loc de aceasta, fiinţele i-au spus că trebuie să se întoarcă să-i informeze pe cei ce trăiau în lumea fizică despre felul în care era cealaltă lume. După ce a văzut multe alte privelişti, ER a fost trimis înapoi, dar spunea că nu ştie cum s-a întors în trupul fizic. S-a trezit doar şi s-a văzut pe rugul funerar.

Este important să avem în vedere că Platon însuşi ne avertizează că a socotit *descrierile* sale, despre detalii precise, despre lumea în care va intra sufletul după moarte ca fiind „probabile, cel mult". Deşi nu se îndoieşte că supravieţuirea dincolo de moartea trupească are loc, el

insistă, că a încerca să explici viaţa de apoi până ce suntem în trup, în viaţa fizică actuală, înseamnă să te întâlneşti cu două dezavantaje puternice. Întâi de toate, sufletele noastre sunt închise în trupuri fizice şi sunt astfel limitate în ceea ce pot experimenta şi învăţa prin simţurile fizice. Vederea, auzul, pipăitul, gustul şi mirosul, fiecare în felul său, ne pot păcăli. Dacă un obiect este departe şi este enorm, ochii noştri îl pot face să pară mic, putem să auzim greşit ceea ce ni se spune şi aşa mai departe. Din toate acestea pot rezulta false opinii şi impresii în legătură cu natura lucrurilor- Astfel, sufletele noastre nu pot vedea realitatea în sine decât când sunt eliberate de sub inacurateţea şi distragerile simţurilor fizice. În al doilea rând, Platon spune că limbajul ’ omenesc este neadecvat a exprima direct realităţile ultime. Cuvintele ascund în loc să descopere natura interioară a lucrurilor. Urmează că niciun cuvânt omenesc nu poate face mai mult decât să indice – prin analogie, prin mit sau orice altă cale indirectă – caracterul’adevărat a ceea ce stă (este) dincolo de mediul fizic.

Cartea tibetană a morţilor

Această lucrare remarcabilă a fost alcătuită din învăţăturile înţelepţilor din mai multe secole ale Tibetului preistoric şi ne-a parvenit prin acele generaţii timpurii pe cale orală. A fost în sfârşit scrisă, aparent, în secolul *8,* după Hristos, dar şi atunci a fost ascunsă spre a fi păstrată în secret, ascunsă de cei din afară.

Forma luată de obicei de această carte diferă după felurile în care a fost folosită. Mai întâi, oamenii înţelepţi care au scris-o socoteau moartea ca o îndemânare – ceva ce poate fi făcut fie cu artă fie într-o manieră nepotrivită după cum cineva avea sau nu cunoştinţele necesare spre a o face bine. Astfel, cartea era citită ca o parte din ceremonia funerară, sau persoanei pe moarte în ultimele clipe ale vieţii. Avea, astfel, menirea să fie folosită în două feluri. Primul era acela de a ajuta persoana muribundă să ţină minte natura fiecărui nou fenomen minunat pe care-l experimenta. Al doilea era să-i ajute pe cei încă în viaţă să gândească în mod pozitiv şi să nu-l reţină pe cel muribund cu dragostea şi cu interesul lor emoţional, astfel încât ei să poată intra în planurile de dincolo de moarte într-o stare a minţii potrivită, eliberat de toate grijile trupeşti.

Spre a-şi atinge aceste scopuri cartea conţine o descriere amplă a stadiilor variate prin care trece sufletul după moartea fizică. Altfeî este foarte reală şi clară corespondenţa dintre sta'diile începătoare ale morţii descrise de carte şi cele ce au fost relatate de cei care au suferit moarte aparentă.

Întâi de toate, relatarea tibetană menţionează că mintea sau sufletul persoanei muribunde pleacă din trup.

La un moment dat, sufletul intră într-un „leşin" şi se descoperă într-un gol – nu un gol fizic, ci unul care este de fapt, supus propriului fel de limite, unul în care încă-i persistă (există) conştiinţa. Se poate ca el să audă nişte zgomote sau sunete alarmante şi, deranjante, descrise ca şoptire, trăsnire şi zgomote de fluier, ca vântul, după care de obicei se află, el *şi* cele ce-l înconjoară, înfăşurat (învelit) într-o iluminare ca o pâclă cenuşie.

Este surprins aflându-se pe sine în afara trupului fizic. Vede şi aude pe rudele şi prietenii săi cum îi jelesc trupul şi-l pregătesc pentru înmormântare şi totuşi atunci când încearcă să le răspundă ei nici nu-l aud nici nu-l văd. Încă nu-şi dă seama că este mort şi foarte confuz. Se întreabă pe sine dacă este mort sau nu şi, când în final îşi dă seama că este, se întreabă unde trebuie să meargă şi ce trebuie să facă. Este dominat de un sentiment de adânc regret şi este foarte deprimat pentru starea lui. Pentru o vreme rămâne lângă locurile cu care fusese familiar în timpul vieţii sale fizice.

Observă că încă este într-un trup – numit trupul „strălucitor" – care pare că nu constă din substanţă materială. Astfel, poate trece prin stânci, pereţi, şi chiar prin munţi fără să întâlnească nicio rezistenţă. Călătoria este aproape instantanee. Oriunde vrea să fie, ajunge într-o clipă. Gândul şi percepţia lui sunt mai puţin limitate, mintea lui devine foarte lucidă iar simţurile par mai ascuţite, mai perfecte şi mai aproape de natura lor divină. Dacă a fost orb sau surd sau şchiop în viaţa lui fizică este surprins să descopere că în trupul lui cel „strălucitor" toate simţurile» ca şi toate puterile trupului fizic, au fost restaurate şi intensificate. El poate întâlni şi alte fiinţe în acelaşi fel de- trup şi poate întâlni ceea ce este numit o lumină pură şi clară. Tibetanii îl sfătuiesc pe cel ce moare şi se apropie de

acea lumină să încerce să aibă numai dragoste şi compasiune faţă de alţii.

Cartea descrie, de asemenea, sentimentele de pace şi mulţumire imensă pe care le *experimentează* cei ce moare şi, de asemenea, un fel de „oglindă" în care este reflectată viaţa lui întreagă cu toate faptele, bune sau rele, atât spre a fi văzute de ei cât şi de fiinţele care-l judecă. În această situaţie nu se poate face o reprezentare falsă (greşită); este imposibil să se mintă despre viaţa cuiva.

Pe scurt, chiar dacă *Cartea tibetană* a morţilor include multe stadii avansate ale morţii, stadii prin care nu a trecut niciunul din subiecţii mei, este foarte clar că există o asemănare izbitoare între relatarea acestui vechi manuscris şi întâmplările care au fost relatate de americanii secolului XX.

Emanuel Swedenborg

Swedenborg, care a trăit din 1688 până în 1772, s-a născut în Stockholm. A fost renumit în zilele lui şi a adus contribuţii respectabile în variate domenii ale ştiinţelor naturale. Scrierile lui, la început, orientate spre anatomie, - fiziologie şi psihologie au câştigat o largă popularitate. Mai târziu, când a trecut printr-o criză religioasă a început să povestească despre experienţe în care fusese în legătură (comunicaţie) cu entităţi spirituale de dincolo de această lume.

Lucrările sale mai târzii abundă în descripţii vii despre felul în care este viaţa după moarte. Din nou este uimitoare legătura (corelaţia) dintre ceea ce scrie] el despre unele din experienţele sale spirituale şi ceea ce raportează cei întorşi după contacte foarte apropiate cu moartea. De exemplu, Swedenborg descrie cum, atunci când funcţiile fiziologice ale respiraţiei şi circulaţiei încetează, „omul nu moare încă, ci este doar separat de partea corporală care i-a fost de folos în lume... Atunci când moare, omul trece doar-dintr-o lume într-alta."

El pretinde că el însuşi a trecut prin primele evenimente ale morţii, şi a avut experienţe în afara trupului.

Toate citatele din Swedemborg sunt luate din *Compendium of the* theological and Spiritual sitings of Emanueî Swedenborg (Boston Crost and Nichols, 1853) pag. 160-197.

„Am fost adus într-o stare de nesimţire în ceea ce priveşte simţurile trupeşti, astfel aproape într-o stare de murire şi totuşi gândirea vieţii interioare fiind intactă, astfel încât am perceput şi reţinut în memorie cele ce se întâmplau şi care se întâmplă celor ce sunt readuşi la viaţă din moarte... În special percepeam... că era un fel de tragere a... minţii, a spiritului, din trup”.

În timpul acestei experienţe, el întâlneşte fiinţe pe care le identifică cu „îngeri”. Ei îl întreabă dacă este pregătit să moară.

„Aceşti îngeri au cercetat mai întâi ce gândeam, dacă gândul meu era sau nu ca al acelora care mor, ce se întâmplă de obicei în viaţa veşnică şi îmi arătau că voiau să-mi ţină acel gând în minte”.

Şi totuşi comunicarea dintre Swedenborg şi spirite nu este de tip pământesc, omenesc. Spre deosebire de aceasta din urmă ea este aproape un transfer direct de gândire. De aici, faptul că nu există nicio posibilitate de neînţelegere.

Spiritele conversează într-o limbă universală... Fiecare om, imediat după moarte, foloseşte această limbă universală... care este potrivită spiritului său... Vorbirea unui înger sau a unui spirit cu omul este auzită la fel de sonor ca şi cea a unui om cu alt om; şi totuşi nu este auzită de alţii care stau aproape ci numai de el; motivul este că vorbirea unui înger, sau spirit curge mai întâi în gândirea omului...

Persoana de curând moartă nu-şi dă seama că este moartă, pentru că este încă într-un „trup” care seamănă cu trupul fizic în mai multe aspecte.

„Prima stare a omului după moarte este similară stării lui în lume, pentru că are aceleaşi caractere exterioare... De aici rezultă că el nu cunoaşte că nu mai este în lume... De aceea, după ce s-au mirat că încă mai sunt în trup şi-n toate simţurile’pe care le-au avut în lume... ajung la dorinţa de a cunoaşte ce este raiul şi ce este iadul.”

Dar, starea spirituală este mai puţin limitată. Percepţia, gândirea şi memoria sunt perfecte iar timpul şi spaţiul nu mai opun obstacole pe care le pun în viaţa fizică.

„Toate facultăţile spiritului... sunt într-o stare perfectă, la fel ca şi senzaţiile, gândurile şi percepţiile.”

Omul, pe moarte, se poate întâlni cu spiritele altor oameni pe care i-a cunoscut când era în viaţă. Ei sunt acolo spre a-î ajuta în timpul trecerii înspre lumea de dincolo.

„Spiritul omului plecat recent din lume este... recunoscut de prietenii săi şi de cei pe care-i ştiuse din lume... care-l instruiseră în legătură cu viaţa veşnică..."

Viaţa lui din trecut poate fi arătată într-o viziune, îşi aminteşte fiecare detaliu din ea şi nu este nicio posibilitate să mintă sau să ascundă ceva.

„Memoria interioară... este astfel încât în ea sunt înscrise toate lucrurile deosebite (particulare). „pe care le-a gândit omul cândva, pe care le-a vorbit sau făcut... din fragedă copilărie până la adânci bătrâneţe. Omul are cu el memoria tuturor acestor lucruri când vine în cealaltă lume şi în mod succesiv este adus la reamintirea tuturor... Tot ceea ce a vorbit şi făcut... este arătat înaintea îngerilor într-o lumină clară ca ziua... şi... nu există nimic de ascuns în lume, încât să nu fie arătat după moarte... ca şi cum ar fi văzut într-o efigie, când spiritul este privit în lumea, raiului".

Swedenborg mai descrie şi „lumina Domnului" care pătrunde lumea de dincolo; o lumină de o strălucire inefabilă pe care a întrezărit-o el însuşi. Este o lumină a adevărului şi a înţelegerii.

Astfel, din nou în scrierile lui Swedenborg ca şi mai înainte în *Biblie,* în lucrările lui *Platon* şi *Cartea tibetană a morţilor,* găsim paralele izbitoare cu întâmplările din experienţele contemporane ale morţii aparente. Se pune totuşi întrebarea în mod natural, dacă acest paralelism este sau nu chiar aşa de surprinzător. Unii ar putea sugera, de exemplu, că autorii acestor lucrări variate s-au putut influenţa unii pe alţii. O asemenea presupunere poate fi justificată în unele cazuri dar nu în toate. Platon admite că el derivă câteva din reflexiile sale din misticismul religios al Răsăritului, astfel încât el ar putea să fi fost influenţat de aceeaşi tradiţie care a produs *Cartea tibetană a morţilor.* Pe de altă parte ideile filosofiei greceşti au influenţat pe anumiţi scriitori neotestamentari, astfel încât ar putea să se susţină că discuţia, lui Pavel despre trupul spiritual îşi are unele rădăcini în Platon.

Pe de altă parte, în majoritatea cazurilor nu este uşor să se stabilească

dacă astfel de influenţe au putut avea loc. Fiecare scriitor, pare să sublinieze câteva detalii interesante care se întâmplă şi în interviurile mele dar pe care nu le-ar fi putut lua de la autori mai timpurii.

Swedenborg citea Biblia şi era familiarizat cu Platon. Totuşi, de mai multe ori se referă îa faptul că cineva care tocmai a murit, ar putea să nu-şi dea seama un anumit timp că este mort. Acest fapt care se repetă de mai multe ori în povestirile celor care au ajuns foarte aproape de moarte, nu este aparent menţionat nici în *Biblie* nici de *Platon.* Dar este subliniat în *Cartea tibetană a morţilor,* o carte pe care Swedenborg nu ar fi putut-o citi nicidecum, într- adevăr nu a fost nici măcar tradusă până în anul 1927.

Este oare posibil ca experienţele morţii aparente, pe care le-am adunat să fi fost influenţate de lucruri de tipul celor discutate de mine aici? Toţi cei cu care am discutat au avut o oarecare tangenţă cu Biblia înainte de experienţa lor, iar doi sau trei ştiau câte ceva despre ideile lui Platon. Pe de altă parte, niciunul nu era conştient de existenţa unor lucrări ca cele ale lui Swedenborg sau *Cartea tibetană a morţilor.* Dar, multe detalii care nu apar în Biblie, sau chiar şi în Platon, apar în mod constant în relatările pe care le-am adunat, iar acestea corespund exact cu fenomene şi întâmplări menţionate în sursele mai neobişnuite.

Trebuie să recunoaştem că existenţa unor asemănări şi paralele între scrierile gânditorilor antici şi relatările americanilor de azi care au supravieţuit atingerii cu moartea, rămâne un fapt surprinzător şi până în prezent inexplicabil. Ne-am putea foarte bine întreba noi înşine cum este posibil ca înţelepciunea bătrânilor tibetani, teologia şi viziunile lui Pavel, reflexiile ciudate şi miturile lui Platon şi revelaţiile spirituale ale lui Swedenborg să se potrivească *aşa de bine,* atât între ele cât şi cu relatările unor indivizi contemporani care au ajuns mai aproape, ca nimeni altcineva dintre cei vii, de starea morţii?

4. ÎNTREBĂRI

Probabil că până acum cititorului i- au venit în gând multe îndoieli şi obiecţiuni. În anii în care vorbeam, în, particular sau în public în legătură cu acest subiect, am fost întrebat multe. În general, sunt întrebat despre aceleaşi lucruri în majoritatea ocaziilor, astfel încât am putut să alcătuiesc o listă a acestor întrebări care sunt puse cel mai frecvent. În acest capitol şi în cel ce urmează mă voi adresa acestora.

Oare pur şi simplu aţi inventat toate acestea?

Nu, nu le-am inventat. Chiar aş vrea să urmez o carieră de predare a psihiatriei şi a filosofiei medicinei, iar încercarea de a comite o farsă ar conduce cu greu la acest ţel.

De asemenea, potrivit experienţei mele oricine face cercetări cu zel printre cunoscuţi, prieteni sau rude în legătură cu întâmplarea unor astfel de existenţe, va vedea cum i se împrăştie curând toate îndoielile.

Dar oare nu sunteţi nerealist? Până la urmă cât de frecvente sunt asemenea experienţe?

Sunt primul care admit că, datorită naturii necesar limitate a memoriei umane, nu pot să fac o estimare numerică semnificativ statistică a incidenţei sau prevalenţei acestui fenomen. Totuşi, insist să spun aceasta: întâmplarea unor astfel de experienţe este cu mult mai comună decât ar ghici oricine care nu le-a studiat. Am susţinut multe conferinţe publice pe această temă, în faţa multor tipuri şi mărimi de grupuri şi niciodată nu s-a întâmplat ca să nu vină cineva după terminarea conferinţei spre a relata ce i se întâmplase lui sau ei sau, în unele cazuri, să povestească public. Desigur totdeauna se poate spune (şi foarte adevărat) că este firesc ca cineva care a avut o asemenea experienţă să vină la o conferinţă cu o asemenea temă. Şi totuşi, în multe din cazurile pe care le-am întâlnit, persoana implicată nu a venit la conferinţă din cauza temei. De pildă, recent, am • vorbit unui grup de 30 de persoane. Doi din ei avuseseră experienţe ale morţii aparente şi amândoi erau acolo puf şi simplu numai pentru că erau, membrii ai acelui grup. Niciunul nu cunoştea dinainte tema conferinţei mele.

Dacă experienţele morţii aparente sunt aşa de comune, cum spun de ce acest fapt nu este în general cunoscut?

Par să existe mai multe motive pentru aceasta. Primul şi cel mai puternic, cred că este faptul că ritmul timpurilor noastre este în general împotriva discutării chiar a posibilităţilor de supravieţuire peste moartea fizică. Trăim într-o epocă în care ştiinţa a făcut progrese enorme în înţelegerea şi cucerirea naturii. A vorbi de viaţa după moarte pare oarecum – atavic multora care poate că simt că ideea aparţine mai mult trecutului nostru „superstiţios" decât prezentului nostru „ştiinţific". Ca urmare, astfel de persoane, care au experienţe aparţinătoare unui mediu în afara celui al ştiinţei cum înţelegem noi azi, sunt ridiculizate. Fiind conştiente de aceste atitudini, persoane care au experienţe transcendente sunt de obicei, în mod firesc împotriva relatării lor foarte deschise. Sunt convins, de fapt, că o masă enormă de material stă ascuns în minţile unor persoane, care au avut astfel de experienţe dar care, de teama de a fi socotiţi „nebuni" sau „cu prea multă imaginaţie", nu au relatat niciodată la mai mult de unul sau doi prieteni sau rude foarte apropiate.

În plus, obscuritatea publicului de rând în ceea ce priveşte tema întâlnirilor cu moartea aparentă pare să rezulte în parte dintr-un fenomen, psihologic comun care implică atenţia. Multe din cele pe care le auzim şi le vedem în fiecare zi trec neînregistrate în minţile noastre. Dacă atenţia ne este atrasă de ceva dramatic, totuşi, ne dăm cu adevărat seama de acel ceva numai mai târziu. De multe ori există situaţia că o persoană avusese experienţa învăţăturii înţelesului unui cuvânt nou, dar numai după ce a văzut cuvântul peste tot începe să citească în următoarele câteva zile. Explicaţia este de obicei nu că acel cuvânt tocmai ar fi intrat în limbă şi aproape peste tot. Mai degrabă este faptul că cuvântul fusese în lucrurile pe care le citise tot timpul, dar, nefiind conştient de înţelesul lui, a trecut de obicei peste el fără a fi cu adevărat conştient de el.

În mod similar, după o conferinţă, pe care am susţinut-o de curând am lăsat loc pentru discuţie, iar un doctor, punând prima întrebare, zise: „Lucrez în medicină de multă vreme. Dacă aceste experienţe sunt aşa de obişnuite, cum spuneţi că sunt, oare de ce eu nu am auzit de ele?" Ştiind

că în mod probabil trebuia să fie acolo cineva care a întâlnit un caz sau două, am întors imediat întrebarea înapoi spre cei din sală. Am întrebat: „Este cineva aici care a mai auzit despre aşa ceva?” În acel moment, soţia doctorului a ridicat mâna şi a relatat un caz al unui foarte apropiat prieten de-al lor.

Pentru a da un alt exemplu, un doctor pe care-l cunosc a aflat prima dată despre acest tip de experienţe citind o revistă mai veche despre o conferinţă de-a mea. A doua zi, fără să fi cerut aşa ceva, un pacient i-a povestit o experienţă asemănătoare. El şi-a dat seama că pacientul nu putea să fi auzit sau să fi citit despre studiile mele.

Într-adevăr pacientul venise cu cazul lui numai pentru că era intrigat şi oarecum alarmat de ceea ce i se întâmplase lui şi căuta o părere medicală.

S-ar fi putut foarte bine întâmpla în ambele cazuri ca doctorii, implicaţi să fi auzit de astfel de cazuri şi înainte dar s-au gândit la ele ca la nişte chichiţe individuale şi nu ca la un fenomen larg răspândit şi de aceea nu le-au acordat atenţie, în sfârşit există şi un factor adiţional în cazul doctorilor care ar putea să ajute în motivarea faptului că aşa de mulţi dintre ei par a nu fi conştienţi de fenomenele morţii aparente, chiar dacă ar fi de presupus că doctorii ar fi cei mai în măsură să fi întâlnit asemenea cazuri. În timpul studiilor lor, doctorilor li se subliniază mereu că trebuie să fie conştienţi de cele ce spune pacientul în legătură cu ceea ce simte. Doctorul este învăţat să fie foarte atent la toate „semnele” obiective ale procesului bolii, dar să ia şi rapoartele subiective („simptomele”) pacientului ca pe un bob de sare. Este foarte logic pentru că astfel se poate lucra mult mai prompt cu ceea ce este obiecth. Totuşi, această atitudine are de asemenea efectul ascunderii experienţelor morţii aparente, devreme ce foarte puţini doctori îşi fac obiceiul de a întreba de senzaţiile şi simţămintele *t* pacientului pe care l-au readus la viaţă din moartea clinică. Din cauza acestei atitudini, aş zice că doctorii, care în teorie ar fi grupul de oameni care ar trebui să descopere experienţele morţii aparente, nu sunt de fapt mult mai dispuşi să asculte aceste experienţe decât sunt alte-persoane.

Aţi detectat vreo diferenţă între bărbaţi şi femei în legătură cu acest fenomen?

Pare că nu există niciun fel de diferenţă în conţinutul sau tipul de experienţe raportate de bărbaţi şi cele ale femeilor. Am găsit atât bărbaţi cât şi femei care au descris fiecare câte ceva din aspectele comune ale întâlnirilor cu moartea aparentă, care au fost discutate şi nu există niciun element care ar părea să cântărească mai mult sau mai puţin în ’rapoartele bărbaţilor faţă de cele ale femeilor.

Şi totuşi sunt diferenţe între’ subiecţii bărbat şi femeie. În ansamblu, bărbaţii care au avut astfel de experienţe sunt mult mai reţinuţi în a discuta "despre ele decât’femeile. Mult mai mulţi bărbaţi decât femei mi-au povestit despre experienţele lor pentru ca să nu răspundă apoi scrisorilor mele sau telefoanelor atunci când încercam să continui cu un interviu mai pe larg. Mult-mai mulţi bărbaţi decât femei au făcut remarci de genul acesta: „Am încercat să uit, să scot aceasta din amintirea mea" adesea referindu-se la teama de ridicol sau pretinzând că emoţiile implicate în experienţă erau prea copleşitoare pentru a şi le reaminti.

Deşi nu pot oferi nicio explicaţie acestui fapt, ; se pare că nu sunt singur în observarea ei. Dr. Russell Moores, un cercetător psiholog notabil, mi-a spus că el şi alţi cercetători au observat acelaşi lucru. Aproximativ numai o treime din bărbaţi, în comparaţie cu femeile, vin să le raporteze o experienţă psihică.

Un alt fapt interesant este acela că un număr mai mare de astfel de experienţe (un număr mai mare decât s-ar presupune) au avut loc în timpul sarcinii. Din nou nu pot explica de ce. Poate numai pentru că sarcina este în sine însăşi o stare psihologică mai riscantă în mai multe feluri, o stare în care sunt posibile mult mai multe complicaţii medicale. Dublat de faptul că numai femeile sunt gravide şi că ele sunt mai puţin reţinute decât bărbaţii în a vorbi, aceasta ar putea explica frecvenţa experienţelor în timpul sarcinii.

De unde ştiţi dacă nu cumva toţi aceşti oameni vă mint?

Este foarte uşor persoanelor care nu au ascultat sau urmărit pe cei care au povestit asemenea experienţe ale morţii aparente în mod raţional, să

întreţină ipoteza că aceste relatări sunt minciuni. Totuşi, cred că mă aflu într-o poziţie unică. Am fost martorul unor momente în care am văzut adulţi maturi, stabili emoţional – atât bărbaţi cât şi femei – consumându-se şi plângând în timp ce povesteau aceste întâmplări prin care trecuseră cu ani în urmă, uneori cu trei decenii în urmă. Am detectat în vocile lor- sinceritate, căldură şi sentimente care nu pot fi prinse cu adevărat într-o reamintire (povestire) scrisă. Astfel, pentru mine, o idee care este imposibil a fi împărtăşită de mulţi adulţi, ipoteza că aceste relatări ar putea fi fabricaţii este cu totul exclusă.

Pe lângă greutatea propriei mele opinii mai există alte câteva consideraţii puternice care ar trebui să stea în faţa ipotezei fabricaţiei. Cea mai clară este aceea a dificultăţii în explicarea asemănării atâtor relatări. Oare cum pur şi simplu s-a întâmplat ca atâţia oameni să vină la mine cu aceeaşi minciună timp de 8 ani? înşelăciunea rămâne o posibilitate teoretică.

Este, desigur, posibil de imaginat ca o femeie în vârstă, respectabilă din Carolina de Nord, o studentă în medicină din New Jersey, un veterinar din Georgia şi mulţi alţii să se asocieze şi să conspire cu ani în urmă spre a elabora o farsă împotriva mea. Totuşi nu consider aceasta ca fiind posibil!

Dacă nu mint, poate că îşi reprezenta faptele într- un fel mult mai subtil. Oare nu este posibil ca, dealungul anilor, ei să fi elaborat povestirile lor?

Întrebarea scoate în evidenţă şi se referă la fenomenul psihologic foarte bine cunoscut în care o persoană poate începe cu o relatare destul de simplă a unei experienţe sau întâmplări, pentru ca apoi într-o perioadă de timp să o dezvolte într-o povestire foarte elaborată. La fiecare povestire către o persoană este adăugat un detaliu subtil, după ce uneori povestitorul ajunge să creadă el însuşi, aşa încât până la urmă povestea este atât de înflorită încât semăna foarte puţin cu cea originală.

Cred, însă, că acest mecanism nu a fost operativ în niciunul din cazurile pe care le-am studiat.. Mai întâi, relatările persoanelor pe care le-am intervievat foarte curând după experienţa lor – în unele cazuri, în timp ce erau încă în refacere în spital – sunt de acelaşi tip cu cele ale unor persoane care au povestit experienţe care au avut loc cu decenii în urmă.

Mai mult, în câteva cazuri, persoanele respective îşi scriseseră descrierile experienţelor lor imediat după ce ele se întâmplaseră şi mi le-au citit din însemnările lor în timpul interviului. Din nou şi aceste descrieri sunt de acelaşi fel ca şi cele care sunt repovestite din memorie după mulţi ani. De asemenea, este faptul că adesea am fost cel dintâi sau a doua persoană căreia i se relata experienţa respectivă şi atunci numai cu mare repulsie chiar şi în cazurile în care experienţa avusese loc cu ani înainte. Deşi ar fi fost puţine ocazii sau de loc pentru dezvoltarea lor în asemenea cazuri, totuşi, aceste relatări nu sunt diferite ca grup de cele care mi-au fost spuse din nou (de mai multe ori), dealungul câtorva ani. În sfârşit, este foarte posibil ca în multe cazuri *să* se fi întâmplat invers. Ceea ce medicii psihiatri numesc „suprimare" ' este un mecanism mental prin care se face un efort conştient de a controla amintirile nedorite sau gândurile nedorite sau de ale scoate din conştiinţă. În numeroase ocazii în'timpul interviurilor, unele persoane au făcut anumite remarci care indică puternic că avusese loc o suprimare. De exemplu, o femeie care-mi raportase o experienţă foarte elaborată care avusese loc în timpul „morţii" ei, spune „Simt că au fost mai multe dar nu mi le mai pot aminti pe toate. Am încercat să le suprim pentru că ştiam că oamenii nu mă vor crede oricum". Un bărbat care suferise un stop cardiac în timpul unei operaţii, pentru o rănire gravă în Vietnam, povestea dificultatea lui în a reacţiona emoţional faţă de experienţele sale în afara trupului: „Chiar şi acum devin foarte şocat atunci când încerc să le povestesc... Simt că sunt atâtea pe care nu mi le mai amintesc. Am încercat să uit totul". Pe scurt, se pare, foarte clar că înflorirea nu a fost un factor foarte semnificativ în dezvoltarea acestor povestiri.

Oare toţi aceşti oameni au avut o credinţă religioasă înainte de experienţele lor? Dacă da, atunci oare aceste experienţe nu au fost modelate după credinţele şi fondul lor religios?

Par a fi într-o oarecare măsură. Aşa cum a fost menţionat, mai devreme, deşi descrierea fiinţei de lumină este invariabilă, identitatea atribuită ei variază, aparent ca o funcţiune a fondului religios al individului. Totuşi, după toată cercetarea mea, nu am auzit nicio referinţă la un rai sau iad ca

cele imaginate de obicei şi la care suntem expuşi în societate. Într- adevăr, multe persoane au subliniat cât" au fost de deosebite experienţele lor de ceea ce se aşteptau în cursul educaţiei lor religioase. O femeie care a „murit" raporta: „Am auzit în totdeauna că atunci când mori, vezi atât raiul cât şi iadul, dar eu nu am văzut niciunul din ele". O altă doamnă care avusese o experienţă în afara trupului după răniri • grave spunea: _ „Lucrul, ciudat a fost că eu fusesem educată în cursul creşterii mele religioase cu convingerea că în momentul când mori ajungi imediat la aceste porţi frumoase, la aceste porţi de perle. Dar eu m-am învârtit în jurul, trupului meu fizic şi acesta a fost totul! Eram, pur şi simplu intrigată".

Mai mult, în foarte puţine situaţii au fost rapoarte ale unor persoane care nu avuseseră nicio credinţă religioasă sau vreo educaţie de acest fel înainte de experienţele lor, iar descrierile lor nu par să difere în conţinut de cele ale unor persoane care au avut credinţe religioase foarte puternice. În câteva cazuri, persoane care fuseseră expuse unor doctrine religioase pe care le-au respins la acea vreme a vieţii lor, au ajuns să dobândească sentimente religioase de o nouă adâncime după experienţa lor. Alţii spun că deşi citiseră scrieri religioase, ca de exemplu BIBLIA, nu le înţeleseseră cu adevărat, nu înţeleseseră anumite lucruri din ele decât după experienţele lor cu moartea aparentă.

Ce fel de legătură, dacă există vreuna, au experienţele pe care le-aţi studiat cu posibilitatea reîncarnării?

Nimeni din cei cu care am discutat nu mi-am indicat cum că ar avea loc reîncarnarea. Totuşi este important să ţinem minte că niciunul dintre ei nu o exclude automat. Dacă eventual ar avea loc aşa ceva, pare că ar trebui să existe un interludiu într-o altă realitate între timpul separării de trupul cel vechi şi intrarea în cel nou. Dar, tehnica intervievării celor care se întorc din moartea aparentă nu ar fi modul potrivit pentru studierea reîncarnării, oricum.

Alte metode pot şi au fost încercate în cercetarea reîncarnării. De exemplu, unii au încercat tehnica „agresiunii vârstei înaintate". Un subiect este hipnotizat şi i se sugerează să se întoarcă mintal în perioade

succesive mai timpurii din viaţa lui. Atunci când atinge timpul celor mai din fragedă copilărie amintiri, i se spune să încerce a merge chiar şi dincolo de acestea! în acel moment, multe persoane încep să povestească întâmplări din viaţa anterioară, în timpuri anterioare şi la distanţă în spaţiu. În anumite cazuri, astfel de relatări se pot verifica cu o acurateţe remarcabilă. S-a întâmplat aceasta chiar şi atunci când poate fi stabilit că subiectul nu ar fi putut cunoaşte pe nicio cale obişnuită întâmplările, persoanele şi locurile pe care le descrie atât de exact. Cazul lui Bridey Murphy este cel mai faimos, dar sunt multe altele, unele chiar mai impresionante şi mai bine documentate care nu sunt bine cunoscute. Cititori care vor să se intereseze mai mult despre această problemă pot citi studiul excelent al lui JAN STEVENSON *„Tweniy Cases Suggestire of reincarnauon”.* Demn de notat este şi faptul că *„Cartea tibetană a morţilor”,* care redă atât de exact, stadiile întâlnirilor cu moartea aparentă, spune că reîncarnarea are loc mai târziu, după întâmplările relatate de subiecţii mei.

Aţi luat vreodată interviu cuiva care a avut o experienţă a morţii aparente în legătură cu încercarea de sinucidere? Dacă da, atunci a fost acea experienţă cât de cât diferită?

Cunosc câteva cazuri în care încercarea de sinucidere a fost cauza „morţii” aparente. Aceste experienţe au fost caracterizate de toţi ca fiind neplăcute.

Aşa cum a spus o femeie: „Dacă laşi aici un suflet chinuit, atunci va fi acolo un suflet chinuit”.

Pe scurt, ei raportează că conflictele de care încercau să scape prin încercarea de sinucidere erau prezente şi acolo, dar cu nişte complicaţii sporite. În starea lor în afara trupului nu puteau face nimic cu problemele lor dar mai trebuiau să vadă şi consecinţele nefericite care rezultau din faptele lor.

Un bărbat descumpănit de moartea soţiei sale a „murit” împuşcându-se şi a fost apoi readus’ la viaţă. El afirmă:

„Nu am mers acolo unde era soţia mea. Am mers într-un loc îngrozitor... Am văzut imediat greşeala pe care o făcusem... m-am gândit – aş vrea să

nu fi făcut aceasta”.

Alţii care au trecut prin această stare de „închisoare” neplăcută au remarcat că au avut senzaţia că vor fi acolo o lungă perioadă de timp. Aceasta a fost pedeapsa lor pentru „încălcarea legilor” prin încercarea de a se elibera în mod prematur de ceea ce a fost, de fapt, o „însărcinare” – de a îndeplini un anumit scop în viaţă.

Astfel de remarci coincid cu ceea ce mi-a fost raportat de multe persoane care au murit din alte cauze dar care au spus că, pe când erau în acea stare, li s-a sugerat că sinuciderea era un act foarte nefericit care era urmat de o pedeapsă severă. Un bărbat care a avut- o experienţă a morţii aparente* după un accident spunea:

„Pe când eram acolo am avut sentimentul că cele două lucruri care-mi erau interzise ar fi să mor sau să omor o altă persoană. Dacă aş fi comis o sinucidere, aş fi aruncat darul vieţii pe care mi l-a dat Dumnezeu. A ucide pe altcineva ar fi amestecarea mea în scopul lui Dumnezeu pentru acel individ”.

Astfel de sentimente, care mi-au fost exprimate în mai multe relatări separate, sunt identice cu cele încorporate în cele mai vechi argumente teologic şi moral împotriva sinuciderii – unul Care apare în mai multe forme în scrierile unor gânditori variaţi ca St. Tomas de Aquino, Locke şi Kant. O sinucidere, în viziunea lui Kant, acţionează în contra scopurilor lui Dumnezeu şi cel ce o face apare ca un rebel împotriva creatorului.

Aquino afirmă că viaţa este un dar de la Dumnezeu şi că este prerogativul lui Dumnezeu şi ou al omului, de a o lua înapoi.

Discutând acestea eu nu vreau, totuşi, să fac o judecată morală a sinuciderii. Eu raportez doar ceea ce alţii mi-au povestit în legătură cu experienţa lor.

Sunt acum în procesul pregătirii unei a doua cărţi în legătură cu experienţele morţii aparente, în care se va discuta mai pe larg despre această temă împreună cu altele.

Aveţi vreun caz de îmbinare de culturi diferite?

Nu, nu am avut. De fapt unul din motivele pentru care spun că studiul meu nu este „ştiinţific” este acela că grupul de indivizi pe care i-am

ascultat nu este o mostră întâmplătoare a fiinţelor umane. Aş fi foarte interesat să aud de experienţe ale morţii clinice la Eskimoşi, la Indienii Kwakin, la oamenii din tribul Watusi şi aşa mai departe. Dar, din motive geografice şi ale altor limitări, nu am fost în stare să localizez niciun astfel de caz.. Există vreun exemplu istoric de fenomene ale • morţii aparente?

După câte ştiu eu, nu există. Totuşi de când m-am ocupat din plin cu cazurile contemporane, pur şi simplu nu am avut timpul adecvat spre a mă ocupa de această problemă. De aceea nu aş fi surprins deloc să găsesc astfel de rapoarte, să aflu că ele au fost povestite în • trecut. Pe de altă parte bănuiesc că experienţele morţii aparente au fost mult mai comune în cele câteva decenii din trecutul apropiat decât în perioadele mai timpurii. Motivul acestei bănuieli este pur şi simplu acela că numai în timpuri destul de recente a devenit accesibilă tehnologia avansată a resuscitării. Mulţi din cei care au fost readuşi la viaţă în era noastră (în vremea noastră) nu ar fi supravieţuit în alte perioade. Injecţiile cu adrenalină în inimă, injecţii care dau un şoc inimii şi inima artificială, precum şi plămânii mecanici sunt exemple ale unor astfel de progrese medicale.

Aţi cercetat dosarele medicale ale subiecţilor dumneavoastră? „Da, pe măsura posibilităţii. În cazurile în care am fost invitat să le cercetez, dosarele purtau declaraţiile persoanelor implicate. În câteva cazuri, şi din cauza trecerii timpului, sau morţii persoanelor care au făcut -resuscitarea, dosarele nu sunt accesibile, ’ Rapoartele pentru care nu sunt accesibile dosare mai substanţiale” nu sunt diferite de cele în care alte dosare sunt ’accesibile.

În multe situaţii, atunci când nu erau accesibile asemenea dosare medicale, m-am folosit de mărturia altora – prieteni, doctori, rude ale persoanei – în legătură cu felul în care a avut loc evenimentul morţii aparente.

Am auzit că după 5 minute nu mai este posibilă, resuscitarea; dumneavoastră spuneţi că în câteva din cazurile acestea persoanele au fost „moarte” mai mult – până la 20 de minute. Cum este posibil aceasta?

Majoritatea numerelor şi cantităţilor pe care le auzim citate în practica medicală sunt mijloace, medii, şi nu trebuie să fie socotite ca absolute.

Cifra de 5 minute pe care o auzim adesea citată reprezintă o ’ cifră medie. Este o regulă clinică a nu se încerca resuscitarea după 5 minute pentru că, în majoritatea cazurilor, înainte de acest timp are loc o leziune a creierului din lipsă de oxigen. Totuşi, de vreme ce aceasta este regula majorităţii, se poate aştepta ca anumitele cazuri să cadă fie într-o parte fie în cealaltă a ei.

Am găsit de fapt cazuri în care a avut loc resuscitarea (readucerea la viaţă) după douăzeci de minute şi nu exista niciun semnal leziunii creierului.

Oare a fost vreunul din aceşti oameni mort cu adevărat?

Unul din principalele motive pentru care această întrebare este atât de producătoare de confuzie şi greu de primit un răspuns este faptul că ea reprezintă o chestiune de semantică ce implică înţelesul cuvântului „mort”. Aşa cum descoperă recenta controversă fierbinte în legătură cu transplantarea de organe, definiţia „morţii” nu este nicidecum stabilită, chiar şi pentru profesionişti din domeniul medicinii. Criteriile morţii variază nu numai între oamenii de rând şi medici dar şi între medici şi chiar de la spital la spital. Astfel răspunsul la această întrebare va depinde de ceea ce se socoteşte a fi „mort”. Aci cred că ar fi de folos să ne aruncăm privirea asupra a trei definiţii şi să le comentăm puţin.

1. „Moartea” ca o absenţă a unor semne vitale clinic detectabile.

Unii vor vrea să spună că o persoană este „moartă” dacă inima îi încetează să mai bată şi nu mai respiră pentru o perioadă mai lungă de timp, presiunea sângelui scade atât, încât nu se mai poate citi, pupilele i se dilată, iar temperatura corpului scade etc. Aceasta este definiţia clinică şi a fost folosită atât de medici cât şi de oamenii de rând de multe secole. De fapt, majoritatea celor care au fost vreodată pronunţaţi morţi au fost socotiţi aşa pe baza acestui criteriu.

Nu există nicio îndoială că acest standard clinic a fost întâlnit în majoritatea cazurilor pe care le-am studiat.

Atât mărturia medicilor cât şi dovezile dosarelor medicale sprijină în mod adecvat ideea că „moartea” în acest sens a avut cu adevărat loc.

2. „Moartea” ca o absenţă a activităţii undelor creierului.

Progresul tehnologiei a adus cu sine dezvoltarea unor tehnici mai sensibile pentru detectarea proceselor biologice, chiar şi a celor, care nu ar putea fi observate imediat. Electroencefalograful (E.E.G.) este un aparat care amplifică şi înregistrează potenţialul electric momentan al creierului.

Recent, era la modă obiceiul de a baza aprecierea morţii „reale” pe absenţa activităţii electrice din creier, activitate determinată de graficele E.E.G.-

Evident, în toate cazurile de resurescitare cu care m-am ocupat a existat o urgenţă extremă. Nu a fost timp pentru instalarea unui E.E.G.; personalul medical era, pe bună dreptate, interesat -să facă tot posibilul spre a readuce pacientul la viaţă. Astfel, cineva ar putea obiecta că niciuna din aceste persoane nu poate fi apreciată că ar fi fost „moartă”.

Totuşi, să presupunem un moment Că au fost obţinute grafice „nule” în citirile de la E.E.G. Într-un procentaj mare al persoanelor care au fost socotite moarte şi au fost apoi resuscitate. Oare acest fapt ar adăuga chiar atât de mult aici? Cred că nu din trei motive..

Mai întâi, încercările de resuscitare sunt întotdeauna urgenţe, care durează cel mult 30 de minute. Instalarea unui aparat E.E.G. Este o sarcină foarte complicată tehnic şi este foarte frecvent chiar şi pentru un tehnician experimentat să lucreze cu el câtva timp pentru a obţine citiri corecte chiar şi în cele mai bune condiţii, într-o urgenţă, cu confuzia ei, ar exista probabil o posibilitate crescută de greşeli. Astfel, chiar dacă cineva ar putea prezenta astfel de grafic E.E.G-ul pentru dosarul unei persoane despre care se spune că a avut o experienţă a morţii aparente, totuşi ar fi posibil pentru un critic să spună – cu dreptate – că graficul ar putea să nu fie corect.

În al doilea, rând, chiar cea mai minunată maşină pentru detectarea undei electrice a creierului, corect instalată, nu ne face să fim infailibili atunci când determinăm dacă resuscitarea este sau nu posibilă în -anumite cazuri. S-au obţinut grafice EEG nule chiar şi la persoane care au fost mai târziu resuscitate. Doze prea mari de medicamente, care sunt calmante ale sistemului nervos central, ca şi hipotermia (temperatura

joasă a trupului) au dus amândouă la acest fenomen.

În al treilea rând, chiar dacă aş putea găsi un caz în care s-ar stabili că aparatul a fost instalat corect, ar fi totuşi o problemă. Cineva ar putea spune că nu se poate dovedi că experienţa morţii aparente raportată a avut loc în timpul în care graficul E.E.G. Era nul, ci mai degrabă înainte sau după aceasta. De aici trag concluzia că E.E.G-ul nu este foarte valoros în acest studiu de cercetare.

3. „Moartea" ca o pierdere ireversibilă a funcţiilor vitale.

Alţii vor adopta o definiţie şi mai restrânsă, susţinând că nu se poate spune despre o persoană că a fost vreodată „moartă", indiferent cât de mult timp au fost nedetectabile clinic simptomele vitale şi indiferent cât de mult timp graficul E.E.G. A fost-nul, dacă după aceea a fost readusă la viaţă. Cu alte cuvinte, pentru ei „moartea" este definită ca starea trupului din care este imposibil să mai fi readus la viaţă.

Este evident că potrivit acestei definiţii niciunul din cazurile mele nu ar putea fi calificate ca morţi, devreme ce în toate cazurile *a* fost implicată resuscitarea.

Am văzut, prin urmare, că răspunsul la întrebare depinde de ce înţelegem prin cuvântul „mort". Trebuie să se reţină că deşi acesta este o parte a unei dispute semantice, este totuşi, fără îndoială, o chestiune importantă, pentru că toate trei definiţiile încorporează importante, introspecţii. De fapt, într-o anumită măsură aş fi de acord cu cea de a treia şi cea mai restrânsă definiţie. Deşi în acele cazuri în care inima nu mai bătea pentru perioade mai lungi de- timp, ţesuturile trupului, în special creierul, trebuia să fi fost oarecum aprovizionate cu oxigen şi "hrană în majoritatea timpului.

Nu este necesar să se presupună că în vreunul din aceste cazuri ar fi fost violată legea fiziologiei sau biologiei. Pentru ca resuscitarea să aibă loc, trebuie să fi avut loc în celulele trupului oarecare activitate biologică reziduală, chiar dacă simptomele ei nu au fost detectabile clinic de metodele folosite. Totuşi, se pare că în prezent este imposibil a determina exact când nu este momentul niciunui semn. Poate să varieze, foarte bine, de la individ la individ şi nu este probabil un punct fix ci o limită în

continuă schimbare. De fapt, cu câteva decenii în urmă majoritatea celor cu care am discutat nu ar fi putut să fie readuşi la viaţă; în viitor, s-ar putea să devină accesibilă o tehnică menită să ne ajute să readucem la viaţă oameni care nu pot fi salvaţi astăzi.

De aceea, haideţi să presupunem că moartea este o separare a spiritului de trup şi că mintea nu trece în alte medii de existenţă în acest moment. Ar urma să existe un oarecare mecanism prin care sufletul' (mintea) este eliberat (a) prin moarte. Totuşi nu există o bază pe seama căreia cineva ar putea presupune că acest mecanism lucrează-exact de acord cu ceea ce avem în vremea noastră, cu ceea ce noi azi socotim ca fiind punctul fără întoarcere. Nici nu am putea să presupunem că se creează perfect în fiecare situaţie, nu putem presupune aceasta, mai mult decât trebuie să presupunem că orice sistem trupesc lucrează întotdeauna perfect. Poate că acest mecanism ar putea să intre în acţiune chiar înainte de orice criză fiziologică, permiţând câtorva persoane o scurtă scânteiere a altor realităţi. Aceasta ar putea să ajute la evaluarea rapoartelor acelor persoane care au avut reluări ale vieţii, experienţe în afara trupului etc, atunci când au simţit sigur că urmau să moară, chiar înainte de a se fi întâmplat orice rană fizică.

Tot ceea ce vreau să pretind în ultimă instanţă este aceasta. Oricare ar fi punctul în care s-ar spune că este moarte iremediabilă – fie în trecut, prezent sau viitor – cei cu care am discutat au fost mult mai aproape de moarte decât majoritatea celorlalte fiinţe umane. Numai pentru acest motiv, eu sunt foarte binevoitor'să ascult ceea ce au de spus.

Într-o analiză finală, totuşi, este chiar fără rost) a găsi neajunsuri definiţiei precise a „morţii" – ireversibilă sau altfel – în contextul acestei discuţii. Persoanele care ridicau astfel de> obiecţiuni morţii aparente par să aibă în minte ceva mai de bază. Ele socot că atâta vreme cât rămâne o posibilitate ca să fi fost o oarecare activitate biologică reziduală în trup, atunci acea activitate ar fi putut să cauzeze acea» experienţă. Ei bine, eu am recunoscut, mai devreme, că trebuie să fi fost o oarecare funcţie biologică reziduală în trup în toate cazurile. Astfel, chestiunea dacă ar fi fost sau nu o „moarte" adevărată se reduce la o altă problemă mai de

bază: dacă funcţiunea biologică reziduală poate conta sau nu la întâmplarea experienţelor. Cu alte cuvinte:} Nu sunt oare posibile alte explicaţii? (adică, altele decât cele ale supravieţuitorilor morţii trupului).

Aceasta ne conduce, la rândul ei, la tema capitolului următor.

5. EXPLICAŢII

Desigur că sunt accesibile şi alte „explicaţii” alternative ale fenomenelor de moarte aparentă. De fapt, din punct de vedere pur filosofic ar putea fi construită o infinitate de ipoteze spre a explica orice experienţă, observaţie sau fapt. Aceasta înseamnă, că cineva ar putea să alcătuiască continuu astfel de explicaţii teoretic valabile pentru tot ceea ce vrea să explice. Este la fel în cazul experienţelor morţii aparente, când pot apare tot felul de explicaţii şi soluţii.

Din multe feluri de explicaţii care ar putea fi propuse teoretic, există câteva care au fost sugerate destul de frecvent în schimburile de păreri ale conferinţelor mele. Mă voi ocupa cu cele mai comune din aceste explicaţii precum şi cu una care, deşi nu mi-a fost propusă niciodată, s-ar putea foarte bine să existe. Le-am împărţit în mod arbitrar în trei categorii: supranaturale, naturale (ştiinţifice) şi psihologice.

Explicaţii supranaturale

Într-una din conferinţele mele, cineva a propus explicaţii demonice ale experienţelor morţii aparente, sugerând că experienţele erau fără îndoială conduse (dirijate) de forţe inamice (duşmane). Ca un răspuns la asemenea explicaţii pot spune numai aceasta. Mie mi se pare că cea mai bună cale de a distinge între experienţe dirijate de Dumnezeu sau de Satana ar fi să vezi ce spune şi ce face persoana implicată, după experienţă.

Presupun că Dumnezeu ar încerca să-i facă pe cei cărora le apare să fie iubitori şi iertători. Satana le-ar spune probabil să urmeze calea urii şi distrugerii. Ceea ce este foarte limpede este faptul că subiecţii mei s-au întors înapoi la viaţă cu un angajament reînnoit să urmeze prima cale şi să o respingă pe a doua.

În lumina tuturor maşinaţiilor pe care ar fi trebuit să le îndeplinească un demon ipotetic (imaginat, presupus) spre a-şi înşela victima nefericită (şi cu ce scop?) el a eşuat cu siguranţă în mod mizerabil – după câte pot spune eu – în încercarea lui de a face emisari convingători ai programului său.

Explicaţii naturale (ştiinţifice)

1. Explicarea farmacologică

Unii sugerează că experienţele morţii aparente sunt cauzate de medicamente administrate persoanei în momentul crizei. Plauzibilitatea de suprafaţă a acestei poziţii derivă din mai multe fapte. De exemplu, este ştiut în general de către majoritatea oamenilor-de ştiinţe medicale şi oameni de rând că anumite medicamente cauzează stări şi experienţe iluzionale şi halucinante. Mai mult, trecem acum printr-o perioadă în care există un interes intens pentru problema abuzului de droguri şi o mare atenţie • publică a fost îndreptată asupra folosirii ilegale a drogurilor ca L.D.S., marijuana şi aşa mai departe, care într-adevăr par că ar cauza astfel de episoade halucinante. În sfârşit, există faptul că multe din drogurile acceptate chiar medical sunt asociate cu diferite efecte asupra minţii, efecte care ar putea să se asemene cu întâmplările experienţei morţii.

De exemplu, drogul Ketamina (sau cycionexanona) este un anestezic intravenos cu efecte care sunt similare în anumite privinţe cu experienţele în afara trupului. Este clasificat ca un anestezic „disociant" pentru că în timpul inducţiei pacientul poate deveni absent nu numai la durere dar şi la mediu ca întreg. Se simte „discociat" de mediul lui, inclusiv părţile propriului trup – picioare, braţe şi aşa mai departe. Pentru un timp după revenire, poate să rămână cu dereglări psihologice, inclusiv halucinaţii şi vise foarte vii. (Notaţi că unele persoane au folosit chiar acest cuvânt – „disociere" —spre a caracteriza sentimentele lor pe timpul stării în afara trupului).

Pentru a mă edifica mai bine, am strâns câteva relatări de la persoane care, pe timpul cât erau sub influenţa anesteziculuі, au avut ceea ce au identificat simplu ca un tip halucinant de viziuni ale morţii. Dar să vă dau

un exemplu:

„S-a întâmplat cândva în jurul vârstei de 15-16 ani; mă aflam la dentist pentru o plombă şi mi s-a administrat anestezicul obişnuit. Eram oarecum nervoasă pentru că mă temeam că nu mă voi mai trezi. În timp ce începea să-şi facă anestezia efectul, am simţit că parcă mergeam în jur într-o spirală. Nu era ca şi cum mă învârteam, ci parcă scaunul dentistului se mişca în sus în forma unei spirale şi mergea tot mai sus.

Totul era foarte strălucitor şi alb şi ajungând la vârful spiralei, mi-au ieşit înainte îngeri ca să mă ia spre rai. Folosesc pluralul „îngeri”- pentru că era foarte vag dar sunt sigur că erau mai mulţi. Şi totuşi nu pot spune câţi.

La un moment dat, dentistul şi asistenta vorbeau î între ei despre o altă persoană, iar eu i-am auzit, dar în momentul în care terminau o propoziţie’nu-mi mai puteam aduce aminte începutul ei. Dar ştiam că vorbeau şi făcând aceasta, ecoul cuvintelor răsuna de jur împrejur. Era un ecou care părea să se îndepărteze, ca în munţi. Îmi amintesc că parcă îi auzeam de sus, pentru că simţeam că eram sus, mergând spre cer.

Aceasta este tot ce-mi amintesc cu excepţia faptului că nu mă temeam şi nu eram în panică la gândul morţii. În acel moment al vieţii mă temeam de iad, dar când s-a întâmplat aceasta nu era nicio îndoială în mintea mea că mergeam în rai. Mai târziu am fost foarte surprinsă că gândul morţii nu m-a deranjat, dar până la urmă am ajuns la concluzia că gazul m-a făcut cu totul fără grijă. Am pus totul pe seama lui. Era *un lucru atât de vag. Nu am rămas în el după aceea".

Notaţi că există câteva puncte de asemănare între această experienţă şi altele care au fost socotite reale de cei cărora li s-a întâmplat. Această femeie descrie o lumină albă strălucitoare, împreună cu alţii, care erau acolo spre a o lua dincolo şi lipsa de grijă pentru faptul că era moartă. Mai sunt apoi două aspecte care sugerează o experienţă în afara trupului: impresia că a auzit vocile dentistului şi asistentei dintr-o poziţie deasupra lor şi senzaţia că „plutea”.

Pe de altă parte, alte detalii ale acestei povestiri sunt foarte atipice (neobişnuite) experienţelor morţii aparente care sunt raportate ca având loc în mod real. Lumina strălucitoare nu este personificată şi nu au loc*

sentimente inefabile de pace şi fericire. Descrierea lumii de după moarte este foarte literală şi, cum spune ea, de acord cu educaţia ei religioasă. • Fiinţele care au întâmpinat-o sunt identificate cu „îngerii" şi vorbeşte despre mergerea într-un „rai" care este localizat într-o direcţie în sus, spre care se îndrepta ea. Ea neagă posibilitatea vederii trupului sau fiinţei în vreun alt fel de trup şi simte că scaunul dentistului şi nu propria-i mişcare era sursa mişcării ei rotative. Ea subliniază repetat caracterul vag al experienţei sale şi aparent această experienţă nu are niciun efect asupra credinţei sale în viaţa de apoi. (De fapt ea are acum îndoieli în legătură cu supravieţuirea dincolo de moartea trupului). În compararea rapoartelor în care experienţa este atribuită numai unui drog cu cele ale experienţelor morţii aparente raportate ca reale, este nevoie să se menţioneze mai multe puncte.

Întâi de toate, aceia care au descris astfel de experienţe cu drogul nu sunt nici mai mult nici mai puţin romantici, imaginativi, inteligenţi sau stabili decât persoanele care- raportează experienţe ale morţii aparente „reale". În al doilea rând, aceste experienţe induse de droguri sunt extrem de vagi. În al treilea rând, povestirile variază între ele însele şi de asemenea, destul de clar, în raport cu viziunile „reale" ale morţii aparente. Ar trebui să spun că în alegerea cazului specific pentru tipul de experienţă „anestezică", în mod deliberat am ales- pe acela care *se aseamănă cel mai mult* cu grupul experienţelor „reale". Astfel, eu aş sugera că, în general, există foarte mari diferenţe între aceste două tipuri de experienţe.

Mai mult, există mulţi factori adiţionali care stau împotriva explicaţiei farmacologice a fenomenelor morţii aparente. Cel mai semnificativ este faptul că în multe cazuri nu fusese administrat anterior experienţei niciun drog, iar, în unele cazuri, nici după evenimentul morţii aparente. De fapt, multe persoane au specificat că experienţa a avut loc în mod clar înaintea oricărei medicaţii (înaintea administrării oricărui medicament), în unele cazuri cu mult înainte ca ei să fi obţinut vreun fel de asistenţă medicală.

Chiar şi în acele situaţii în care au fost administrate droguri terapeutice în preajma evenimentului morţii aparente, varietatea drogurilor folosite

pentru diferiţi pacienţi este enormă. Ele variază de la substanţe ca aspirina, prin antibiotice şi hormonul adrenalină până la anestezice locale şi gazoase. Majoritatea acestor droguri nu sunt asociate cu sistemul nervos central sau cu efectele psihice. Ar trebui să menţionăm de asemenea că nu există diferenţe ca grupuri între experienţele relatate de cei cărora nu li s-a dat niciun fel de drog şi cele relatate de cei care au fost sub variate tipuri de medicaţie.

În sfârşit, voi nota fără niciun comentariu că o femeie care a „murit" de două ori, în ocazii separate de câţiva ani a atribuit *lipsa* unei experienţe prima dată tocmai condiţiei de anestezie. A doua oară, când nu era sub influenţa vreunui drog, ea a avut o experienţă, foarte complexă.

Una din presupunerile farmacologiei medicale moderne, care pare să fi câştigat acceptarea marei mase a oamenilor de rând din societatea noastră, este aceea că drogurile psihoactive *cauzează* episoadele psihice cu care este asociată folosirea lor. De aceea, aceste evenimente psihice sunt considerate a fi „nereale", „halucinante", „iluzorii" sau „numai în minte". Trebuie totuşi reţinut faptul că această părere nu este nicidecum universal acceptată; există o altă părere despre relaţia dintre droguri, şi experienţele ce urmează folosirii lor.

Mă refer la folosirea în scop de iniţiere şi de explicaţie, a ceea ce noi numim, droguri „halucinogene". De-a lungul timpului oamenii s-au îndreptat spre astfel de compuşi psihoactivi în dorinţa lor de a dobândi alte stări de conştiinţă şi de a atinge alte planuri ale realităţii. (Pentru o expunere contemporană vie şi fascinantă a trei părţi a folosirii drogurilor a se vedea cartea lui ANDREW WEIL The Natural Mind).

Astfel, folosirea drogurilor a fost asociată de-a lungul istoriei nu numai cu medicina şi tratarea bolilor, dar şi cu religia şi dobândirea iluminării. De exemplu, în binecunoscutul' ritual al cultului peyot găsit printre indienii americani din apusul S.U.A., se consumă planta de cactus peyot (care conţine mer- calină) cu scopul de a avea viziuni şi iluminare religioasă. Astfel de culte similare există peste tot în lume, iar membrii lor împărtăşesc credinţa că drogul pe care-l folosesc asigură mijloacele de trecere în alte dimensiuni ale realităţii. Presupunând ca valid acest punct

de vedere, se poate admite ipoteza că folosirea drogurilor" ar fi numai o cale de trecere prin multe altele care- conduc la- obţinerea iluminării şi la descoperirea altor planuri de existenţă. Atunci experienţa muririi ar putea fi-un alt astfel de drum şi toate acestea ar ajuta să apreciem în ce măsură se aseamănă experienţele induse de droguri ca cea dată mai sus, cu experienţele morţii aparente.

2. Explicaţii fiziologice

Fiziologia este ramura biologiei care se ocupă cu funcţiunile celulelor, ale organelor şi ale trupurilor întregi, ale fiinţelor *vii* şi cu interrelaţia între aceste funcţiuni. O explicaţie fiziologică a fenomenelor morţii aparente pe care am auzit-o propusă adesea ’este că, din moment ce se întrerupe alimentarea creierului cu oxigen în timpul morţii clinice sau din cauza câtorva alte situaţii severe (grave) ale organismului, fenomenele percepute trebuie să reprezinte un fel de ultime spasme compensatoare ale creierului....

Principala greşeală a acestei ipoteze este aceasta: Aşa cum se poate vedea experienţelor muririi, raportate mai devreme, multe din experienţele morţii aparente au avut loc înainte de orice pericol fiziologic de tipul celui cerut mai sus. Într-adevăr, în câteva cazuri nu a fost niciun fel de rănire trupească în timpul întâlnirii. Dar, orice element care apare în cazuri de rănire gravă poate fi găsit şi în alte situaţii în care nu a fost implicată rănirea.

3. Explicaţii neurologice

Neurologia este specialitatea medicală’ care se ocupă cu cauzele, diagnosticul şi tratarea bolilor sistemului nervos (adică creierul, coloana vertebrală şi nervii).

Astfel de fenomene ca cele raportate de persoane care aproape au murit apar şi În anumite condiţii neurologice. De aceea unii ar putea propune astfel de explicaţii neurologice ale experienţelor morţii aparente în termenii unor presupuse funcţionări greşite ale sistemului nervos al persoanei pe moarte. Dar să analizăm nişte paralele neurologice pentru două din cele mai izbitoare întâmplări ale experienţei muririi: „retrospectiva” instantanee a vieţii persoanei pe moarte şi fenomenul în

afara – trupului.

Am întâlnit în curtea spitalului de neurologie un pacient care mi-a descris o formă tipică de dezordine a creierului în care a văzut astfel de derulări ale întâmplărilor din viaţa lui anterioară.

„Prima dată când s-a întâmplat, priveam la un prieten de-al meu din cealaltă parte a camerei. Partea dreaptă a feţei sale deveni dintr-o dată oarecum strâmbă. Dintr-o dată a început o apariţie nedorită în conştiinţa mea cu scene ale unor lucruri care se întâmplaseră în trecut. Erau exact ca atunci când se întâmplaseră, vii, complet colorate şi tridimensionale. Simţeam că îmi era * greaţă şi am fost atât de uimit încât am încercat să evit imaginile. De atunci am avut mai multe atacuri de acest fel şi am învăţat să le las să- şi urmeze cursul. Cele mai apropiate paralele pe care le-aş" putea face sunt filmele de la televiziune de Anul Nou. Atunci se reiau pe ecran scene din întâmplările acelui an şi atunci când *vezi* una, ea trece fără ca să te poţi gândi la ea cu adevărat. Este la fel cu aceste atacuri. Văd ceva şi mă gândesc: „Ah, îmi amintesc aceasta". Încerc apoi să o păstrez în minte, dar urmează alta înainte de a putea face aceasta.

Imaginile sunt lucruri care s-au întâmplat cu adevărat. Nimic nu este schimbat. Totuşi când se termină este foarte dificil să-mi amintesc imaginile pe care le-am văzut. Uneori sunt aceleaşi imagini, alteori nu. În timp ce apar îmi amintesc: „Ah, acestea sunt cele pe care le-am mai văzut'", dar când se termină îmi este aproape imposibil să-mi amintesc ce erau. Nu par a fi întâmplări semnificative din viaţa mea. De fapt nu este niciuna. Toate par foarte triviale. Nu au loc într-un fel de ordine, nici măcar în ordinea în care au avut loc în viaţa mea. Pur şi simplu vin la întâmplare.

Atunci când apar imaginile, continui să văd ce se întâmplă în jurul meu, dar conştiinţa mea este scăzută. Nu sunt la fel de iute. Este ca şi cum o jumătate din mintea mea este ocupată cu imaginile, iar cealaltă este îndreptată asupra ceea ce fac. Cei care m-au văzut în acel timp spun că durează numai un minut, dar pentru mine pare secole".

Există anumite asemănări evidente între aceste situaţii, care fără îndoială erau cauzate de un centru de iritaţie din creier şi amintirea (reluarea) panoramică raportată de subiecţii morţii aparente. De exemplu

accesul acestui om a luat forma unor imagini vizuale care erau incredibil de vii şi realmente tridimensionale. Mai departe, imaginile pur şi simplu îi apăreau, fără vreo intenţie din partea sa. El relatează de asemenea că imaginile se perindau- cu mare rapiditate şi subliniază deformarea simţurilor sale faţă de timp care evolua în acelaşi timp cu accesul.

Pe de altă parte sunt şi diferenţe izbitoare. Spre deosebire de cele văzute în experienţele morţii aparente, în acest caz imaginile nu veneau în ordinea vieţii persoanei şi nici nu erau văzute cu toate odată într-o viziune unificatoare. Nu erau cele mai importante evenimente şi nici selecţiuni ale vieţii sale; el accentuează trivialitatea. Astfel ele nu par a-i fi prezentate cu scopuri de judecată sau de educaţie. În timp ce majoritatea subiecţilor cu moarte aparentă evidenţiază faptul că după „revista" văzută de ei îşi puteau reaminti întâmplările vieţii lor cu cea mai mare claritate şi cu mai mult detaliu decât înainte, acest om, afirma că nu-şi putea reaminti ce erau acele imagin, imediat *după* acces.

Experienţele în afara trupului au un analog neurologic *în* aşa numitele „halucinaţii autoscopice" (vedere de sine), care constituie subiectul unui articol excelent de Dr, N, Lukianowicz în revista medicală „Arhive de Neurologie şi Psihiatrie". În aceste viziuni stranii, subiectul vede o proiecţie a lui însuşi.

Această „dublură" ciudată imită expresiile faciale şi alte mişcări ale trupului original care este complet surprins şi confuz când vede dintr-o dată o imagine a lui însuşi la o distanţă de sine, de obicei în faţa sa. *Deşi* această experienţă este în mod clar oarecum asemănătoare viziunilor în afara trupului descrise mai sus, totuşi diferenţele cântăresc mult mai greu decât asemănările.

Fantoma autoscopică este întotdeauna percepută ca vie – uneori este socotită de subiect chiar mai vie şi mai conştientă decât el însuşi – în timp ce, în experienţele în afara trupului, trupul este văzut ca ceva fără viaţă, doar *o* coajă. Subiectul autoscopic îşi poate „auzi" dublura vorbindu-i, dându-i instrucţiuni, batjocorându-l şi aşa mai departe. În timp ce în experienţele în afara trupului trupul întreg este văzut (dacă nu este în parte acoperit sau altfel ascuns) dublura autoscopică este mult mai

frecvent văzută numai de la piept sau decât în sus. De fapt, copiile autoscopice au mult mai multe trăsături în comun cu ceea ce am numit trup spiritual decât cu trupul fizic care este văzut ca *o* persoană " pe moarte. Dublurile autoscopice, deşi văzute uneori în culori, sunt mult mai des descrise ca înmănunchiate, transparente şi fără culoare. Subiectul îşi poate vedea de fapt imaginea mergând prin uşi, sau prin alte obstacole fizice, aparent fără nicio dificultate.

Voi prezenta aici un caz de halucinaţie auto-scopică ce mi-a fost descrisă mie. Este unică prin aceea că în el sunt implicate simultan două persoane. „Cam pe la ora 11 într-o seară de vară, cu aproximativ doi ani înainte de a mă căsători, o conduceam acasă pe logodnica mea într-o maşină decapotabilă. Am parcat maşina în strada puţin luminată, în faţa casei şi amândoi am fost foarte surprinşi când, privind în sus în acelaşi timp, am văzut imagini imense reprezentându-ne pe noi, de la mijloc în sus, şezând unul lângă altul, în nişte copaci mari care atârnau deasupra drumului cam la aproximativ 100 de picioare înaintea noastră. Imaginile erau întunecate, aproape ca siluete şi nu puteam vedea prin ele deloc, dar oricum erau chiar replicile noastre. Niciunul din noi nu am avut nicio dificultate în a ne recunoaşte pe amândoi. Se mişcau în jur, dar nu în Imitaţia mişcărilor noastre, de vreme ce noi am rămas şezând şi privind la ele. Am făcut cam următoarele lucruri: Imaginea mea a luat o carte şi a arătat ceva în ea imaginii soţiei mele, iar ea s-a aplecat şi s-a uitat mai de aproape la carte.

Stând acolo, eu povesteam cele ce vedeam – îi spuneam soţiei ce vedeam că fac imaginile – iar ceea ce spuneam eu corespundea exact cu ceea ce văzuse şi ea. Apoi făceam invers. Îmi spunea ea ce vedea că făceau imaginile şi era exact ceea ce şi eu vedeam.

Am stat aşa mult timp – cel puţin 30 de minute, privind şi povestind" ’despre ceea ce vedeam. Cred că puteam continua aşa toată noaptea. Dar, soţia mea a trebuit să meargă înăuntru, astfel încât am mers împreună pe scări în sus pe dealul pe care se afla casa ei. Când am coborât din nou jos, am văzut iarăşi imaginile, iar ele au rămas acolo în timp ce eu mă îndepărtam cu maşina.’Acestea nu au fost în niciun caz

vreun fel de reflexie a noastră în jos pentru că maşina (acoperişul ei) era jos iar noi priveam în sus tot timpul. De asemenea, nici unul din noi nu a băut nimic – nu bem de obicei – iar aceasta s-a întâmplat cu vreo trei ani înainte de a auzi chiar despre L.SJX sau alte droguri de acest fel. Nu eram obosiţi chiar dacă era destul de târziu, astfel încât nu moţăiam şi nici nu visam. Eram foarte treji, uimiţi şi distraţi, privind la imagini şi povestind unul cu altul despre cele văzute".

Desigur că într-un fel halucinaţiile autoscopice ca şi fenomenul în afara trupului sunt asociate ca experienţa morţii aparente, totuşi, chiar dacă nu încercăm să ne concentrăm atenţia în toate punctele de asemănare şi să neglijăm diferenţele în întregime, existenţa halucinaţiilor autoscopice nu ne-ar da o explicaţie pentru întâmplarea experienţelor în afara trupului.

Motivul simplu este acela, că nici pentru halucinaţiile autoscopice nu există vreo explicaţie.

Mulţi neurologi şi psihiatri au propus mai multe explicaţii contradictorii care sunt încă dezbătute, niciuna din ele ne obţinând acceptarea generală. Astfel, a încerca să explicăm toate experienţele în afara trupului ca halucinaţii autoscopice ar însemna să substituim doar o nesiguranţă cu o enigmă.

În sfârşit, mai există o părere grăitoare pentru discutarea explicaţiilor neurologice pentru experienţele morţii aparente. Într-un caz am găsit un subiect care avea o sechelă neurologică ce deriva dintr- o întâlnire cu moartea aparentă. Problema consta dintr- un uşor deficit ce consta în paralizarea parţială a unui mic- grup de muşchi ai unei părţi a trupului. Deşi întotdeauna am întrebat dacă persoanele respective aveau, sau nu unele urmări neplăcute, totuşi acesta este singurul exemplu de dereglare neurologică de pe urma întâlnirii cu moartea aparentă pe care l-am găsit eu.

Explicaţii psihologice

Psihologia nu a ajuns încă la-nimic care să se apropie de gradul de rigoare şi precizie pe care le-au atins alte ştiinţe în epoca modernă.

Psihologii sunt încă împărţiţi în şcoli de gândire cu puncte -de vedere contradictorii, cu fel de, fel de cercetări şi înţelegeri fundamentale ale

existenţei şi naturii minţii. *De* aceea explicaţiile psihologice ale ştiinţelor cu mintea aparentă variază mult după şcoala de gândire căreia îi aparţine cel ce explică. În loc să analizeze fiecare tip de explicaţie psihologică ce ar putea fi propusă, eu mă voi ocupa de câteva despre care am auzit mai des din partea unor persoane în convorbirile mele şi de una din ele care mi s-a părut cea mai tentantă.

Deja am pomenit în trecere despre două tipuri comune de explicaţii psihologice care au fost propuse – şi cele care presupun că trebuie să fi avut loc sau o minore conştientă sau o înflorire inconştientă. În capitolul de faţă mă voi ocupa de alte două.

1. Cercetarea în *izolare*

În toate conferinţele publice pe care le-am *rostit, î*n legătură cu cercetările mele, nimeni nu a dat *o* explicaţie a experienţelor morţii *în* termenii rezultatelor cercetării în izolare. • i. XuM astfel de fenomene foarte asemănătoare cu ~ itie CApcac; i|t. I muririi au fost studiate *şi* produse r conuiţâr' ic laborator tocmai în acest timp relativ.. Ui de iupruaji pâiuâ dezvoltare a ştiinţei com-

Cercetarea în izolare este studiul a ceea ce se întâmplă cu mintea şi trupul unei persoane, care este:: lală una un fel sau altul; de exemplu, prin uaterea în afara oricărui contact social cu alţi oameni sau prin suspunerea la unele sarcini monotone, repetabile pentru o perioadă mare de timp.

Date şi situaţii de acest tip au fost adunate în mai multe feluri. Relatările scrise ale unor experienţe ale exploratorilor de la polii pământului sau ale unor supravieţuitori solitari ai unor naufragii conţin multe informaţii precise. În timpul ultimelor câteva decenii, unii cercetători au încercat să, cerceteze fenomene similare în condiţii de laborator. O tehnică bine cunoscută a fost aceea de a suspenda un voluntar într-un tanc de apă cu aceeaşi temperatură cu a trupului său. Acesta micşorează senzaţiile de greutate şi temperatură. El este legat la ochi şi i se astupă urechile pentru a se intensifica efectul întunericului şi lipsa de sunet în tanc. Braţele îi sunt imobilizate astfel încât să nu le poată mişca şi astfel este lipsit de senzaţiile lui normale de mişcare şi de echilibru. În aceste condiţii şi în alte condiţii solitare, unii au experimentat fenomene psihologice, neobişnuite, '

din care multe se aseamănă puternic cu cele înşiruite în capitolul 2. Astfel o femeie care a petrecut perioade lungi singură în condiţii dezolante la Polul Nord raportează o viziune panoramică a întâmplărilor din viaţa ei.

De asemenea nişte marinari care au scăpat singuri în bărci militare după o scufundare, petrecând în singurătate mai multe săptămâni, au descris astfel de halucinaţii în legătură cu o eventuală salvare a lor, uneori făcută de fiinţe paranormale aproape ca duhuri sau spirite.

Acestea constituie vagi analogii cu fiinţa de lumină sau cu spiritele celor plecaţi pe care le-au întâlnit mulţi din subiecţii mei.

Un alt tip de fenomene de moarte aparentă care reapar şi în relatări ale unor experienţe de izolare *X* includ: deformări ale simţului timpului, sentimente de a fi în parte separat de trup, rezistenţă împotriva reîntoarcerii la civilizaţie sau a părăsirii izolării şi sentimente de a fi „totuna" cu universul. În plus, mulţi din cei ce-au fost-izolaţi prin catastrofe sau altfel de întâmplări spun că după câteva săptămâni de rămânere în aceste condiţii, s-au întors la civilizaţie cu o schimbare profundă a valorilor. Chiar raportează că după toate acestea se simt mult mai în siguranţă în interior. În mod clar, această reintegrare a personalităţii este similară cu cea pretinsă de cei care s-au întors din moarte.

De asemenea, există anumite aspecte ale situaţiilor muririi care sunt asemănătoare caracterelor găsite în experienţele şi studiile de izolare. Pacienţi, care ajung aproape de moarte sunt adesea izolaţi şi imobilizaţi în camerele de recuperare ale spitalelor în condiţii de sunete şi lumină reduse şi fără vizitatori. Ne putem pune chiar întrebarea dacă schimbările fiziologice asociate cu moartea trupului ar putea produce sau nu un tip de izolare radicală rezultând într-o întrerupere totală a aparatului senzorial al creierului. Mai departe, aşa cum am discutat pe larg mai devreme, mulţi din pacienţii cu moarte aparentă mi-au povestit de sentimentele lor de izolare, de singurătate, şi de a fi separat de contactele umane, sentimente care i-au copleşit când erau în afara trupurilor lor.

Într-adevăr, se pot găsi fără mdoială cazuri tangenţiale care nu pot fi clarificate clar ca experienţe ale morţii aparente sau experienţe de izolare. De exemplu, un bărbat mi-a povestit următoarele despre şederea lui în

spital în timpul unei boli grave:

„Eram foarte bolnav în spital şi stând acolo continuam să văd imagini care îmi apăreau ca într-un, ecran de televiziune. Erau imagini ale unor oameni şi am putut vedea o persoană anumită, deşi afară în spaţiu, la distanţă, care părea că venea spre mine şi trecea înlocuită repede de o alta. Eram perfect conştient că eram în camera de spital, că eram bolnav, dar am început să mă întreb ce se întâmpla. Ei bine, unele dintre aceste persoane le-am cunoscut personal – erau prieteni şi rude de ale mele – dar pe ceilalţi nu-i cunoşteam. Dintr-o dată mi-am dat seama că toţi cei pe care-i cunoşteam erau persoane care muriseră”., Ne-am putea întreba cum să *clasi*ficăm această experienţă, de vreme ce are puncte de asemănare atât cu experienţele morţii aparente cât şi cu cele de izolare. Pare oarecum analoagă cu experienţele de moarte aparentă în care aveau loc întâlniri cu spiritele unor indivizi morţi şi totuşi diferită de acelea prin faptul că nu avusese loc niciunul din celelalte fenomene specifice morţii aparente. Destul de interesant, într-un caz de izolare, un subiect, care a fost singur „într-o cămăruţă o perioadă anumită de timp, a descris nişte halucinaţii în care a văzut imaginile unor persoane celebre trecând pe lângă el. Astfel, oare această experienţă este pur şi simplu citată spre a fi clasificată ca o experienţă de moarte aparentă ocazionată de boala gravă a pacientului, sau ca o experienţă de izolare adusă de condiţiile de limitare rezultate din ’starea sănătăţii lui.

S-ar putea să fie cazul că nu pot fi stabilite criterii ’absolute care să ne dea posibilitatea să clasificăm orice experienţă de acest fel într-una sau alta din aceste două categorii diferite. Probabil că întotdeauna vor exista cazuri tangenţiale, în ciuda acestora, totuşi, rezultatele cercetării în izolare nu produc o explicaţie satisfăcătoare a experienţelor morţii aparente. Întâi de toate, diversele fenomene mintale care au loc în condiţii de izolare nu pot fi explicate ele însele prin nicio teorie actuală. A apela la studiile în izolare pentru, a explica experienţele de moarte aparentă ar fi, ca şi în cazul „explicării” experienţelor în afara trupului prin referire la halucinaţiile autoscopice, doar o substituire a unui mister cu altul, pentru că sunt două curente contradictorii de gândire despre natura viziunilor care au loc în

condiţiile de izolare. Unii le socotesc, fără a se îndoi, ca „nereale" şi „halucinante" şi totuşi tot timpul de-a lungul istoriei misticii şi şamanii au căutat singurătatea în pustie spre a găsi iluminarea şi revelaţia. Noţiunea pe' care o poate introduce renaşterea spirituală prin izolare este o parte integrantă a sistemelor de credinţe ale mai n ultor culturi §; este reflectată în multe scrieri religioase, inclusiv în *Biblie.*

Deşi această idee este oarecum străină structurii credinţei noastre apusene contemporane, sunt încă mulţi cei care o propun chiar şi în societatea noastră. Unul dintre cei mai vechi şi mai influenţi cercetători ai izolării, John Lilly, a scris de curând o carte, o autobiografie spirituală întitulată *The Center of the Cyclone,* în această carte evidenţiază clar faptul că el consideră experienţele pe care le-a avut în condiţii de izolare ca fiind reale experienţe de iluminare şi introspecţie şi nu „nereale" sau „iluzorii". Este de asemenea interesant să notăm că el povesteşte o experienţă a morţii aparente prin, care a trecut el însuşi, care este foarte asemănătoare cu cele de care m-am ocupat eu şi că el aşază această experienţă în acea categorie cu experienţele sale de izolare. Izolarea poate fi astfel făcută foarte bine, împreună cu drogurile halucinante şi apropierea de moarte, una din mai multele căi de intrare în medii de alte conştiinţe.

2. Vise, halucinaţii şi iluzii

Poate că unii spun că experienţele de moarte aparentă sunt în vise care împlineşte o dorinţă, intenţii sau halucinaţii care sunt aduse în scenă de diferiţi factori, droguri într-un caz, necunoştinţă cerebrală în altul, izolare în altul şi aşa mai departe. Astfel ei ar explica experienţele morţii aparente ca iluzii sau aberaţii.

Cred că sunt mai mulţi factori care sunt contra acestor păreri. Mai întâi, să ne gândim la marea asemănare de conţinut şi evoluţie pe care' o găsim între descrieri, în ciuda faptului că ceea ce este cel mai general raportat este nu ceea ce este de obicei imaginat, în mediul nostru cultural, ca urmând să se întâmple în moarte. În plus, vedem că imaginea evenimentelor muririi care rezultă din aceste relatări corespunde în mod uimitor cu cea conturată (reprezentată) în scrieri foarte vechi şi curajoase,

care erau total necunoscute subiecţilor mei.

În al doilea rând, rămâne aspectul că persoanele cu care am discutat nu sunt victime ale unor boli psihice. M-au uimit ca fiind persoane stabile, echilibrate, oameni normali care au funcţiuni în societate. Au servicii şi funcţii importante şi le îndeplinesc cu responsabilitate. Au condiţii stabile şi sunt implicaţi în toate cu familiile şi prietenii lor. Aproape nimeni din cei cu care am discutat nu a avut mai mult de o experienţă'ciudată în timpul vieţii, Şi, foarte important, aceste persoane sunt oameni care, pot distinge între vis şi experienţe treze.

Dar ei raportează prin ceea ce au trecut în apropierea morţii nu ca pe nişte'vise, ci ca pe nişte întâmplări prin care au trecut ei. Ei au asigurat aproape invariabil că experienţele lor nu au fost vise ci dimpotrivă, Foarte reale.

În sfârşit, există faptul că este sigur un fel de coroborare a rapoartelor episoadelor în afara trupului. Deşi angajamentul făcut altora mă previne să dau nume sau detalii de identificare, am văzut şi auzit destul spre a spune că continui să fiu uimit şi şicanat. Părerea mea este că oricine ar privi în mod sistematic la experienţele de moarte aparentă poate să descopere astfel de coroborare aparent ciudată. Eu cred că cel puţin va găsi fapte destule care să-i facă să se întrebe dacă experienţele de moarte aparentă, departe de a fi vise, ar putea să aparţină sau nu cu adevărat unei alte categorii cu totul diferită.

Ca o observaţie finală, daţi-mi voie- să subliniez că „explicaţiile" nu sunt numai intelectuale, abstracte. Ele sunt de asemenea, în anumite privinţe, proiecte ale ego-urilor persoanelor care le susţin;

Oamenii se obişnuiesc cu legile de explicaţie ştiinţifică pe care le adoptă sau le creează.

În numeroasele conferinţe legate de colecţia mea de întâmplări ale morţii aparente, am întâlnit persoane care au propus multe feluri de explicaţii. Persoanele care sunt dotate cu cunoştinţe filologice, farmacologice, sau neurologice îşi vor privi propriile lor orientări ca surse de explicaţie care sunt evidente intuitiv, chiar dacă sunt aduse în faţă şi în cazuri care cântăresc împotriva acelei explicaţii anume. Cei care

îmbrăţişază teoriile Ini Frec-d se bucură văzând în fiinţa de lumină o proiecţie a „tatălui" lor. În timp ce adepţii lui Jung văd arhetipuri ale inconştientului colectiv; şi aşa mai departe *ad mfnntimt.* Deşi nu vreau să propun o nrcă e*tp, ’caţie. „’• >; • ” tentat să furnizez câteva motive pentru care explicaţiile propuse rămân cât decât îndoielnice. Haideţi cel-puţin să lăsăm deschisă atixa că experienţele de moarte aparentă conţin în ele ceva neobişnuit; pentru care s-ar putea să fim nevoiţi să inventăm noi şi noi moduri de explicare şi interpretare.

Enigma vieţii şi a morţii de dr. Aurel Bălceşti

Senzaţiile care preced şi urmează morţii sunt variate de la om *la* om şi depind de înălţimea morală a spiritului care părăseşte pământul.

În general, separarea spiritului, de corp se face gradat, încetul cu încetul. Cu cât legătura fluidică dintre corp şi suflet este mai mare, cu atât agonia va fi mai lungă. În momentul morţii toate evenimentele din viaţa lui îi sunt amintite. Această retrăire a vieţii pământeşti, se face fulgerător, după care spiritul este cuprins de întuneric. Acu spiritul, nu toate învelişurile sale de corp astral, solar şi cosmic, se strecoară afară prin creştetul capului, ieşind ca un fum de ţigară, sub forma unei ceţe alburii ce se înalţă spre tavanul camerei.

La spiritele inferioare degajarea sufletului de corp se face prin gură, odată cu ultimul suspin. Când tot spiritul a ieşit afară din corp, această mască fluidică se adună şi îşi ia forma de om identică cu acela care moare, apoi cordonul de legătură se rupe de dublul vital şi spiritul pleacă spre regiunile eterate ale spaţiilor, trecând prin tavan şi perete ca şi când nu ar exista. Până nu s-a rupt acest cordon fluidic de corpul vital, omul care este în agonie spune că vede în jurul lui, în camera lui, câteva fluide în care recunoaşte pe mama, tata, vreun frate, sau prieten, care au murit mai înainte, uneori are loc o conversaţie cu aceştia, cei de faţă se uită, dar nu văd nimic. Aceste fiinţe invizibile au venit din iubirea ce o poartă celui ce moare, să-l ajute la destrapare şi apoi să-l petreacă în noua lui călătorie. Unul din ei este călăuza lui în noua viaţă pe care o va avea. În momentul morţii, cei de faţă sunt cuprinşi de fiori de jale, încep să plângă, să se jelească, manifestări care nu sunt bune pentru spirit, deoarece acestea pot

duce chiar la rechemarea lui în trup pentru câteva momente şi apoi să fie nevoie de mari sforţări să efectueze destraparea. De aceea, este bine să facem tăcere absolută în jurul omului care moare. Dar ce se întâmplă cu omul care se sinucide? în acest act nesocotit, nu ne dă posibilitatea spiritului de a se purifica. În noua lui reîncarnare, a încălcat legea divină a nedistrugerii. Pentru acest fapt, va suferi şi mai groaznic în vieţile lui carnale viitoare.

Spiritul omului ce şi-a distrus corpul, instrumentul rânduit de spiritul divin, va rămâne pe lângă cadavrul său, până în ziua când avea să-l părăsească în mod firesc destinul său. În tot acest timp el va repeta actul sinuciderii provocându-şi o suferinţă cumplită.

Din relatările spiritului sfântului Mina, rezultă că în momentul morţii, sosesc trei mesageri destrupători, Cel mai mic în grad are rolul de a demagnetiza şi a deelectriza corpul, de a nu mai avea puterea de atracţie asupra sufletului; al doilea taie toate firicelele ihudice ce sunt animate de celulele corpului fizic, al treilea absoarbe ca un magnet spiritual, toate particulele eterice ce formează perispiritul acestuia; în acelaşi timp, un spirit foarte evoluat lucrează asupra scânteii din spirit. După ce spiritul s-a desprins de corp şi a devenit liber fiind dezbrăcat şi de hainele lui planetare, nemaiputând sta în preajma pământului fără acest înveliş, îmbracă o nouă haină cu care se prezintă în faţa spiritelor superioare.

Iată un exemplu extras din lucrarea intitulată „The Morrow of Death by Amieus”, în care spiritul preotului N.A. Stockwell comunică prin mediumul numit Ernest H. Pekam, următoarele idei, referitoare la actul morţii lui: „Când mă găseam în lumea pământească nu mi- am făcut nicio idee de existenţa omului dincolo de mormânt. În timpul meu nu se cunoaşte posibilitatea comunicării cu spiritele morţilor. În lumea spiritelor, mă văzui privit şi ajutat de persoane pe care le-am cunoscut pe pământ şi care murise înaintea mea. Cea mai mare bucurie a mea am avut-o când am întâlnit-o pe scumpa mea tovarăşă. Primii paşi în lumea cerească au fost supravegheaţi de ghidul meu. Procesul morţii fizice ca şi cel al renaşterii în lumea spiritelor este interesant. După moarte, se trece într-o nouă existenţă; duhul la început nu-şi dă seama că a murit.

Toate spiritele, când ies din criza morţii sunt primite de conducătorii experimentaţi. Ei vor intra în existenţă, aşa după cum cer condiţiile lor morale, intelectuale şi spirituale. Mediul care îi va primi va fi determinat de gradul lor de spiritualitate. Nu poţi să te duci în alt loc, gravităm pe un plan spiritual, corespunzător meritelor noastre.

Omul merge după moartea sa în locul pe care el şi l-a preparat prin traiul său de pe pământ. Lumea noastră este a gândului, tot ceea ce se vede aici, tot ceea ce este utilizat aici este creaţiunea gândirii. Chiar corpul nostru spiritual este o creaţiune a gândului. Noi suntem fiinţe construite din gândire existând într-o lume creată prin gândire". Aceste învăţăminte constituie unul din numeroasele taine, pe care Isus Cristos, fiul lui Dumnezeu, nu le-a dezvăluit generaţiei Lui, pentru că aceasta nu era coaptă pentru a le înţelege. Se pune întrebarea de unde ştim noi că cele relatate de spiritul morţilor, sunt lucruri reale? Răspunsul vine, din faptul că de multe ori, informaţiile pe care ni le dă spiritul în şedinţele de spiritism despre fapte din lumea pământească, necunoscute de mediului său de asistenţi, verificate ulterior, se dovedesc a fi exacte...

Sunt zeci de ani de cânt se fac tot felul de observaţii, se experimentează şi se adună materiale. Astăzi cantitatea faptelor este atât de mare încât numai cel ce închide ochii nu vrea să le vadă. Se poate constata că sunt faze fundamentale, indiferent de gradul evolutiv al decedaţilor, se reproduc din mou constant şi sunt apoi secundare care se produc sau nu după îneht; *IA* spirituală a celui care a ni unt. Ca re..’te fundamentale sunt: sufletul nu crede la început că a murit, se vede un om ca şi mai înainte, îşi aduce aminte de toată activitatea lui din lumea pământească, că a fost primit de rude şi prieteni, ca a căzut într-un somn, că lumea în care a ajuns este frumoasă sau întunecată după faptele din viaţa pământească, că spiritele comunică prin gândire, care este limbajul spiritual, că gândirea este forţa creatoare de lucruri şi aspecte, că spiritele străbat spaţiul cu gândul, în sus şi în jos, împrejurul pământului, că potrivit condiţiilor lor morale, spiritele gravitează automat, către nivelul spiritual corespunzător. Aceste aspecte sunt descrise şi de unele persoane care, fiind în moarte clinică, după ce-şi revin la starea normala a conştientului, povestesc

fenomenul desprinderii spiritului de corpul fizic, detaşându-se şi privind de pe tavanul camerei unde se află, tot ce se întâmplă cu corpul lor fizic. Ei descriu ce manevre s-au efectuat şi cine anume le-a făcut. Toate acestea nu le pot vedea decât cu vederea spirituală şi cu auzul spiritual.

Spiritul nu părăseşte dintr-o dată corpul său fizic, în primele zile el stă alături de cadavrul său, cu care ocazie asistă la înmormântarea lui. După 42 de zile, spiritul se înalţă spre lumea astrală, ceea ce religia creştină sărbătoreşte la înălţarea Domnului, După ce au ajuns în lumea spiritelor, spiritele inferioare sunt judecate de un grup de spirite evoluate şi sunt retrimise pentru o nouă viaţă, care va fi în raport cu meritele sale din lumea pământească. Dacă spiritul' este evoluat şi poate singur să-şi dea seama de greşelile şi meritele lui, el singur după un număr de luni sau ani, alcătuieşte planul unei *vieţi* pământeşti. Această hotărâre a lui este apoi judecată de un spirit superior, care aprobă sau nu, reîncarnarea într-o altă viaţă. A treia formă de judecată, este după un ciclu de 26.000 de ani de existenţă, în atmosfera spirituală a unei planete, pe care o va face spiritul solar. Cu alte cuvinte, omul trăieşte prin trei judecăţi, cele din timpul unei încarnări, cea după fiecare reâncarnare şi cea de la sfârşitul şcolii spirituale planetare.

Până la 7 ani, duhurile inferioare coboară mereu la suprafaţa pământului şi îşi privesc prin pământul de deasupra mormântului, cadavrul său. Iată legătura între faptul că nu este voie să se deshumeze carnal mai persistă un timp o atracţie magnetică.

După ce spiritul a părăsit corpul fizic, la început mai stă pe lângă cadavrul său numai după 42 de zile pleacă în lumea astrală. La început cade într-un somn adânc, care ţinea la unele duhuri câteva zile, câteva luni sau chiar câţiva ani, acest somn fiind necesar pentru a- şi reface forţele pierdute în efortul desprinderii de corpul lor fizic. Unele spirite sunt înconjurate de alte spirite cunoscute şi îl fac să înţeleagă noul lui mod de viaţă. Altele nu pot să realizeze ce s-a întâmplat cu el nevăzând pe nimeni în jur. În această situaţie, legătura cu corpul vital nu s-a rupt complet, ele simt nevoia să coboare pe faţa pământului pe firul legăturilor eterice revine acasă, unde îşi vede pe cei lăsaţi, el se crede în viu printre oamenii

de pe pământ, el se adresează chiar acestora dar nu este auzit, căci vocea lui nu mai este sonoră, este o voce spirituală. Vrea să aşeze unele lucruri prin casă, dar veue cu mâna lui trece prin acele obiecte. Toate acestea sunt realităţii eterice, constituite cu puterea gândului lui şi din materialul eteric care umple universul. În lumea astrală spiritele nu se găsesc într- un anumit loc din spaţiile universului, se găsesc în jurul pământului pe diferite zone, vibraţii diferite, după vechimea şi meritul lor. Cu cât spiritul este mai puţin dezvoltat, cu atât se vor afla imediat în apropierea pământului, în zona cea mai inferioară, cu eterul cel mai grosolan din jurul pământului. Ei vor simţi sete, foame, şi alte dorinţe, dar cum nu mai au corp fizic nu şi le pot îndeplini şi vor suferi foarte mult. Ele vor coborî pe suprafaţa pământului şi vor sugestii ameni, simţind iaeţie în săvârşirea unor fapte rele ale acestora. Aceste spirite inferioare reprezintă ceea ce biserica spune diavol sau satana. În această zonă inferioară îşi duc viaţa şi spiritele animalelor.

Orice amintire sau orice discuţie despre un mo provoacă vibraţii fluidului său, se propagă în SJ ca ajui e ia DUHUL ACEŞTI I v. M. Rţ ştiu tot ce se vorbeşte despre ei şi chiar ceea ce gândeşte despre el, de arctic on ci coboară şi aceştia dar ei. Nu pot fi văzuţi, uneori prezenţa *h* provoacă o senzaţie de frig sau de tald, pe * ’ simţim în special la partea dreaptă a corpului. Car au mai mult corp vital cu care voi cern iefiii în n sniritele pot să- şi’eonekmse/e Huidui şi sâ-şi reaii.. Un. Dijget aproape materializat şi cu el să pţot*; u< ciocni turi în camera unde sunt lăsaţi pe pământ

ciocnituri în mobilă, În geam, în oglindă, să spargă un geam, un pahar, un bec, să trântească jos un obiect; în această situaţie în cameră se simte un curent, o mişcare de aer, Se citează cazuri când flacăra a pâlpâit între asistenţi, ori un punct luminos s-a arătat fulgerător.

Odată cu actul morţii, spiritul se desprinde de corpul fizic şi împreună cu corpul eteric, evoluează în lumea spiritelor. El este format dintr-o formă de energie ce are la bază elemente subatomice, probabil neutroni. Aceste elemente îşi au o structurare deosebită, ele fiind înzestrate cu capacitatea de a avea memorie, inteligenţă şi voinţă. Această formă de energie ce intră în componenţa corpului astral este înalt vibratorie, având o viteză de

zece la puterea a zecea, până la douăzeci la puterea douăzeci mai mare decât viteza luminii, aşa cum a putut constata W.T. Tiller.

După unii cercetători, elementele subatomice ce intră în alcătuirea spiritului şi pe care le numesc tahioni, se pot deplasa atât înainte în timp, cât şi înapoi; ele sunt aceleaşi ce dau vederea spirituală şi auzul spiritual, deci imaginea spirituală şi vocea spirituală.

Friederich Jureenson în Suedia şi Konstantin Raudive în Germania au putut înregistra pe benzi magnetice vocile unor persoane decedate. Aceleaşi rezultate le-a obţinut în America Attila von Szalay şi Kaymond Bayiess. S-a putut dovedi că greutatea spiritului este în jur de 2Qg, greutatea cu care muribundul scade- brusc, în momentul morţii, fapt evidenţiat de Dr. Dougal.

Dr. Baraduc fotografiind pe fiul său Andre în momentul morţii, developând clişeele a constatat prezenţa unor vârtejuri deasupra capului cadavrului. Acelaşi autor fotografiind şi soţia lui în momentul morţii sale, a observat prezenţa unor formaţiunii globulare luminoase, plutind deasupra capului muribundei. - • În timpul ce se desfăşoară, actul morţii, toate fluidele eterice ale corpului se desfac de acesta şi pleacă în lumea astrală; este o nouă naştere, o naştere spirituală, Aşa cum în viaţa pământească este nevoie de o - moaşă care să asiste pe noul născut şi care trebuie să taie legătura cu placenta şi prin ea cu corpul mamei, legând şi tăind cordonul ombilical, tot astfel şi la naşterea spirituală este nevoie de un spirit moaşă, care să supravegheze desprinderea spiritului' împreună cu toate învelişurile fluidice ce formează, perispiritul.

Acest spirit moaşă trebuie să taie legătura cordonului ombilical ce face legătura dintre corpul fizic şi corpul, eteric. În acomodarea spiritului la noua lui viaţă astrală, acesta este ajutat de spiritele rudelor decedate. În şedinţele de spiritism, când se aduc spiritele morţilor, toate comunică unele aspecte fundamentale ale trecerii lor în lumea astrală. Astfel după moarte, spiritul nu-şi dă seama că corpul său fizic a murit; el *îşi* vede înfăţişat corpul ca şi mai înainte, pentru o perioadă de timp.

Ultima clipă a vieţii este cel mai greu de sesizat, nu toate organele mor în acelaşi timp. Din punct de vedere spiritual există trei cadavre: cadavrul

fizic, cadavrul eteric şi astral. Când se depune ultimul cadavru, cel astral rămâne numai Eul, sau scânteia divină, care va îmbrăca o nouă reîncarnare, Până la depunerea ultimului cadavru, după moartea spiritului îmbrăcat cu perispiritul său va retrăi toate momentele vieţii sale pământeşti în mod regresiv până la naşterea sa; este focul purificator prin care va trece, suferind toate suferinţele provocate altora. După purificare, Eul trăieşte o stare de conştienţă cu totul nouă, iar când Eul vine îa reincarnare, el îşi creează un nou corp astral, eteric şi fizic. Omul coboară mereu la reîncarnare, când rodul pe care l-a însuşit într-o viaţă fizică s-a copt, în lumea spiritului.

Tot ce există pe pământ, este destinat pieirii, indivizi, specii, ansamblul regnului vegetal şi animal.

Chiar şi pentru astro-fizicieni sfârşitul vieţii este prevăzut atunci când soarele se va stinge după epuizarea rezervelor de hidrogen. După moarte, încetează anabolismul care se opune entropiei, dar continuă catabolismul, încep o serie’ de degradări, proteolitice, determinate de enzime dintre care unele se găsesc în organism (ptomaine, proteaze, fibrirtolizma etc.) *iar* altele provin din exterior. La fiecare generaţie numărul de morţi creşte geometric; într-un secol fiecare generaţie numărul de morţi creşte geometric, într-un secol mor aproximativ 5 miliarde de oameni. Moartea este indispensabilă eternei tinereţi a vieţii şi a evoluţiei sale.

Cimitirele militare, cu alinierea lor, de cruci identice, exprimă cel mai bine egalitatea noastră în faţa morţii. Fenomenul morţii comportă trei etape: agonia – momentul de irev tbiiî r după moarte. Cele trei- simptome principale pe care le simte omul care moare sunt: o senzaţie fizică de apăsare, ca şi când pământul se scufundă în apă, o senzaţie de frig, ca şi când corpul ar fi aruncat într-o apă, senzaţie care se transformă treptat în fierbinţeală, apa scufundându-se În foc, şi senzaţia de explozie a atomilor corpului aşa cum numesc tibetanii locul scufundându-se în aer”, Fiecare din aceste trei simptome îi este caracteristică o schimbare exterioară vizibilă a corpului, pierderea controlului muşchilor faciali, pierderea auzului, - pierderea vederii iar respiraţia devine spasmodică înainte de pierderea cunoştinţei, în timpul actului morţii, corpul viu se poate scurge

prin cinci ieşiri, dar preferabil este ca el să iasă prin creştetul capului. Din acest motiv nu este voie să se atingă muribundul în această regiune, pentru a nu pune obstacol în calea părăsirii corpului vital. A *doua* regiune preferabilă prin care a pier--: corpul vital o reprezintă aceea situată imediat deasupra ombilicului. În fenomenul morţii a intervenit cu ultimele cuceriri medicale apariţia reanimării, aici însă intervine un factor pentru care este greu să luăm o hotărâre. Este oare nevoie să menţinem în viaţă cu orice preţ, uneori cu eforturi materiale imense, orice

până unde se întinde reanimarea în faţa unor bonla care **s'jtvî** • neurihili, rruir.ai vu t Utc r- "V.v.

Vjbi|il VinC'vţi ¡jât-'t. Ti llmiii 3 „li ivi îi:. V t'h-. L"

iin<; A ac-e^ia sunt irevupeE5Î>ih îi U: nt^î Or, RA1 MONO aOOO Y

ori aflaţi într-o stare de obnubilare, adică fără cunoştinţă? La ce este bun să prelungim viaţa unui bătrân ramolit §1 senil, cu escare infectate nevindecabile, oare în virtutea apărării vieţii nu se atentează la respectul faţă de persoană? în faţa unui bolnav ce prezintă acest aspect dezolant, oare cei ce-l iubesc sau cei ce l-au iubit, consideră că este normal să-l mai menţină în suferinţă câteva zile sau săptămâni. La această întrebare este greu de dat un răspuns, căci cei din familia bolnavului văd lucrurile în mod diferit, după nivelul lor de cultură şi înţelegere.

Aceleaşi probleme le pun şi bonlavii cu cancer-în stadiul terminal. De multe ori familia, pentru a nu se mai ocupa de ei, îi aduc în spital, pentru ultimile lor zile, fiind ule mai uşor să-i da la morga spitalului, decât să-i menţină în sânul familiei, pe care probabil a jubit- o, dorind să moară alături de ei; nu se poate menţine o relaţie afectivă până la sfârşit, de ce oare?

Voltaire spune că specia umană este singura specie care ştie că trebuie" să moară şi acesta o ştie datorită experienţei trăite prin moartea altcuiva.

Animalele au unele presentimente ale morţii, dar numai când 'se află sub ameninţarea ei directă, ele se întind la pământ şi aşteaptă moartea cu calm şi demnitate. Prin acest presentiment nu înseamnă că animalele au o cunoştinţă despre necesitatea morţii, ele nu înţeleg că moartea este o

caracteristică a esenţei vieţii şi a speciei. -Această înţelegere o are numai omul.

Din punctul de vedere al lui Scheler, moartea apare ca punct limită previzibil după procesul de îmbătrânire. Omul îmbătrânind îşi' limitează posibilităţile viitorului, el se simte din ce în ce mai puţin liber; îmbătrânind, omul nu pierde nu numai sentimentul libertăţii şi chiar libertatea însăşi. Noi cunoaştem moartea, în special ca moarte a celuilalt, la care asistăm sau de care luăm cunoştiinţă în mod indirect. Astfel, observăm că moartea nu este legată neapărat 'de procesul îmbătrânirii, adică nu o putem considera întotdeauna, ca naturală, urmând. • îmbătrânirea, dar chiar şi în cazul acestei morţi zise naturale, trebuie să intervină un accident, o boală intercurentă, o gripă, un guturai, o inflamaţie un deva, la care organismul nu mai poate reacţiona. În aceste cazuri puterea de apărare a organismului este prea slăbită*. Omul are un numai certitudinea că o să moară odată, dar şi aceia că în fiecare clipă din viaţa lui se află în faţa posibilităţii reale a morţi. Dintre categoriile d fiinţe omeneşti cele care ignoră, necesitatea morţii sunt copiii şi oameni primitivi. Aşa cum arată Levy-Bruhi pentru popoarele primitive, moartea are o cauză exterioară, prezentând un - caracter întâmplător. Dar moartea nu este decât trecerea spiritului într- un alt individ, este inversul naşterii. La popoarele antice teama de mort este mult mai mare decât aceia de moarte; ele se tem de morţii încă nereâncarnaţi, ca nişte fiinţe aflate în apropiere, ascunse şi 'ameninţătoare. Văd în ei posibili strigoi, care trebuie satisfăcuţi ŞI fermecaţi prin ritualuri;; pentru a nu putea să facă rău.

Al învăţătura creştină făgăduieşte © naştere

— [¡înmiim. Celfeiit îi li" i fflâi DOâtC Ul'li'La ÎÂICi-O Silii moarte. Budfaa promite o-moarte căreia nu-i mai urma nici-* naştere. Creştinismul este afirmarea supremă a vieţii biruitoare. Budismul este negară vieţii pe temeiul însăşi al realităţii moriii. Pentru noi cei în viaţă, experienţa morgii celuilalt are o valoare de neâniocuit EXISTA nenumărate feluri tie a- ne presimţi propria moarte. Mulţi sfinţi şi-au prevăzut moartea prin meditaţie. Moartea aproapelu\ înseamnă pentru noi mai mult decât moartea altcuiva. Dacă moartea este o prezentă absenţă, mortul este o absenţă prezentă.,

corpul viu devine cadavru iar pre’zenţa persoanei nu mai este posibila într-un cadavru, deci un cadavru este o absentă, un *u-..*

. \...’; u În ochii deschişi ai unui mort, observam nu numai sfârşitul vieţii, dar mai ies" disj ri|î persoanei ipirituaje. Vocea familiară noua a devenit imposibilă, căci gura mortului nu mai poate vorbi, ochii lui par a fi de sticlă, eî nu ne mai pot privi, comunicarea cu persoana moartă nu se ifiai poate realiza.

Moartea nu este o durere a defunctului căci ei ou mai-simte durerea, aceasta rămâne. Persoanelor familiale, care rămân în preajma mortului. Moartea ca sfârşit absolut este o *k*|*ce* goală, numai spaima morgii este o reorezentare a ei,

Seneca afirma: decând te-ai născut te tot duci, aceasta este o lege generală inevitabilă, egală pentru toţi „jvioitrtea nu este un sfârâit absond» pentru că omul aparţine cosmosului, care n-ar putea să-fi

ViAŢĂ după VIAŢĂ

îndeplinească marea lege şi să ajungă ’anatafea deplâmudicu fiinţării sale decât prin moartea indivizilor. Trebuie să învăţăm să putem muri, căci omul înţelept se cunoaşte după felul în care moare şi în care îşi aşteaptă moartea. Cel care moare iară teamă şi spaimă arată că şi-a îndeplinit misiunea’ umană, conform ordine! divine; viaţa omului iară Dumnezeu semănând cu o tragedie.

Îs tis Hristos aduce credincioşilor, o eliberare de moarte cu totul nouă, omul poate transforma şi transcende condiţia sa de muritor, căci există dincolo de moarte posibilitatea unei alte vieţi. Viaţa pământească este o viaţă trecătoare, pieritoafe, lumea se degradează cu fiecare clipă, clipa moare pe măsură ce se naşte» Clipa «:. - „... Şi singura sanaă pământească a prezenţei, singura’ şansă a unei existenţe posibile.

— Y

Persoana spirituală a defunctului nu dispare, ea capătă o existenţă nouă, într-o lume astrală, p lume a spiritelor.

Tot ce există este născut-din iradiaţâa sferei, Divine. Originea noastră este într-o subdiviziune a planului spiritual etern.

Redactând această carte, n-am ignorai deloc că spusele şi scopurile mele riscă să fie fals interpretate, Mi-ar plăcea în particular, ca aceia dintre cititorii mei care sunt înzestraţi cu spirit ştiinţific să ştie bine. Că

I I7

V.

Dr. RAMOND MOOOY f, sunt pe deplin conştient de a nu fi prezentat în aceste pagini un studiu „ştiinţific", propria-zis; în ceea ce-i priveşte pe colegii mei filosofi, fin să subliniez că n-am nicio pretenţie iluzorie de-a fi adus *dovada* că există viaţă după moarte. Pentru a trata în profunzime un astfel de subiect, ar trebui să angajăm discutarea unei multitudini de detalii tehnice care. Ies din cadrul acestei lucrări. De aceea, mă voi limita la câteva observaţii, după cum urmează.

În discipliniie specializate, cum sunt logica, dreptul şi ştiinţa, cuvintele „concluzie", „demonstraţie", primesc, în calitatea lor de termeni tehnici, accepţiuni mult mai stricte decât' în limbajul obişnuit. În exprimările de fiecare zi, aceşti termeni sunt folosiţi în mod mult mai liber. Este de ajuns o privire fugară asupra oricărei reviste populare de senzaţie pentru a constata că nu ştiu care poveste de adormit de-a-n picioarele poate fi dată ca dovadă a unei afirmaţii fanteziste.

În materie de logică, ceea ce se poate ari nu se poate extrage dintr-un ansamblu de premise nu reprezintă deloc o treabă a hazardului; mecanismul raţionamentului este definit cu precizie de reguli, convenţii şi legi Dacă se spune că s-a ajuns la cutare sau cutare concluzie, aceasta înseamnă că oricare parte a aceloraşi premize trebuie să ajungă la o conluzie identică, dacă nu cumva s-a comis o eroare de logică.

Iată raţiunea pentru care eu refuz a trage concluzii din studiul meu şi afirm că nu intenţionez

— RISSr—*4* VIAŢĂ după VIAŢĂ Em

I deloc să stabilesc aici o *dovadă* a credinţei antice bine întemeiate asupra supravieţuirii după moarte.

Totuşi estimez că aceste mărturii parvenind de la subiecţii care au văzut moartea de atât de aproape au o valoare semnificativă deosebită. Ceea ce am încercat să fac este de a acorda o" interpretare care să nu cadă în niciuna din cele două excese contrari, una constând în a respinge totul în bloc sub pretextul că nu furnizează nicio probă ştiinţifică. Ori logică, iar alta în' a atribui acestor observaţii un caracter senzaţional, susţinând într-

o manieră pe cât de. Vagă pe atât de sentimentală că ele aduc „dovadă" supravieţuirii după moarte fizică.

Pe ~de altă parte, s-ar putea foarte bine ca incapacitatea noastră actuală de a stabili o astfel de probă să QU fie câtuşi de puţin imputabilă unui [obstacol inerent însăşi naturii acestor fenomene; obstacolul se situează, probabil, în metodele general admise prin gândirea ştiinţifică sau logică. Nu este exclus ca perspectivele savanţilor şi, logicienilor viitorului să sufere modificări. (Este necesar de a ne aminti că, de-a lungul istorie, metodologia aplicată ştiinţei şi logicii n-a fost un sistem permanent şi static, ci o* suită de procese dinamice evolutive).

Iartă-raă, aşadar, oferind nu „concluzii" „demonstraţii", nter... dovezi'*, ci doar un bagaj mai jpuţin definit: impresii, întrebări, analogii, fapte tulburătoare în căutarea unei explicaţii. Mai degrabă, în loc de a-mi pretinde concluzii ia. Tra. Se în ce măsură acest studiu m-a afectat personal. Tot ceea ce va pot

Df. RAÂMOND MOOOY

răspunde este că în faptul de a asculta pe cineva relatandu-şi experienţa custa uncie lucruri reene .. -: -Ingătoare, dar care sunt greu de transmis pila • în ochii tuturor acestor oameni, experienţa lor ir. Vecinătatea morţii era încărcată de evenimente i'cmte reale: de-a lungul contactelor pe care le-am avut eu ei, aceste evenimente au devenit toarte reaâe Şi pentru mine.

Îmi dau bine seama că aceasta reprezintă o consideraţie foarte subiectivă, care n-are nimic de-a;'... E cu logica. Logica îşi asumă un caracter universal; nu se poate spune acelaşi lucru despre psihologie: un aceiaşi lanţ de circumstanţe poate afecta şi transfera

0 persoană într-un- anumit fel, iar pe o altă persoană iâivr-un alt fel; aceasta este o chestiune de caracter şi f „. Emperament. Iară de ce eu nu pretind deloc că ireaefia mea personală la această anchetare trebuie să I se erijeze *în* lege uzuală pentru toată formele de l" "auiltre,

1

în acc «|e Anaiţli. Unii îmi vor obiecta; „Dacă j iuietpretarea acestor experienţe este în definiţii o f chestiune de pură subiectivitate, atunci la ce

bun *: -=-’» t studiu? *’ fu nu concep alt mod de a răspunde I.decât prin a evoca încă o dată angoasa umană şi; universală în faţa misterului morţii. Eu cred că până cea mai mică rază ’de lumină proiectată asupra naturii morţi nu poate, fi decât benefică pentru î cunoaşterea acestui fenomen.-

I

Iluminările asupra acestui subiect pot fi utile membrilor multor’ ramuri academice. şi altor |

Ill

— ViAŢĂ după **VIATĂ f-** profesiuni. Ele răspund nevoilor medicinii, care trebui să facă faţă angoasele şi speranţele celor aflaţi în agonie, ca şi ale celor preoţi care trebuie" să ajute un bolnav să înfrunte moartea; în egală măsură sunt utile psihologilor şi psihiatrilor căci, pentru a preconiza o metodă terapeutică practică şi sigură în vederea vindecării tulburărilor emoţionale, este necesar de a şti ce este conştiinţa şi dacă ea poate exista în afara ’corpului. Dacă ea nu poate exista astfel, terapia psihologică trebuie să se concentreze definitiv pe -metode fizice – medicalii, electroşocuri, chirurgia creierului ş.a. Din contră, dacă se află un oarecare indiciu cum că gândirea poate exista în afara corpului şi că ea are o esenţă proprie, atunci terapia dezor-dinilor mintale trebuie să urmeze o cale total diferită. Oricum ar fi, aici apar consideraţii care transcedentează aspectul academic ori profesional al problemei. ’Chestiunea pune profund în cauză reacţiile noastre personale, căci tot ceea ce ne va fi dat să înţelegem asupra morţii poale aduce importante modificări în modul în care noi ne trăim vieţile. Dacă experienţele de genul celor pe care eu le-am comentat aparţin realităţii ele comportă foarte adânci implicaţii în ceea ce priveşte felul în care fiecare dintre noi trebuie să-şi organizeze existenţa. Căci noi nu – vom înţelege exact sensul acestei vieţi, până ce nu vom putea pricepe ce se întâmplă după ea.

.. Sfârşit _. -..

S

CUPRINS

Prefaţa «...

1. Fenomenul morţii
2. Experienţa intrării în moarte
   . Inefaoiiiâatea
   Ascultând noutăţile
   Sentimente de pace şi linişte
   Zgomotul
   Tunelul întunecat în afara trupului întâlnire cu alţii
   Fiinţa de lumină
   Panorama -Vieţii
   Graniţa sau limita
   Venirea înapoi,.
   Povestind altora
   Efecte asupra vieţilor...
   Noi viziuni ale morţi... Coroborarea,
3. Paralele
   Biblia
   Platon
   Cartea tibetană a morţilor.. Emanuel Swedenborg...
4. Întrebări
5. Explicaţii.